

## הישיבה המאה-ועשרים ותשע של הכנסת התשיעית

יום שלישי, כ"ט סיון תשל"ח (4 יולי 1978)  
ירושלים, הכנסת, שעה 16:05

### א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממ"שלה: 1. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 4), תשל"ח—1978; 2. חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 2), תשל"ח—1978; 3. חוק העונשין (תיקון מס' 6), תשל"ח—1978.

היו"ר ב. הלוי:  
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר: הכנסת נ. לורך:  
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו

### ב. הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה

פסח גרופר (הליכוד):  
אדוני היושב-ראש, אני מבקש לפתוח את הישיבה.

משה שחל (המערך):  
אתם עובתם פעם את המליאה משום ששר שצריך היה להשיב על הצעה לא היה.  
(שר-הבטחון ע. ויצמן נכנס לאולם המליאה)

תופיק מוכי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
נפתרה הבעיה.

דניאל רוזוולר (המערך):  
מן הראוי שהשר המשיב יגיע בזמן לדיון בכנסת.

אורה נמיר (המערך):  
אדוני שר הבטחון, אני שמחה שהגעת. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא הראשון שלגביו הוקם קשר בלתי-אמצעי בין המדינה לבין האזרח היה צה"ל. בין לשכת הגיוס לבין האזרחים לא היו לא מפלגות ולא גופים שאינם ממלכתיים. מה שמציע התיקון לחוק שירות הבטחון זה סטייה מאחד היסודות החשובים ביותר של מדינת ישראל. שכן על-פי ההסכם הקואליציוני יעמדו מעתה בין הבת החייבת בגיוס לבין צה"ל מוסדות שאינם ממלכתיים ואינם בטחוניים. דיין מקומי, רב מקומי, גר-טריון מקומי יוכלו לעשות מעתה מה שעשו עד עתה מוסדות המדינה על-פי חוק הכנסת באמצעות ממשלה נבחרת, שר הבטחון והמטה הכללי. אנו מטילים ספק אם הדיינים והנוטריונים יוכלו לעמוד בפני הלחצים והפיתויים שקשר אין להם עם שיקולי בטחונה של המדינה, וספק אם תעמוד להם מידת האובייקטיביות ואי-התלות בבואם לדון בשיחור הבת משירות בצבא הגנה לישראל. לכך את ידנו לא ניתן. אנו פונים לכל חברי הכנסת מכל הסיעות להעדיף את צרכי המדינה על פני שיקול קואליציוני חולף, להעדיף עקרון על שלטון.

מנחם פבידור (הליכוד):  
אתם עשיתם זאת במשך 29 שנים. במשך 29 שנים העדפתם שלטון על פני עקרון. מי שמדבר בשם עקרון.

אורה נמיר (המערך):  
חברי הכנסת סבידור, תהיינה לך הרבה הזדמנויות לקריאות ביניים.

היו"ר ב. הלוי:  
הנושא הבא בסדר-היום: הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה. את ההצעה תביא חברת-הכנסת נמיר.

משה שחל (המערך):  
אדוני היושב-ראש, מי השר שיענה על ההצעה?

היו"ר ב. הלוי:  
הוא יבוא.  
(חברת הכנסת מ. שחל קורא קריאת ביניים)

הממשלה מיוצגת.

יעקב זאק אמיר (המערך):  
המשך זילול בכנסת.

דניאל רוזוולר (המערך):  
זאת דוגמה נוספת זילול של הממשלה בכנסת.

היו"ר ב. הלוי:  
אני מבין שהצעת אי-אמון היא לכל הממשלה, לא רק לחלק מהממשלה.

יעקב זאק אמיר (המערך):  
צריך לקרוא את הממשלה לסדר.

היו"ר ב. הלוי:  
חברי הכנסת, רשות הדיבור לחברת-הכנסת נמיר.

משה שחל (המערך):  
אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להצעה לסדר.

היו"ר ב. הלוי:  
בבקשה.

משה שחל (המערך):  
אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדעת מיהו השר שמשיב בשם הממשלה על ההצעה. אם הוא איננו, נפסיק את הדיון ונמתינ עד שהוא יגיע. אבל אי-אפשר להתחיל בהצעה כשהשר שצריך להשיב עליה איננו כאן.

יחזקאל פלומין (הליכוד):  
למי איוו תקנה זה?

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (סבדור, שחל, מילוא, נמיר, שריר, הלוי, ויצמן, קורפו, אלון) —

— — — החיל שבראשו עמדת ובנית וחיוקת אותו במשך שנים, לפני כניסתו לעולם הפוליטי שמטעמו המתוק והמר כבר טעמת, חיל זה מגלה זה שנים מספר את הפתיחות הגדולה ביותר בצה"ל בכל הקשור לקליטת חיילות במקצועות רבים ומגוונים. והסמכת אתמול של 15 חיילות כמכונאיות "סקייהוק" ודברי מפקדן כי הן בכך פורצות מוסכמות לגבי שילוב נשים במקצועות שנראו שייכים לתחום הגברי בלבד, הם ההוכחה הבולטת ביותר לכך.

הכיצד דווקא אתה נותן יד לויתור כה קל על שירותי תן של הבנות בצה"ל? נכון שגם לפני שנתתם. ההסכם הקואליציוני ב-19 ליוני 1977 בין הליכוד לבין המפלגה הדתית הלאומית, ובמיוחד בין הליכוד ובין אגודת ישראל, ובו הסעיף 27 המפורסם, המבטל את ועדות הפטור ומוסיף על הנימוק של שיחורר מטעמי אורח חיים דתי גם את הנימוק של הווי משפחתי דתי; גם לפני חתימת הסכם "מתקדם" זה היו חריגות וחריקות באחדים מהדברים הקשורים לשירותן של הבנות הדתיות בצה"ל.

מאז כינונה של המדינה לא רצו תושביה לתת רוב מוחץ למפלגה אחת, ולכן חיינו במשטר של שלטון קואליציוני. דרך ממשל זו הבואה, למקח-וממכר שלטוני שבגינו נעשו ויתורים; לעתים גדולים מדי, לשותפים הקו-אליציוניים.

רבותי חברי הכנסת, לא מקרה הנא שבימי היות מפלגת העבודה והמערך הסיעה הגדולה ביותר והמנהיגה בקואליציות הממשלתיות לא השתתפה אגודת ישראל בקואליציה — — —

חיים קורפו (הליכוד):  
אבל היא קיבלה בנק בשביל ההצעה.

אורה נמיר (המערך):  
היא קיבלה בנק — עכשיו היא מקבלת הרבה בנקים.

יגאל אלון (המערך):  
חברי הכנסת קורפו, למה אתה פוגע בשותפיך לקו-אליציה?

חיים קורפו (הליכוד):  
וזה נקודה היסטורית.

אורה נמיר (המערך):  
זו עובדה, חברי הכנסת קורפו, שאגודת ישראל לא השתתפה בקואליציה משום ובשל סיבות עקרוניות, שוויתור עליהן לא יכול היה להיות מקובל על הרוב בבית.

רבותי חברי הכנסת, העבר לימד כי חוק פטור בנות, שנתקבל בשנת 1948 ואשר הסתפק בהצהרתה של הבת בלבד, תוקן בשנת 1952 וקבע התקנת ועדות פטור, ורק ב-1959 הופעלו ועדות הפטור האלה. לאחר שי-קולים ודיונים רבים הן נמצאו כרע במיעוט, ולא כטוב האבסולוטי, במציאות שבה אמירת אמת, לא רק אצל הבנות, איננה מנכסי צאן וברזל של כלל החברה הישראלית. ההחלטה על הפעלת ועדות הפטור נתקבלה לאחר שהוכח כי הצהרה בלבד, ללא בדיקה נוספת של רשויות צה"ל וללא מתווכים מסוגים שונים, מביאה למספר הולך וגדל של בנות המצהירות על דתיותן. לצערנו הוכח כי גדלה הכמיהה אצל בנות רבות, לאו דווקא דתיות, שלא לשרת בצה"ל. האם תופעה זו יש לעודד, לחזק, לטפח? חברי הכנסת, לתתם בקלות כזו, במהירות כזו, על הסכם כזה, להיאבק לא בוש, ללא הרכנת ראש, על

מנחם סבדור (הליכוד):  
במשך 29 שנים קיימתם עקרון?

משה שחל (המערך):  
חברי הכנסת סבדור, אני מבין שאתה מאושר מה צעת החוק.

רוני מילוא (הליכוד):  
הוא לא מאושר, אבל הוא חושב שצביעות היא גרועה מהכול.

אורה נמיר (המערך):  
ברשותך, חברי הכנסת סבדור, יש עדיין חופש הדין בור בבית הזה ואני אשמיע מה שאני רוצה להשמיע, אתה תשמיע מה שאתה תרצה להשמיע. לא התחייבתי לומר מה שמקובל עליך.

מנחם סבדור (הליכוד):  
מה היה במשך 29 שנים?

אורה נמיר (המערך):  
אבל התחלתם את השלטון, הכל נעשה יותר טוב מאז שהתחלף השלטון.

מנחם סבדור (הליכוד):  
סחותר שקר, על-כל-פנים.

משה שחל (המערך):  
חברי הכנסת סבדור, אני מבין שאתה גאה.

אורה נמיר (המערך):  
אדוני היושב-ראש, האם אפשר לקבל את הגנתך? רבותי חברי הכנסת, שירות החובה של הבנות בצה"ל הינו אחד מיסודותיה המוסריים, החברתיים, השוויוניים והלאומיים של החברה הישראלית — — —

אדוני היושב-ראש, אולי אפשר לבקש להפסיק את השיחות? אינני יודעת מדוע דווקא בסיעה שלי הרעש כל כך גדול. זאת הבעיה הנצחית.

אברהם שריר (הליכוד):  
גמרו את תפקידם בזה שהזמינו את השר.

הי"ר ב. הלוי:  
חברי הכנסת, תרשו לחברי הכנסת נמיר להגיד את דברו.

אורה נמיר (המערך):  
כל מי שאיכות האדם ודמות החברה שבה הוא חי ופועל הן ערך עליון בשבילו אינו יכול ואסור שיעבור לסדר-היום לנוכח הפגיעה החמורה כל כך בשוויון שב-חלוקת הנטל, בשוויון הכול בפני החוק, ויסתגל לחברה שיש בה שווים יותר ושווים פחות. יש הנותנים למדינה הכול ויש שאינם נותנים כלום. וזאת עלי-פי הנחיות וקריטריונים ברורים הנקבעים על-ידי הממשלה.

אדוני שר הבטחון, אלון צה"ל מהולל במילואים — — —

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
תודה רבה.

אורה נמיר (המערך):  
אלה עוד לא כל הברכות.

אורה נמיר (המערך):

אני חושבת שאתה טועה. אדוני חבר-הכנסת סבירור, לפי הנתונים שנמסרו לוועדה למעמד האשה על-ידי מערכת הבטחון לא התגייסו לצה"ל בשנת 1976 48.5% מן הבנות החייבות גיוס.

מנחם סבירור (הליכוד):

אני שואל אותך על שנת 1969.

אורה נמיר (המערך):

מה היה ב-1969?

מנחם סבירור (הליכוד):

רק מטעמי דת השתחררו ב-1969 40%. אלה מספרים שאת יכולה לבדוק.

אורה נמיר (המערך):

אני לא יודעת מה אתה כל כך נרגש, חבר-הכנסת סבירור. אני מציעה לבדוק עוד פעם, חבר-הכנסת סבירור, את הנתונים.

מנחם סבירור (הליכוד):

בדקנו.

אורה נמיר (המערך):

תבדוק את נתוניו של סגן שר הבטחון, אני מצטטת מספרים שהוא מסר.

(קריאות)

אין זה סוד, חברי הכנסת, ותחושה זו מתחזקת, כל קיימת קירבה אידיאולוגית בין אנשי פלג מסויים, חזק למדי, בליכוד לבין אגודת ישראל —

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

זה מה שכואב לך. לא עניין הצבא כואב לך, כואב לך שיש קואליציה, תגידי את האמת.

אורה נמיר (המערך):

בחדאי, בחדאי, כואב לי.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

שום דבר לא השתנה.

אורה נמיר (המערך):

לא, רק נהיה יותר רע, חבר-הכנסת גרוס.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

הקואליציה עם אגודת ישראל, זה הדבר שכואב לך, תגידי את האמת.

אורה נמיר (המערך):

— אידיאולוגיה המטפחת —

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

את מפריזה בכל מלה.

אורה נמיר (המערך):

כל דבר שאני אומרת הוא אמת, חבר-הכנסת גרוס, מה לעשות? אני יכולה לומר זאת גם על דברך.

(חבר-הכנסת ש. י. גרוס קורא קריאה ביניים)

אני מודה לך. אני לא מחכה לציונים שלך, חבר-

הכנסת גרוס. אתה מדייק ואני מקוֹזֶמָה, חבר-הכנסת גרוס. אפשר לסיים?

ביצעו המיידים לפני 26 סעיפים אחרים שבאותו הסכם קואליציוני המדברים, לדוגמה, על ארץ שבה עובדים חמישה ימים בשבוע, משתכרים שכר מינימום על-פי חוק כגובה השכר הממוצע במשק, נהגים מפנסיה ממלכתית, מביטוח בריאות ממלכתי, מדירות להשכרה ובדמי שכירות סבירים, במיוחד לזוגות צעירים, חיים בחברה שבה נקלטים עולים קליטה רוחנית וחברתית — חברי הכנסת, מה כל זאת לעומת הבהלה והדחפויות שבביצוע סעיף 27 שבהסכם הקואליציוני? מה כל זה כנגד המלחמה הרוחנית-קישוטית לביטול הביורוקרטיה שבועדות הפטור? במלחמה בכתם המוסרי שבעובדה שלא מאמינים תמיד ומייד לכל בת המצהירה על אורח חיים דתי או הווי משפחתי דתי, המונעים ממנה, רחמנא לילצלן, לשרת בצה"ל?

אם מסריותו של צה"ל, של הבנות והבנים פגומה כל כך, ירודה כל כך ומסוכנת כל כך — הכיצד יכולה מדינת ישראל להרשות לעצמה לקיים צבא כזה? אין עוררין על כך, חברי הכנסת, כי כוחנו במלחמותינו היה, ואם ניוקק, חלילה, גם יהיה באיכותנו; איכותם של החייל והחיילת, של המפקד והמפקדת. אם רמתם המוסרית של חיילות וחיילי ישראל היא כל כך ירודה, כדברי וככתבי רבניה ושלחיה הציבוריים של אגודת ישראל — כיצד יכולה מדינת ישראל, אדוני שר הבטחון, לבטוח ולהאמין בצבא כזה?

רבותי חברי הכנסת, לפני שבועיים, כאשר השיב סגן שר הבטחון על הצעתי לסדר-היום בנושא ביצוע החוק המוצע בעניין שיחרור בנות דתיות בטרם אושר על-ידי הכנסת, אשר בדברך מעל בימת הכנסת כי התחזיות לשנת 1978 הן גידול של 9% במספר הבנות שתשוחררנה משירות בצה"ל מטעמים של אורח חיים דתי או הווי משפחתי דתי.

על-פי נתוני הוועדה למעמד האשה, מתוך השנתון החייב גיוס בשנת 1976/77 18.5% מהבנות לא התגייסו מטעמים שבהכרה דתית. אם יגדל מספרן ב-9%, כדברי סגן שר הבטחון, ויגיע ל-27.5%, יהיה בכך גידול של 50%. חברי הכנסת, על-פי נתוני משרד החינוך והתרבות זה שנים מספר חלה ירידה משמעותית למדי במספרם של התלמידים הלומדים במערכת החינוך הממלכתי-דתי וה-עצמאי; בשנת תשל"א למדו בבתי-הספר היסודיים 6.6% בחינוך העצמאי, 27% בממלכתי-דתי ו-66.4% בממלכתי; בשנת תשל"ח למדו בחינוך העצמאי 5.8%, בממלכתי-דתי 21.3% ובממלכתי 72.9%, כמעט 73% כלומר במשך שמונה שנים ירד מספרם של הלומדים במערכות החינוך הדתי ב-6.5%. אני אינני מניחה, כמי שמצויה מעט במו-שבה הפוליטית, שהסיבה לכך היתה כפייה חילונית.

הכיצד ייתכן שמספרם של הלומדים במערכת החינוך הממלכתי-דתי והעצמאי יורד, בעוד שמספר המצהירות על אורח חיים דתי והווי משפחתי דתי גדל בשנה אחת ב-50%?

מנחם סבירור (הליכוד):

ידוע שבשנת 1969 היו 40% בנות משוחררות מטעמי דת.

אורה נמיר (המערך):

חבר-הכנסת סבירור, אפשר גם להשיב לך? ברצוני לציין — — —

מנחם סבירור (הליכוד):

אלה הם נתונים רשמיים.

היו"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, תנו, בבקשה, לדבר.

אורה נמיר (המערך):

— אידיאולוגיה המטפחת בקרב הכנות מדינה ובה שני עמים: אחד שנותן הכול ואחד שלא נותן כלום— לא שירות בצבא, לא שירות לאומי, לא התנדבות. מדינה שבה מחולק פרס לכל המצהירות והמשוחררות משירות חובה בצה"ל והן המתקבלות ראשונות ללימודים ולעבודת דה. מדינה המטפחת השחתת מידות, עיוותים חברתיים, פגמים חינוכיים ופגיעה בסולידאריות הלאומית, מינוח מקובל כל כך על נציגי הליכוד.

חברי הכנסת, דברים רבים הנוגעים לשירותה של הבת בצה"ל טעונים תיקון, כשם שדברים רבים, רבים מאוד, המתייחסים לשירותו של הבן טעונים בדיקה יסודית, שינויים ותיקון. העובדה כי 19% מאוכלוסיית הכנות החייבות גיוס אינן מגויסות על-ידי צה"ל בגלל השכלה וכישורים בלתי-מספיקים והעובדה ש-80% מהן מוצאן ממשפחות בנות עדות המזרח אשר רובן בוגרות מערכת החינוך הממלכתי-דתית מחייבות התייחסות והי-ערכות דחופה ומיוחדת. אך אין זה סוד —

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

אמרת שגם בשירות הבנים אין סדר רב בצבא. למה, אם כן, הבעת אי-האמון היא בעניין הכנות דווקא? אי-האמון בממשלה הוא — — —

אורה נמיר (המערך):

אשיב לך. קודם כל אני מוחה נגד השימוש בנושא הכנות בכינוי "כיסוס".

נושא שני, כבוד חברי-הכנסת הרב אברמוביץ: הבנים כמעט כולם מגויסים לצה"ל. הכנות, כ-50% מהן כבר כיום אינן מגויסות ולפי הודעת סגן שר הבטחון עוד 10% לא תתגייסנה.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

אמרת שאין סדר, ושמעתי זאת לא רק מעל הבמה הזאת אלא שמעתי זאת מפיו עוד הבוקר. אם אין סדר גם בשירות הבנים למה הבעת אי-האמון היא בעניין הכנות דווקא?

אורה נמיר (המערך):

חברי-הכנסת אברמוביץ, אתה רוצה לשמוע גם את התשובה או שאתה מסתפק בשאלתך?

משה שחל (המערך):

מדובר בכנות מפני שדרשתם לשנות את החוק.

אורה נמיר (המערך):

מדובר בשינוי החוק. כשיהיה מדובר בשינוי החוק לגיוס בנים, כבוד חברי-הכנסת הרב אברמוביץ, שאלתך תהיה במקומה. היום מדובר בשינוי החוק לגיוס בנות לצה"ל. בשבילי זה גם ערך חברתי ממדרגה ראשונה.

— אין זה סוד שרמתן של החיילות המתגייסות היום לצה"ל גבוהה בהרבה מרמתן של הבנים המגויסים לצה"ל. 10% מהבנים מוגדרים כאיכות קצונה לעומת 20% מהבנות המוגדרות כאיכות קצונה. בעידן של נשק שנעשה מתוחכם יותר מיום ליום, בשעה שרמת החיילים אינה נמצאת בתהליך עלייה, תרומתן של הכנות לצה"ל היא נכס שצה"ל אינו יכול ואינו מסוגל לוותר עליו.

וזאת חוזרים ואומרים, במידה שניתן להם, מפקדי צה"ל הבכירים בכל הזדמנות, דווקא היום, כאשר שר הבטחון מדבר על הכנת הצבא למלחמה, יכול הצבא-לוחם על מאגר אנושי מעולה, על הכנות המשרתות בצה"ל? איך יכולה ממשלה, חברי הכנסת, הטוענת בקנאות כה גדולה לחיזוקן של הערך המקודש לכולנו — בטחון המדינה וצה"ל — להרחיב על-פי חוק את הפריצה להשתמטות מכל שירות לאומי שהוא? לחוק ולהשריש אפליה בין בת לבת, בין אזרחית לאזרחית? לטעת תחושה חזקה של אי-אמון בדרכי הגיוס ושיטותיו? לקעקע את הערך החינוכי הרב שבשירות הבטחוני, באחריות לכלל, בחיי שול האופי, בתחושה המלכדת של גשיאה באחריות משותפת במעמס הבטחוני — ולהקטין את כוח-האדם העומד לרשות מערכת הבטחון? לממשלה היוצרת, מטפחת ולוחמת למען אקלים חברתי וציבורי כזה אינה ראויה לאמון הכנסת.

רוצה אני מעל במה זו — דומני בשמם של חברי כנסת רבים — לשלוח ברכת עידוד וחזק ואמץ לאותן בוגרות שמיניות שהניפו את נס המרד — — —

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
זו הסתה.

אורה נמיר (המערך):

אתך לא אתחרה. זו במה חפשית, חברי-הכנסת גרוס. אתך לא אתחרה.

— — — רוצה אני, מעל-במה זו, דומני בשמם של חברי כנסת רבים, לשלוח ברכת עידוד וחזק ואמץ לאותן בוגרות שמיניות — — —

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
זו הסתה: פרועה מעל במת הכנסת. הסתה פרועה מעל במת הכנסת. זו הסתה פרועה.

אורה נמיר (המערך):

זו במה חפשית, חברי-הכנסת גרוס, ואתך לא אתחרה. — — — רוצה אני לשלוח ברכת עידוד וחזק ואמץ לאותן בוגרות שמיניות שהניפו את נס המרד נגד המוסס סמכות החברתית החזקות; בוגרות שמיניות שחונכו שלא לשאת את שם ה' לשווא והרצות, מתוך הכרה, אמונה וגאווה לשרת את עמנו ואת צבאן. ראויות בנות אלה וראוי צה"ל לממשלה — — —

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
זו הסתה מפלגתית. הסתה מפלגתית חסרת בושה.

אורה נמיר (המערך):

חברי-הכנסת גרוס, אני חשבת שהכנסת היא מוסד מפלגתי. איוה מין מוסד זה? האם זה מוסד אקדמי? איוה מוסד זה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
את רוצה לעשות הון מפלגתי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
זה מוסד רבני.

אורה נמיר (המערך):

— — — ראויות בנות אלה וראוי צה"ל לממשלה שכו-חות הקידמה המובילים בה לא יהיו ארבעה חברי כנסת

חוברת ל"ה, ישיבה ככ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (נמיר, גרוס, פרוש, אמיר, הלוי, סבידור, דורון, קורפו, ויצמן) —

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אתה לא תומך במדינה. אתה לא ציוני. איך אתה מדבר?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

האם אתה ציוני? האם אתה יודע מה היא ציונות?

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אני מגשים אותה בשמחה ובכל מקום. מה אתה עושה? אתה עושה כסף.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

איפה הנערים שלכם ואיפה הנערים שלנו?

הח"ר ב. הלוי:

חבר-הכנסת אמיר — — —

מנחם סבידור (הליכוד):

מה היה החוק עד לסילוקו של שר — — — האם לא היה אותו דבר?

אורה נמיר (המערך):

חבר-הכנסת סבידור, הוקצו לדיון שלוש שעות. אני שומעת שבסיעה שלך — אולי זו הלצה — לא גרשמו חברים לדיון. אני בטוחה שיתנו לך זמן לדבר ולהביע את דעותיך.

שרה דורון (הליכוד):

זו השמחה.

חיים קורפו (הליכוד):

בקצב כזה את תקחי שעתיים.

אורה נמיר (המערך):

אילו לא הייתם מפריעים לי הייתי מסיימת מזמן, חבר-הכנסת קורפו.

הבוקר התבשרנו שאורח חיים דתי או הווי משפחתי דתי יוגבל לשמירת כשרות, שמירת שבת ולימוד בבית-ספר דתי, והבת תפוקה ותיבדק על-ידי שירותי-החרש של חברת "מודיעין אזרחי" בחופי הים בשבתות ובסירי הבישול וכלי-האוכל של כל משפחה בימי חול. אוי לה לאותה בושה. איך תיערך, אדוני שר הבטחון, אותה בדיקה?

שר-הבטחון ע. ויצמן:

זה סוד צבאי.

אורה נמיר (המערך):

אולי תגלה לנו זאת? זה בכל-זאת דבר שלא צריך לשמור אותו רק לוועדת חוץ ובטחון; לא מוכרחים, אדוני שר הבטחון.

איך תיערך, אדוני שר הבטחון, אותה בדיקה על חופי הים, ועל-ידי מי? מה יהיה קריטריון ההוכחה לשמירת הבת על הווי משפחתי דתי?

(חבר-הכנסת פ. גרוס קורא קריאת-אם-בנינים)

חבר-הכנסת גרוס, מעניין מאוד.

מה יהיה קריטריון ההוכחה לשמירת הבת על הווי משפחתי דתי? בקיאות בידע על שמירת מצוות, שתיבות על שפת הים או שמא גדלו וגירותו של בגד-הים? מי יהיו הבודקים בעלי הידע? אנשי הרבנות הצבאית? אברכים צעירים? נציגי מועצת גדולי התורה?

מאגדות ישראל שלא הכירו עדיין בריבונותה של מדינת ישראל והמרשים לעצמם, באין מפריע, לפגוע בשמן הטוב ובתרומתן העצומה של בנות ישראל המשרתות בצה"ל.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אנחנו לא פוגעים במה שאת פוגעת. אנחנו לא כתבנו מה שאת כתבת ביומן שלך.

אורה נמיר (המערך):

בוודאי, נקרא את היומנים שלך, זה יהיה הרבה יותר מרתק, אני בטוחה.

אוי לה לאותה ממשלה שמתירה ומקדשת בקלות כזאת הצהרת פטור לבת מצה"ל, מטעמים של אורח חיים דתי או הווי משפחתי דתי — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אם המערך היה בממשלה עם אגודת ישראל, האם לא היו מוכנים לזה?

אורה נמיר (המערך):

אני חושבת שלא; לא, חבר-הכנסת פרוש, לא.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

בעד הימנעות עשייתם, לא בעד שותפות. לא בעד שותפות אלא בעד הימנעות.

אורה נמיר (המערך):

חבר-הכנסת הרב פרוש, האם מותר לי להשיב לך?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אתם סללתם את הדרך הזאת להתחשב בנו וכאשר אחרים מתחשבים את לא מתיבישת להסית את הציבור?

אורה נמיר (המערך):

לא, אני לא מתיבישת. אני גאה לומר את מה שאני אומרת.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

ארבעה חברי כנסת שולטים על מדינה שלמה. אתם פוגעים בקיומה.

אורה נמיר (המערך):

אני אגיע לזה, חבר-הכנסת אמיר.

אני רוצה עכשיו, בסוף דברי, חבר-הכנסת פרוש, להגיע להסכם החדש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

הוא לא חדש. זה ההסכם שהיה עם קום המדינה. זה הסכם הרבה יותר גרוע.

אורה נמיר (המערך):

לא נכון, חבר-הכנסת פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

תסלחי לי, את מדברת לא נכון. איך היה בעבר? חמש-עשרה שנים לא הפריעו לנו.

אורה נמיר (המערך):

חבר-הכנסת פרוש, האם אפשר, ברשותך, לגמור את הדברים? האם אפשר, ברשותך, לדבר כאן?

בנות שומרות מצוות מן הצבא אלא השיטה שנועדה למיין את האומרות אמת ושאינן אומרות האמת.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
 לא, יש כאן גם הרחבה של הווי דתי של המשפחה.

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
 תן לי לגמור.

ולכן, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלות ישראל מוקמות ומתבססות, מאז הקמת המדינה, על יסוד הסכמים קואליציוניים, וכל עוד אין לאחד מהכוחות המרכזיים הפוליטיים בכנסת רוב שיאפשר לו להרכיב ממשלה שתתבסס על עקרונות ללא פשרות, יש לנהל משא-ומתן עם מפלגות אחרות, וזה ידוע למפלגות אחרות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
 על חשבון הציבור?

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
 את עוד לא היית בשום ממשלה ולא ביהלת משא-ומתן.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
 הייתי. אל תדאג.  
 (קריאה: היא כן הייתה.)

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
 הדבר מתייב, כמובן, ויתורים גם בנושאים המעוררים מחלוקת בציבור. כידוע, תהליך זה של הקמת ממשלה המבוססת על קואליציה — לא, החל בעת כינונה של הממשלה הנוכחית, וכל הממשלות הקודמות הושתתו על תהליך זה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
 אינני מסכימה. את העקרון תפסנו.

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
 את עדיין לא נתת לי לגמור. שולמית, תני לי לגמור, ואחר כך תתקפי אותי בהנאה רבה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
 מעניין מאוד לשמוע מה הן שיטות המיזן החדשות המומלצות על-ידי אגודת ישראל.

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
 אם תזדיין בסבלנות תקבל גם תשובה.  
 זיראן עטשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
 זאת עברתי.

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
 כשר בטחון עלי לדאוג, בראש-וראשונה, לכך שכל נער ונערה ישרתו בצה"ל וישרתו את מדינת ישראל בהגיעם לגיל 18.

אני אישית סבור — ובכך מצטרף אני לדעות שהובעו בהודמנויות שונות לאורך השנים מאז הקמת מדינת ישראל — ראל כל אימת שהתעורר הוויכוח בנושא זה — כי נערה המשוחררת מצה"ל מסיבות דתיות, בשל הכרתה הדתית, תשרת ביחידות סיעודיות או שתתנדב לשירות לאומי במוסדות סיעוד המשוועים לידיים עובדות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
 למה תתנדב?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:  
 מי היו הבדוקים בוועדות?

אורה נמיר (המערך):  
 הם לא עשו את זה, סגן שר הבטחון, על שפת הים. הם לא עשו את זה על שפת הים, אדוני שר הבטחון.  
 (קריאה: גייסו את הסירת השחורה של ה"שא-בעס-גור" שיטיילו על שפת הים בשבת).

נר יעקבי (המערך):  
 ויצלמו ביקינים.

אורה נמיר (המערך):  
 האם יותר להם לעשות זאת בשבת, לאותם בדוקים, באיצטלה כי פיקוח-נפש דוחה שבת, שהרי בבטחון המדינה מדובר?

וכיצד ייבדק נושא הכשרות? האם תוקמנה חוליות מיוחדות שתעבורנה מבית לבית — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
 יבדקו במקרים אם יש בשר לבן.

אורה נמיר (המערך):  
 יבדקו את מערכות הכלים במטבחים של המשפחות האלה.

מי יהיו בעלי הידע שיוכלו לפסוק — תלמידי ישי-בות?

כיצד תופעל מערכת בקרה מתוחכמת זו, וממי תורכב וכמה ישולם, לפי הערכתך, אדוני שר הבטחון, לאותה חברה פרטית "מודיעין אזרחי" בעד שירותי הביטוח המיוחדים שלה?

אדוני שר הבטחון, אני קוראת לך לחזור בד מה-חלטתך. אני מניחה שקשה לך, אבל בכל-זאת תודה שוועדות הפטור, בנסיבות הקיימות, הן הפתרון הטוב ביותר, המכובד ביותר, הפשוט ביותר והזול ביותר.

אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, מכל הטעמים הללו אני מציעה, בשם סיעת המערך, כי הכנסת תביע אי-אמון לממשלה.

היו"ר ב. הלוי:  
 שר הבטחון מתבקש להשיב בשם הממשלה.

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אמנם הכנתי בכתב את תשובתי אבל רצוני להעיר כמה דברים לפני שאחזור לכתוב.

אינני רוצה לחזור על כמה מוסכמות, הקיימות כבר שלושים שנה, על בטחון מדינת ישראל.

יושבים פה כמה רמטכ"לים לשעבר — אם אינני טועה, שלושה — ושר בטחון לשעבר, ייבדלו כולם לחיים טובים וארוכים. שאלתי את עצמי בימים האחרונים איך היה עומד כאן במקומי שר הבטחון הראשון, שבתקופתו קם התוק הזה, ועונה על שאלה זו. ובהודמנות זו שמנסים לעשות סדר — ואין גוף שאין מקום וזמן לעשות בו סדר, וטוב שיושבים פה שר הבטחון לשעבר ושלושה רמטכ"לים לשעבר, שעשו סדר בצבא במשך שנים — אני בשנתי הראשונה בתפקידי משתדל לעשות סדר באותם דברים, שלא, סודרו, ואני ממליץ שנעסוק היום בנושא שבגינו נתכנסנו, והוא איננו פטור של

חוברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (ויצמן, פעיל, יעקבי, אלוני, גרוסמן, הלוי, ארבל-אלמוזלינו) —

גדול יותר לבת מאשר לשרת בצה"ל, וכי כשר בטחון אדאג לכך שלא תשוחחרגה אלא בגנות שהכרתן הדתית האמיתית מצדיקה זאת.

הנושא כולו מצוי עתה בדיון בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת, שבה הועלו הצעות שונות של חברי כנסת לסתימת פציות ולהקניית "שיניים" לחוק, כדי שגיתן יהיה להחזיר את הגל של הכרה דתית, ששטף בגנות בארץ, לממדי הטבעיים.

הדיון בוועדת החוץ והבטחון בהצעת החוק האמורה החל ב-7 ביוני 1978. הדיון טרם הסתיים והמשכך נדחה. אני מציע איפוא לדחות את ההצעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אולי כבוד השר מסכים שהדיון בוועדת החוץ והבטחון יימשך 3 שנים?

חייקה גרוסמן (המערך):

יש אוליטמאטום עד מחר בשעה שש אחרי-הצהריים.

היו"ר ב. הלוי:

אנו פותחים בדיון. הוא יימשך 4 שעות. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעת המערך לא הרבתה בהגשת הצעות להביע אי-אמון לממשלה במשך שנת הכהונה הראשונה מאז המהפך הפוליטי. נהגנו כאופוזיציה אחראית, ביקרנו את הממשלה על מעשיה, על שגיאיותיה שהיו רבות ועל מחלדליה, וכאופוזיציה כזאת, הדוגמת והתחרה לבטחון המדינה ולחיוק כוחו של צה"ל, הגשנו את ההצעה להביע אי-אמון לממשלה בגלל אחת משגיאותיה ואחד ממחלדליה החמורים ביותר של ממשלת הליכוד.

הדיון על הצעה להביע אי-אמון לממשלה שהגישו סיעתנו מתקיים כאשר עיניהם של כל אזרחי המדינה מופנות אל בית המחוקקים הישראלי. בשבועות האחרונים קיימת תסיסה בקרב אזרחי המדינה, יש התעוררות ספונטאנית והרדה גלויה לצפי להחלשת בתחום מערכת הבטחון אם התחקון בחוק שירות הבטחון אכן יתקבל. הדיון עשוי לשמש משבר-רוח רענן אם יגבר רגש האחיות ואם יכריע המצפון, לא החשבון. אך זה יכול להיות גם דיון העלול להעמיק את חוסר האמון של הבוחרים כלפי הנבחרים, אשר מתעלמים מועקתו של הציבור, וזה עלול לחזק את הניכור בין העם לבין ממשלתו אם יכריעו השיקולים הקואליציוניים, בניגוד לצרכי צה"ל ובטחון המדינה. לדעתי יגביר הדבר את הלכידה הניהיליסטית ויהיה זה נצחון של הציניות, לא של הציניות.

השאלה העומדת לדיון היא דמותו ועתידו של צה"ל, כפי שראו אותם בחוונם אלה שהקימוהו, לא רק כורע בטחונות המגינה על המדינה והעם אלא כצבא שהוא גם המסגרת הבטוחה והנעלה ביותר של שוויון הערך והקרבה.

אחד מעקרונות-היסוד של מדינת חוק הוא שוויון הכול בפני החוק. הפגיעה בשוויון הנטל שהחוק המוצע יגרם היא פגיעה חמורה בכל המיחד אותנו כעם. צה"ל הוא כור ההיתוך של האומה שבו נפגשים כולם על יסוד שוויון הערך ושוויון הזכויות והחובות. שיחרור כולל מקיף מלשאת בנטל באופן שווה, כפי שהחוק יקבע,

שר-הבטחון ע. ויצמן:

ואמנם שמחתי לשמוע כי השנה התנדבו לשירות לאומי, שלא במסגרת שירות חובה, 800 בנות מתוך המשותרות מטעמי דת. כן תרבינה. כבר ב-3 באפריל 1978 אמרתי במליאת הכנסת —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אולי אפשר לדעת לכמה זמן הן התנדבו, לחצי-שנה, לשלושה חודשים, לשנה, לשנתיים...

שר-הבטחון ע. ויצמן:

אתה כל כך צועק שאינני שומע אותך.

— כבר ב-3 באפריל 1978 אמרתי במליאת הכנסת: "אילו הייתי מרגיש ומעריך שמישהו רוצה לשנות את התפיסה של שירות הבת בצבא לא הייתי עומד מאחורי חוק זה." בהודמנות זו אני מבקש לחזור ולהזכיר שראש הקמת המדינה משוחחרת בגנות דתיות, הרו"צות בכך, משירות חובה בצה"ל. תהליכי השיחרור נעשו בטכניקות שונות-בתקופות שונות. את העקרון, שלפיו רשאית צעירה בעלת הכרה דתית לבקש שיחרור מצה"ל מטעמי דת, קבעה הכנסת עוד בשנת 1949, בעת שקיבלה את חוק שירות בטחון.

אמרתי גם בדיון קודם בכנסת, ביום 21 במארס 1978 כי —

נר יעקבי (המערך):

היה תיקון לחוק ב-1951, כדי למנוע סחבת במיון.

שר-הבטחון ע. ויצמן:

דובר בטכניקה, לא בעצם החוק הבסיסי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אבל גם זה אינו תורה מסיני.

שר-הבטחון ע. ויצמן:

שום דבר איננו תורה מסיני.

— אמרתי גם בדיון קודם בכנסת, ביום 21 במארס 1978, כי "אינני מתעלם מכך שיהיו מקרים שבהם יגשו מועמדות לשירות בטחון על הערים על רשויות הצבא ולמסור הצהרות כוונות. מערכת הבטחון מתכוונת לדאוג לכך שתיערכנה בדיקות מידעיות לאחר מעשה לשם בחינת ההצהרות. במקרה שתתקבלנה תלונות קונקרטיות ינהגו בתלונות אלה כבכל תלונה אחרת על חשד לביצוע עבירה. סעיף 4 לחוק המוצע קובע שאם תורשע מועמדת לשירות בטחון על-די פסק-דין של בית-משפט מוסמך בעון מסירת הצהרה כוזבת — בטל מעיקרו הפטור שהיא קיבלה, ובמקרה כזה לא ייחשב הזמן שעבר מיום הפטור עד ליום ההרשעה. בת כוז תגויס איפוא לשירות בטחון גם אם עברה בינתיים את גיל הגיוס." זאת אמרתי ב-21 במארס 1978 ואני חווה על זאת היום.

(חברות הכנסת ח. גרוסמן ות. אשל קוראות קריאות-ביניים)

חברת-הכנסת גרוסמן, אני מציע לעזוב את זה למשפטנים.

אני רואה לנכון להודיע שוב לכנסת כי צה"ל יפעל לאיתור בנות שמסרו הצהרות כוזבות ושנמצא כלפיהן את הדין במלוא החומרה.

אני מבין לרוחן של הצעירות העומדות לפני גיוסן לצה"ל ויכול אני להבטיתן מעל במה זו שאין כבוד

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (ארבלי-אלמוזלינו, לורינץ, פרוש, בן-מאיר) —

מלחמה על-ידי הגברת עוצמתו בציון, בנשק ובכוח-אדם שהוא זקוק לו, ולא היה מוותר על מאות אלפי בנות אשר החוק החדש יעזור להן להשתמש ממילוי חובתן הלאומית.

חברי הכנסת, מספר המצהירות מגיע כבר ל-40%. לפי הערכת חוגים צבאיים, כפי שנמסרה אתמול, 50% מהבנות שהצהירו על הווי דתי אינן כלל דתיות.

הטענה שעוצמתו של צה"ל איננה תלויה בכך שמאות וייתכן אלפי בנות משתמשות משירות בצה"ל היא נכונה, אך עם זאת קשה להעריך את הנזק המוטרי, שהוא מרכיב חשוב לאין-ערוך בעוצמתו הבטחונית של צה"ל, בכך שמשלימים עם השתמטות בנות משירות בטחוני ומעו-דיים אותה.

התופעה הזאת הנותנת אפשרות להשתמט משירות בצה"ל והנכונות לתת גושפנקה חתיקתית על-ידי שינוי החוק יש להן משמעות שלילת מכחינה בטחונית, חברי תית ולאומית גם יחד.

אדוני היושב-ראש, קשה להבין איך ממשלה זאת, ובמרכזה תנועת החירות שההדר והכבוד לצה"ל לא מש מפי מנהיגיה ושההטפה לאהבת המולדת היא אחד מסימני-ההיכר שלה — קיבלה תכתיב של אגודת ישראל, תכתיב שיש בו עידוד להשתמטות מצה"ל ונתינת פריס למירמה; ובו-זמנית הטלת עומס והכבדה על אותן נשים ובנות אשר מתוך נאמנות, מולדת, תחושת אחריות למדינה ובטחונה ואזרחות טובה מתגייסות לצה"ל.

נפגשתי בימים האחרונים עם שמיניסטיות, כמו חברי הכנסת האחרים, חילוניות וגם דתיות, הרוצות להתגייס לצבא. הרגשתי וחשתי את הוועוע שפקד אותן. שמעתי מפי הבנות הדתיות את המרירות המפעמת בלבן והתי-סכול שהפך למנת-חלקן. הן ספרו לי שהן נהונות לאווירה של שיסוי, רואים בהן בסביבתן כפורצות גדר, כמתנכרות לדת, ולא אחת משמיעים מאחורי גבן את מלת הגנאי "מופקרות". הן שאלו בכאב: האם זה הגמול המגיע לנו על כך שאנו רוצות להיות בנות נאמנות לעם ולהשתתף יחד עם חברותינו בהגברת כוחו של צה"ל על-ידי התגיי-סותנו לשורותיו? בנות אלה ורבות אחרות מקרב הצי-בור הדתי המשרות, מי בשירות סדיר ומי בשירות לאומי, ממלאות את חובתן כלפי המדינה, התחנכו ברוח מפד"ל היפה, הציונית, שהיתה שותפה לתנועת העבודה במשך שנים רבות, בכל מעשי ההתיישבות וההגנה ובכל מפעל חלוצי. יש להצטער על שדור-ההמשך של המפד"ל גשט את דרך אבותיו.

רוצה אני למלא חובה נעימה ולשלוח מעל בימת הכנסת עידוד והזדהות לאלפי השמיניסטיות שמ-תוך רגש של אחריות, אחבת המולדת וסלידה משקר ומירמה נאבקות על אחד הערכים המודרניים של צה"ל, והוא שוויון הערך בין כל שדרות העם, ללא הבדל השקפה פוליטית, מעמד וארץ מוצא. הנסיון של סגן שר הבטחון — הוא איננו נוכח כאן — להכתיים את מאבקן של השמיניסטיות על-ידי הטלת דופי — שגורמים פולי-טיים הסתות אותן ודחפו אותן לפעולה — הוא שימוש בתירוץ שדוף המוכיח את חולשת הוויכוח, המבוכה וחוסר נימוקים משכנעים להסברה.

חברי הכנסת, מאבקן של השמיניסטיות הוא צודק, מניעיו טהורים, הן נאבקות למניעת הפליה בחברה היש-ראלית ויצירת קיפוח לגבי הדת, ומתוך אחריות למדינה ונאמנות ליעדיה מתגייסות לצה"ל.

פוגע בכל הנלמד והקשור באהבת מולדת ואזרחות טובה. חברי הכנסת, ממשלה המפרה את החוק והמעודדת השתמטות בנות מגייס לצה"ל איננה ראויה לאמונו של העם. במעשיה היא פסקה שאין לה הזכות להנהיג את העם.

אדוני היושב-ראש, בדמה לי שזו לראשונה בתולדות מדינת ישראל שקיימת עובדה מצערת ומדאיגה של הפרת חוק על-ידי שר הבטחון. עוד בטרם החליטה הכנסת לקבל את התיקון המוצע, בעוד שמתקיימים דיונים בוועדת החוץ והבטחון, הרשה לעצמו שר הבטחון לפעול כבר על-פי החוק החדש, לבטל את ועדות הפטור ולהס-תפק בנתינת הצהרה של הבת החייבת בגיוס בפני שופט או דיין בבית-דין רבני, שטעמים שבהווי משפחתה הדתי מונעים אותה מלשרת שירות בטחון.

אדוני שר הבטחון, יהיו מגיעך אשר יהיו, קואלי-ציוניים ואגודתיים, דבר אחד צריך היה להיות לך ברור: על כך טרם החליטה הכנסת הריבונית.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

מדוע את לא שומעת כאשר שר הבטחון אומר שזה לא נכון?

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אין לי ספק שזאת היא כניעה ללחצים ולתכתיב של מועצת גדולי התורה ושל אגודת ישראל, שגם בעת ניהול המשא-ומתן הקואליציוני לא עמד לשר הבטחון הכוח להתנגד להכללת סעיף כזה בהסכם —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

הוא משיג בזה מה שהיה נהוג בעבר. אני מבקש שתשמע: הוא ממשיך במה שהיה גם בעבר. אני קובע זאת. במקרים רבים אין-ספור התנהג כך שר הבטחון בעבר.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

חברי הכנסת פרוש, כל הכבוד לך, אילו היו ממשי-כים את מה שהיה קיים ושומרים על הסטטוס-קוו לא היה צורך להביא לכנסת הצעת חוק לשינוי. על מה אתם מדברים?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

עוד מעט נגלה לכנסת מה היה הקיים.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני שר הבטחון, אני מבקשת שתשמע, היום כל החצים מופנים אליך, אנא הקשב.

— גם בעת ניהול המשא-ומתן הקואליציוני לא עמד לשר הבטחון הכוח להתנגד להכללת סעיף כזה בה-סכם, לא להם דיין, לא נאבק דיין כאיש בטחון אשר היה חייב לחוות מראש את הנזק העלול להיגרם לצבא מפרעונו של שטר כזה.

אדוני שר הבטחון, אשר עשיתם הוא תקדים מסוכן לקיומו של חוק וסדר במדינת ישראל. זהו שיעור להפרת חוק, להתעלמות מהכנסת ולהעדרת שיקולים קואלי-ציוניים מעל צרכי צה"ל ובטחון המדינה.

שר הבטחון הכריז בעת עידןא דריחא שהוא הולך להכין את צה"ל למלחמה — הכרזה שאין בה תבונה, לצערי הרב. היה מיטיב אילו היה משמיע הכרזה ערבה יותר לאוון — שהוא הולך להכין את צה"ל למניעת

המעשה שעשיתם, אדוני שר הבטחון, לביטול ועדות הפטור ושיחרור בנות מגיוס בניגוד לחוק, הוא מעשה הראוי לגינוי. ועל-כן הכנסת לא רק זכאית אלא חייבת להצביע אי-אמון לממשלה שכך נהוגת. תיטיב לעשות אם תחזיר את המצב לקדמותו כדי לאפשר בקרה על ביצוע החוק ועל אמינות הצהרתן של הבנות הרוצות להשתחרר. כך תעשו שירות טוב לבטחון ולעם.

היו"ר ב. הלוי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרופר, ואחריו — לחבר-הכנסת גולומב.

פסח גרופר (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שלא קשה להופיע על הדוכן ולהשתתף בוויכוח לאחר הפתיחה האומללה — ותסלחנה לי שתי חברות הכנסת הנכבדות שדיברו לפני אם אומר להן שהיתה זו פתיחה אומללה. היתה זו פתיחה דמאגוגית שאיננה תואמת את המציאות, ובהמשך דברי אביא נתונים שקיבלתי ממשרד הבטחון, מספרים נכונים, לא מספרים של דמאגוגיה הבאים להסית ולהדחיק את העם הזה אלא מספרים שיוכיחו את כל מה שקרה במשך 29 שנה. לעונג לי להתווכח עם אנשים המתכחשים למה שעשו במשך 29 שנה. היותם יכולים להביא את הדברים האלה אילו הייתם משמידים את ההיסטוריה בת 29 שנה. אבל אינכם יכולים להשמיד את ההיסטוריה. ואתן לכם אותה במנות ובמספרים ואתם תקבלו את האמת באומץ. אם רוצים להיות באופוזיציה — — —

גד יעקבי (המערך) :

צה"ל לא נבנה בשנה אחת; הוא נבנה במשך 29 שנים.

משה שחל (המערך) :

אם זה כך, למה היתה תסיסה בסיעה שלך ?

אורה נמיר (המערך) :

חבר-הכנסת גרופר, אפשר לשאול אותך שאלה ?

פסח גרופר (הליכוד) :

שאלות — בסוף. אתם מוציאים אותי מהמסלול.

דניאל רוזילי (המערך) :

חבר-הכנסת גרופר, אני מבין שאתה מאושר מהחוק. אתה הולך להסביר עד כמה החוק טוב לצה"ל.

פסח גרופר (הליכוד) :

חבר-הכנסת רוזילי, אתה חבר כנסת חדש. לא שותפת בתכנים ובמזימות במשך 29 שנה. תן לי להסביר מה היה.

דניאל רוזילי (המערך) :

אינך עונה על השאלה.

משה שחל (המערך) :

איש לא יעלה עליך במזימות ותככים.

אורה נמיר (המערך) :

חבר-הכנסת גרופר, אולי בין המספרים תמסור גם נתונים על היחידה המיוחדת לגילוי לובשות הביקני ? אדרבה, תמסור כמה תמנה היחידה לבדיקת הביקני על שפת הים.

תרשו לי לקרוא שיר קטן שהתפרסם היום בעתון "מעריב", שיר שנכתב על-ידי הכתב אורי סלע. הוא כותב לאמור: "אין כבוד לאמת הגרמסת, אין כבוד לעלמה המגויסת, אך הסכם על שקריות הוא קדוש — הם אומרים — וחובה לכבדו קבל כנסת".

אדוני היושב-ראש, המעשה של שיחרור בנות מגיוס בלחץ אגודת ישראל והנסיון לשנות את החוק ולעודד על-ידי כך השתמטות המונית גם של בנות שאין להן שום זיקה לדת, זהו מעשה המפלג את העם. חוק זה, אם יתקבל, מחזיר אותנו אחורה והוא מזכיר לי את אשר היה נהוג בעבר במדינות רבות באירופה, כאשר בני עשירים יכלו לפדות את עצמם על-ידי תשלום כופר כספי. האם ממשלת הליכוד רוצה להנהיג במדינת ישראל מצב שבו יכולה בת לפדות את עצמה על-ידי מתן הצהרת-שקר ?

רבותי, שרי ממשלת ישראל, יש לי רושם שלא נתחם לעצמכם דין-וחשבון על מה שעוללתם לעם הזה. אתם פוגעים בציפור נפשו של העם — בצה"ל; אתם מער-ערים את אמונו של העם בכוחות הבטחון. על הרבה שגיאות שנעשו ונעשות על-ידי הממשלה אפשר אולי לסלוח; הרבה מחדלים אפשר לתרץ. אבל על הפגיעה שלכם בקודש-הקודשים של העם — בצה"ל — העם לא יסלח לכם.

איך אפשר להסביר את החלטתכם כאשר יום יום אנו שומעים שצה"ל זקוק לתוספת כוח-אדם? באותו זמן אתם מסייעים למאות ואולי בנות להשתמט משירות בצה"ל, וזאת בשעה שבצבא חלה התקדמות גדולה בכניסת החיילות לתפקידים ולמקצועות טכנולוגיים שהיו בעבר נחלת החיילים בלבד. בדרך זו ניתן היה לשחרר חיילים ליחידות קרביות. רק בימים אלה סיימו 15 חיילות קורס לתחזוקת מטוסים. זהו הישג עצום. אך קורס זה, כנראה, ייהפך לנחלת העבר, כי לא התייגה בנות די הצורך לאייש קורסים נוספים. איך תסבירו לעם שאתם מחלקים את הבנות לשתי קאטגוריות ונותנים העדפה וטובת-הנהגה לבנות המשתמטות ממילוי חובתן הלאומית ?

הקטנת מספר המתגייסות לצה"ל תטיל עומס נוסף על המתגייסות, תמנע מהן התקדמות בתפקידים ובמקצות עות טכנולוגיים שהחיילות החלו למלא אותם בכשרון ובאחריות בשנים האחרונות. היא תטיל חובת שירות מילואים על גשים עד גיל 38, שביניהן התייגה ודאי גשים שהן אמהות לילדים. במצב זה דרוקה צעירה המ-שתמטת משירות צבאי או משירות לאומי היא הנהנית מעדיפות בקבלתה לעבודה או למוסדות ההשכלה הגבוהה, תופעה המנוגדת לכל צדק חברתי ומוסרי ועלולה לפגוע במוראל העם ובחוסנה של החברה הישראלית.

הקטנת מספר המתגייסות לצה"ל וצימצום כוח-האדם בצה"ל יפגעו במספר החיילות ששימשו כמורות, מדריכות-נוער, מדריכות בגדנ"ע, במיוחד באזורי-פ"ת. תזה. את מקומן תתפוסנה מורות משתמטות מגיוס, דבר שיש לו השפעה שלילית מבחינה חינוכית. מספרים על מנהל בית-ספר ששאל מורה, שבאה להתראיין, האם היא שירתה בצבא. היא השיבה לו בשלילה. שאל המנהל: כיצד תחנכי את תלמידך אם לא שירתת בצבא? והיא ענתה: אסתיר עובדה זאת. אדוני היושב-ראש, אדוני שר הבטחון, כמה זמן ניתן להסתיר עובדות? כמה זמן אפשר לחנך על שקר? האם כך נחנך את ילדינו, את דור העתיד של מדינת ישראל ?

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (גרופר, בר-לב, רוזווליו, נמיר, שחל, אמיר, הלוי) —

#### פסח גרופר (הליכוד):

אסביר את הכול. אינני מתכחש למה שאני אומר. זה ידוע.

חברי הכנסת הנכבדים, אביא את הדברים בצורה מסודרת. כאן דובר בדרך דמאוגית על חוק שירות לאומי. חוק שירות לאומי הוחק ב-1953 ולא הופעל במשך 24 שנים תמימות. מה הטראגדיה, על מה אתם צועקים, על מה אתם הולכים לעתונות ולטלוויזיה ומספרים סיפורי בדים? החוק לא הופעל במשך 24 שנים תמימות בתקופת שלטונכם. הוא לא הופעל עד היום האחרון של שלטון המערך, שהעם הביס אותו.

אלך לפי הסדר: החוק איננו חוק חדש. הוא היה שריר וקיים מאז קום המדינה בשלטון המערך במשך שנים רבות. לא ייתכן שדווקא עתה, כאשר הליכוד עלה לשלטון, "מתעוררת" פתאום בעיה. השמעתם כאן באוננו נאומים טראגיים. שמענו איך פניתם אל הבנות השמיניסטיות. מדוע אתם מרשים זאת לעצמכם? האם השמיניסטיות שייכות לכם? אתם יודעים שבצה"ל הרוב המכריע הצביע בעד הממשלה הנוכחית. ומה אתם נוטלים לעצמכם זכות לא-לכם? קצת צניעות וענווה. בבחירות הבאות יצביעו 75% בעד הממשלה הזאת.

חברי הכנסת, האוינו למספרים שאני יכול להוכיח את נכונותם על-פי מסמכים הקוחחים מן ההיסטוריה.

#### חיים בר-לב (המערך):

חברי הכנסת גרופר, אתה צריך לומר אם אתה צלם או היסטוריון.

#### פסח גרופר (הליכוד):

חברי הכנסת בר-לב, אתה היית שר. כאשר שוכחים היסטוריה של 29 שנה חובתי כחבר כנסת להזכיר לך אותה כדי שלא תשכח. אתה היית שר בממשלת המערך ואל לך לשכוח את ההיסטוריה.

#### דניאל רוזווליו (המערך):

עוד מעט תאמין שאתה בעד החוק.

#### אורה נמיר (המערך):

אל תתבלבל.

#### פסח גרופר (הליכוד):

אינני מתבלבל. החוק הפוטר בנות דתיות הוחק ב-15 בספטמבר 1949, ועד ל-1952 לא היו קיימות ועדות פטור והבנות שוחררו לפי הצהרה בלבד.

ב-1952 — ופה זכור לאנשים אשר אינם זוכרים את ההיסטוריה הקצרה — תוקן החוק וקבעו ועדות פטור. במשך שבע שנים אומללות לא הופעלו ועדות אלה בגין הסכמים קואליציוניים.

#### אורה נמיר (המערך):

לא בלחש, לא שומעים.

#### פסח גרופר (הליכוד):

מלת גנאי; משהו אמר שהיו הסכמים קואליציוניים — התנפלתם עליו, שה, שקט, הסכמים קואליציוניים. ב-1959 הפעילו אותן.

#### משה שחל (המערך):

אנחנו רוצים להבין מאיו הצגה זה.

#### פסח גרופר (הליכוד):

חברי הכנסת אורה נמיר אמרה שזה בית חפשי, וחבר כנסת זכאי להתבטא בו ולהציג בו את ההצגה שלו.

#### דניאל רוזווליו (המערך):

אתה משכנע את עצמך שהמצב לא נורא.

#### פסח גרופר (הליכוד):

הפלא ופלא, תשמעו את ההסכמים שאסור להזכיר אותם. הם לא התפרסמו. אני מקווה שנפרסם אותם וישמע העם מה נאמר בכנסת.

בנות שלמדו בבית-ספר של זרם החינוך של אגודת ישראל ובבית-ספר מסויימים אחרים השתחררו אך ורק לפי הצהרתן, ללא כל צורך לעבור חקירת ועדות, וזה קיים עד היום הזה. הפלא ופלא.

#### יעקב ז'אק אמיר (המערך):

חברי הכנסת גרופר, לא רע.

#### דניאל רוזווליו (המערך):

אנחנו מבקשים את הקטע הזה עוד הפעם. עוד הפעם.

#### היו"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת גרופר, אחרי כל משפט תהיה חגיגה.

#### דניאל רוזווליו (המערך):

אנחנו רואים פה הופעה.

#### פסח גרופר (הליכוד):

אתה רואה פה הופעה של אדם הדובר אמת. אנחנו ראינו כאן הופעה של נשים, שאני לא מעז לומר שהן לא דיברו אמת אבל דבריהן לא תאמו את המציאות.

#### דניאל רוזווליו (המערך):

חברי הכנסת גרופר, זה לא יעזור לך.

#### פסח גרופר (הליכוד):

אני אגמור את דברי. אתה לא תפסיק אותי. אף אחד לא יצליח.

#### דניאל רוזווליו (המערך):

לא רק שאנחנו לא רוצים להפסיק אותך, אנחנו אף רוצים שתעשה חזרות.

#### פסח גרופר (הליכוד):

אביא לפניכם נתונים מספר להבהרת דברי. נתונים אלה כוחם יפה גם להיום.

ראשית, 18% מכל מחזור של מגוייסות מקבלות פטור מסיבות כלכליות ואחרות. נקודה. זו עובדה קיימת. אחוז זה לא השתנה זה שנים רבות. ב-1969 — ואם אני קצת מאמץ את זכרוני נדמה לי שאז היתה ממשלת מפא"י והמערך, לא של הליכוד — — —

#### דניאל רוזווליו (המערך):

אתה טועה, היתה ממשלת ליכוד לאומי. אתה צריך ללמוד היסטוריה. ב-1969 היתה ממשלת ליכוד לאומי.

#### פסח גרופר (הליכוד):

ב-1969 קיבלו 40% ממחזור המגוייסות פטור מסיבות דתיות. ב-1976 ירד מספרן ל-21%. ב-1977 עלה שוב מספרן ל-27.4%, וההערכה היא כי השנה יגיע מספר הפטורות ל-30%, וזאת על בסיס של תיקון החוק, ללא קיומן של הוועדות.

חברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (רוזוליו, גרופר, גוף, שחל, הלוי, גולומב, בן-מאיר) —

דניאל רוזוליו (המערך):

זה כמו ההערכה על אינפלאציה.

פסח גרופר (הליכוד):

זו באמת אינפלאציה. זה לא משמעותי ואין לזה כל ערך.

יתירה מכך, התיקון בחוק אמור להכיל בתוכו תקנות חדשות, שלא היו קיימות עד כה, ומטרתן למנוע ממשרות ותמנות ליהנות מהחוק, מה שאתם לא עשיתם במשך 29 שנים. בשיבת ועדת החוץ והבטחון מחר יועלו הצעות אשר יכבידו על מקבלות הפטור גם ללא הוועדות המפורסות המיוחדות שאתם כל כך הרבה מדברים עליהן. פשוט הלב כמעט נצבט לי לראות עד כמה ועדות אלה היו חשובות במשך כל השנים.

מעתה, במקום להישמע ב"הן צדק" על דתיון תצטרך הבנות להוכיח שהן מקיימות הווי משפחתי דתי. זהו, חברי הבית, דבר חדש — להוכיח שהן מקיימות הווי משפחתי דתי. זהו חידוש, אבל צריך להבין אותו — אם רוצים; אם לא רוצים — לא מבינים. זהו חידוש שיש בו משום החמרה קשה ביותר, שכן בת אשר הצהירה כי היא דתית לא תוכל עוד ליהנות גם מהעולם החילוני בעת ובעונה אחת.

ומדוע? הצהרה שעד כה התבססה אך ורק על המצפון ואיפשרה לבת שהצהירה כי דתית היא לבלות לפי צו מצפונה בלילות שבת בדיסקוטקים וליהנות מחוף הים בלבוש נועז טעונה כעת בדיקה יסודית ומדוקדקת. ואם יוכח כי ההצהרה כוזבת — תיענש המצהירה במלוא חומרת הדין, מה שאתם במשך 29 שנים לא עשיתם.

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אתה עדיין עומד על הצעתך בדבר 50 בלשים בביי קיני?

פסח גרופר (הליכוד):

בהמשך דברי תהיה לך תשובה, חברי הכנסת גוף. בשיתוף עם משרד הפנים יוקם צוות מיוחד לבדיקת אמיתות ההצהרה, והוא יעזור בשירותי מודיעין וחקירות אורחיים. האם לזה ייקרא הקלה? האם כעת תוכלנה בנות להשתמש משירות צבאי בקלות יתירה מזו שבבעבר? אני חושב שההיפך הוא הנכון.

אני רוצה לנצל את האפשרות שניתנה לי ולהעלות נושא אחר. זה נהוג בכנסת שכל מי שעולה לדוכן יכול לומר מה שהוא רוצה, ולאו דווקא לגושא שהועלה. ברצוני להביע מורת רוח — — —

משה שחל (המערך):

זה בניגוד לתקנות.

פסח גרופר (הליכוד):

ברצוני לנצל את במת הכנסת, עם התקנות שלך ובלי התקנות שלך, ולהביע מורת רוח על כי בשעה שמתקיים משא-ומתן בין ממשלות ישראל ומצרים, לשם חידוש המגעים ביניהן לקראת השלום, מרשה לעצמו יושב-ראש סיעת המערך מר שמעון פרס לעקוף בצורה חד-משמעית ובולטת את ערוצי המשא-ומתן המקובלים ויוצא לנהל משא-ומתן עצמאי, ללא כל גיבוי של הממשלה, דבר העלול לפגוע במאמצים המתנהלים עתה לקראת שלום.

מה הפלא? 29 שנים איפה היתה ההתאמצות הזאת? 29 שנים לא השכלתם להגיע למשא-ומתן ישיר. היום

רוצים לקחת "טרמפ" על ממשלת בגין על כי זו הצליחה להגיע למה שהגיעה.

משה שחל (המערך):

למה הגיעה? איפה יש משא-ומתן?

פסח גרופר (הליכוד):

אני רוצה לצטט מה שאמר שמעון פרס בהרבה הזדמנויות והוא עומד מאחורי האמירה הזאת.

היו"ר ב. הלוי:

עליך לגמור, חברי הכנסת גרופר.

פסח גרופר (הליכוד):

אני גומר, אדוני היושב-ראש. הארכתי בגלל ההפ-רעות.

היו"ר ב. הלוי:

וגם התוספות.

פסח גרופר (הליכוד):

זה היה מחוייב המציאות. אני מצטט מדברי חברי הכנסת המכובד שמעון פרס, מי שקבע כי ממלכתיות היא בראש מעייניו ודאגתו, ולא תותרנה במדינה דמוקרטית שתי ממשלות בו-זמנית. כיצד אתה, שמעון פרס, מיישב גישה זו עם פגישתך הצפויה עם נשיא מצרים סאדאת, אשר ניתק את הסג המדיני עם ממשלה לגיטימית של ישראל תוך נסיון להביך את הממשלה והעם בישראל ובציון, ורוצה לסחוט תנאים מדיניים שאינם מקובלים על רוב העם? כדוגמה לך, נחום גולדמן ביקש לנסוע לקהיר על-פי הזמנה מצרית וזאת מנעה ממנו ממשלת המערך, ובזמן שלא היה קיים שום מגע בין ישראל למצרים. אני מייצג לך, חברי הכנסת שמעון פרס: אל לך, אל תיסע, אל תיפגש, לא הוסמכת לכך ואין לך שום רשות לנהל משא-ומתן בשם הממשלה ובשם העם היושב בציון. אל תפריע למשא-ומתן המתנהל בצינורות המקובלים.

משה שחל (המערך):

כואב לכם שאתם לא רוצים לדבר ושאלו משא-ומתן. אתם טירפדתם אותו לבדכם.

(חברי הכנסת מ. שמיר קורא קריאת ביניים)

אתם הורסים את הדמוקראטיה, חלקה אחר חלקה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחברי הכנסת גולומב, ואחריו — לחברי הכנסת בן-מאיר.

דוד גולומב (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שההצגה מיסודו של חברי הכנסת גרופר נגמרה. תשובות קהל הצופים שכתבו. הקהל עזב את היציעים ואני מציע שהכניסת תחזור לדיון. השאלה והנושא העומדים לדיון הם: האם החוק הזה הוא חוק טוב או חוק רע. רבבות הבנות המגויסות כלל אינן מתעניינות לדעת מי אשם, אין זה חשוב להן אם הליכוד עדיף על המערך או שמה להיפך. השאלה ביסודה היא: האם החוק הזה נכון או שהוא לא נכון; משרת את האינטרסים הלאומיים או מנוגד להם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):  
החוק הזה כונה על מצב "קיים". אינך יכול להתעלם



— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (גולומב, הלוי, בן-מאיר, פעיל, רון) —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

גם בתפקידי קשר, גם בתפקידי שלישות, גם בתפקידי — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מדוע לא לעשות אותו דבר לגבי בנים?

מה ההבדל בין בנים ובנות?

(חבר-הכנסת א. שוסטק קורא קריאת-בנינים)

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כפי שצינתי, אם כי אנו מעריכים ומוקירים את שירות הבנות, ואם כי הצענו — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גם אתה אינך יודע את התשובה, אדוני שר הבריאות, וגם אתה, חבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

זמן הפסקת ההתייחס לדברך, חבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתם מחבלים בבטחון המדינה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

כאשר הצענו לא נתקבלה הגשנו הסתייגות לחלופין ואמרנו: בדלית בריה, אם כן אפשר לקבל את הצעתנו, הצעה שאנו מציעים גם היום, להשתית את שירות הבנות על התנדבות — והמפלגות דאו עמדו על כך לא כל כך בגלל הצורך בשירות זה, ומחוסר הזמן לא אביא מדברי זיאמה ארן ז"ל ואחרים, אלא משום שבשביל מפא"י דאו זה היה עניין עקרוני, דווקא שירות חובה של הבת — נציע הסתייגות לחלופין. ואמנם ההסתייגות לחלופין שהצענו נתקבלה על דעת ראש-הממשלה דאו, דוד בן-גוריון. והסתייגות זו היתה: בת שמטעמים דתיים איננה יכולה לשרת. או מבקשת לפטור אותה משירות — זכות זו יש לתת לה.

אין זה סוד שחייבנו מפעל שירות לאומי לבנות. אני יודע שחבר-הכנסת פעיל מזלזל בכל דבר חיובי ולאומי במדינה. כך הוא מזלזל גם בזה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

הצעת חוק שירות לאומי לבנות לפי ימים מספר, ואתם התנגדתם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

יש לנו 890 בנות מתנדבות במפעל שירות לאומי המאורגן על-ידי האשה הדתית-לאומית והמשמרת הצעירה של האשה הדתית-לאומית. זהו מפעל לתפארת, ובמסגרתו פועלות 890 הבנות ב־32 עיירות-פיתוח ובבתי-חולים בכל מרחבי הארץ.

אמרי רון (המערך):

בדיון בכנסת הצבעת נגד שירות לאומי לבנות.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

גם בעניין זה אין אנו בעד הטלת השירות כחובה. מרגע שזו חובה פירוש הדבר גיוס, פירוש הדבר פקודה.

כפי שאמרתי יש לנו גם בנות המשרות בנח"ל ובצה"ל ו־890 בנות המשרות בשירות לאומי. אולם אנו

דוד גולומב (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

בנושא זה אני רוצה בחוק טוב. חבר-הכנסת פעיל, יכולת להציע הבעת אי-אמון לממשלה מפני שאינך מאמין בה, ואז היית יכול לשאול את שאלתך. אתה הגשת הצעה להביע אי-אמון לממשלה על הצעת חוק זו. הצעת חוק זו אני רוצה להעביר בכנסת כאשר היא טובה. ואני חושב שיש ביכולתנו, בעזרת הגל הציבורי הגדול, לשנותה ולעשותה להצעת חוק סבירה.

הצעת חוק זו נוגעת באמת בשרשי הדברים, בשרשי ההתייחסות של האזרחים למדינה. משום כך ומשום עומק הבעיה הדבר חשוב לנו עד כדי כך שנעשה הכול כדי שיוחק חוק טוב. ואם הצעת חוק זו, שבשלונה היום היא כה פגומה, תתקבל אין אנו מוצאים את עצמנו יכולים להיות שותפים לממשלה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-מאיר, ואחריו — לחבר-הכנסת רון.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להביא לפני הכנסת את דעתה של המפלגה הדתית לאומית בנושא העומד לפנינו — גיוס בנות לצה"ל וכל הכרוך בכך, כפי שנתגבשה מאז נדון הנושא לראשונה לפני שלושים שנה ועד עתה.

המפד"ל התנגדה עקרונית כל הזמן לגיוס בנות לצה"ל; ואני מדגיש: גיוס ולא שירות, משום שאנו מכבדים, מעריכים ומוקירים את הבנות המשרות בצה"ל. ואין זה סוד שחלק ניכר מהבנות בתנועות הנוער שלנו, בני-עקיבא וכמעט כל הבנות מקרב ההתיישבות הדתית העובדת — הן הקיבוץ הדתי והן איגוד המושבים שלנו, יותר מ־100 ישובים — מתגייסות ומשרות בצה"ל. ואנו מסתייגים מכל נסיון — אם יש כזה — להכתים את הבנות המשרות לפי החוק בצה"ל. אולם מאז ומתמיד, כבר בשנת 1949, אמרנו שיש להשתית את שירות הבנות בצה"ל על התנדבות ולא על גיוס חובה, וזאת לפי אמונתנו והכרתנו הדתית לאומית.

ב־1949 הציעה המפלגה הדתית לאומית הסתייגות לחוק שירות הבטחון, ולפיה אין להטיל חובת גיוס על בנות, משום שמעולם לא ששנו, ואף היום איננו ששים, להפרדה הקיימת בין בת דתית ובין בת שאינה דתית. הדבר מטריד מאוד את מנוחתנו. אנו שותפים מלאים בכל מערכות המדינה. אנו אמונים על שותפות כלל ישראל, ואנו מתרחקים מהפרדה כלשהי בזכויות ובחובות, ואנו מאמינים בשוויון זכויות וחובות.

משום כך הצענו ב־1949 להשתית את שירות הבנות בצה"ל על התנדבות. מאז חורנו בכל משא-ומתן קואליציוני על הבקשה — וגם היום אני מציע שוב למשרד הבטחון לבדוק באופן יסודי, כי לדעתי הדבר לא נבדק ויש מקום לבדוק אותו — האם בכל זאת אי-אפשר לה שחית את שירות הבנות על התנדבות בתנאי-קבע, דבר שאמנם יש בו הכבדה תקציבית, אבל יכול להיות שהוא יביא לשירות של בנות במספר לא פחות ממספר המשרות היום ולניצול יותר יעיל. כאשר הבנות תשרתנה בתנאי-קבע או כאזרחיות עובדות צה"ל בכל אותם תפקידין שהן משרות בהם היום — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

למה לא לעשות אותו דבר לגבי בנים?

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (בן-מאיר, פעיל, אשל, קצב, אלוני) —

לשולחן. עשיתם הסכם עם אגודת ישראל מתחת לשולחן. וכאן זה לפחות דבר גלוי לעיני כל עם ישראל, שווה לכל גפשו, לא לחלק מהבנות. לכל בת יש אותה זכות, כבת שווה לפני החוק.

תמר אשל (המערך):

בת שלמדה בבית-ספר דתי שוחררה אוטומאטית. לא הלכה לוועדה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

לא נכון, חברת-הכנסת אשל, צר לי שאינך יודעת מה שאת אומרת.

משה קצב (הליכוד):

חברת-הכנסת בן-מאיר בודאי יודע מה שהוא אומר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

בנות שלמדו בבית-ספר ממלכתי-דתי הופיעו לפני ועדות הפטור ולא שוחררו.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

למה לא? דינא דמלכותא דינא, לא כן? למה לא?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

רק הבנות שלמדו בחינוך העצמאי לא היו צריכות להופיע לפני הוועדה, בניגוד לחוק. במשך שנים פעלה הממשלה הקודמת בניגוד גמור לחוק. ואני לא ידעתי על כך, רק אתמול בערב זה נודע לי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מסכן, לא ידעת על כך. הרי היית חבר הקואליציה ועשית אתם את כל העיסקות המלוכלכות, ואתה לא ידעת זאת?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חברת-הכנסת פעיל, תאמר מה שאתה רוצה, אני הרי לא מתייחס אליך.

לכן אני רוצה לשאול את המערך: באילו ידיים נקיות אתם באים עכשיו הנה להביע אי-אמון על דבר כזה, כשזה היה נוהג שאתם הנהגתם מסיבות פוליטיות ולא אחרות?

אדוני היושב-ראש, מה אומר ההסכם הקואליציוני, ומה אנחנו מציעים? אנחנו מציעים שבת שהיא באמת ובתמים דתית — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אולי תתייחס לקווי-היסוד של הממשלה ולא להסכם הקואליציוני.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אנחנו מציעים שבת שהיא באמת ובתמים דתית תהנה מהזכות המוקנית בחוק כפי שכל אורח הנהגה, בלי שתצטרך לעבור שבעה מדורי גיהנום. אנחנו בעד זה בכל תחום. לא צריך לחנך את האזרחים שאדם הוא בחזקת שקרן; האזרח הוא בחזקת דובר אמת, אבל צריך לבדוק את זה. לכן, אדוני היושב-ראש, קיבלנו את הדעה שיש מקום לתקן את החוק. ואינני יודע מדוע חברת-הכנסת גולומב אמר מה שאמר. זה תהליך החקיקה. החוק נדון בקריאה ראשונה, הצעת החוק הועברה לוועדה, הועלו ספקות מסויימים, מחשבות מסויימות, ובצדק אנחנו יכולים לטעון מדוע בכלל מגישים הצעה להביע אי-

מכבדים גם את אלה מאגודת ישראל — ואמנם יש לנו ויכוח עם אגודת ישראל — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

בנושאים דתיים אתה נגרר אחרי אגודת ישראל, ובנושאים לאומיים אתה נגרר אחרי תנועת החירות,

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אינני נגרר אחרי מי שלא יהיה. אבל אני מכבד את זכותם של ההורים לומר שאינם רוצים בהטלת חובת גיוס על בנותיהן.

לכן השאלה העומדת לפנינו היא אחת: אם החוק מאפשר לבת דתית שלא לשרת בצה"ל — וזה היה החוק במשך שלושים שנה — צריך לעשות שני דברים: (א) בת שהיא דתית באמת תוכל להשתמש בזכותה זו לפי החוק, בלי השפלה, בלי שיבוז אותה, בלי הפליה בין עדות מורה ועדות מערב, כפי שקרה בוועדות הפטור. זאת יכול להעיד מנסיוני, כי טיפלתי במקרים כאלה. היו מקרים מוזעזעים בוועדות הפטור. כדי להכשיל היו שואלים שאלות שאדם צריך להיות תלמיד-חכם, ללמוד חמש שנים בשיבה, כדי לדעת את התשובות עליהן. את זה שאלו בת מסכנה. התחילו לסקו באורך החצאית שלה. וזה הרב הגדול בוועדת הפטור, הקובע מי דתית ומי איננה דתית. התוצאה היתה שלא תפסו את המשתמטות. להיפך, המשתמטות באו מוכנות מאוד לוועדה, במיוחד אם היו אינטיגנטיזטיות, מבתיים מבוססים. ההורים ידעו להקשיר אותן, אפילו לקחת מורה פרטי, יש כסף לזה. הן ידעו תמיד לתת את התשובות הנכונות. מי נכשל בוועדה? אני טיפלתי בבת מאשקלון, בת דתית לכל הדעות, הוכחתי זאת לשרי-הבטחון הקודם שמעון פרס, ובניגוד לוועדות הפטור הוא קיבל זאת וישרר אותה. אבל לוועדה היא באה בתמימות, לא היה לה התייחסות, והכשילו אותה בכל מיני הכשלות. היו מקרים שחברי הוועדה התחילו לתקוף את הבת ואמרו לה: את אינך משרתת את המדינה, מדוע אינך משרתת בצבא? זה אסור לפי החוק. באיזו זכות עשו זאת? לכן הכוונה היא לאפשר לבת שהיא באמת דתית להשתחרר, ולבת שאיננה דתית — לא.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר משהו למפלגת העבודה. אם יש מישהו שלא היה צריך להעלות הצעה להביע אי-אמון הרי זה אתם, כי מי שבמשך כל השנים הפר את החוק זה אתם, מי שבמשך כל השנים ביטל את ועדות הפטור זה אתם, אלא שעשיתם זאת תוך הפליה, מסיבות פוליטיות.

אגלה לכם סוד שנתגלה לי רק אתמול, ואני בטוח שאף אחד בכנסת אינו יודע אותו, ובציבור ודאי שלא יודעים אותו. אדוני היושב-ראש, משרד הבטחון במשך שנים החליט, בניגוד לחוק, באופן שרירותי ובלתי-חוקי — וחברת-הכנסת פרוש הסביר קודם, כנראה בגלל הימנעות מסויימת — שבת שלמדה בחינוך העצמאי או בורם חב"ד של החינוך הדתי לא הופיעה לפני ועדת פטור. זו המציאות, רבותי, אתם ביטלתם את ועדות הפטור, אבל רק בשביל כבוצה מסויימת. מה ההפליה הזאת? האם בת שלומדת בחינוך הממלכתי-דתי כן צריכה להופיע לפני ועדת הפטור ולעבור את חקירת השתייכות, ובת שלמדה בחינוך העצמאי או בת שלמדה בורם חב"ד אינה צריכה להופיע? כך אתם עשיתם. אתם עשיתם את זה מתחת לשולחן, כמו הרבה דברים שעשיתם מתחת

לא כמו שהיה קודם, מתחת לשולחן, אלא באופן גלוי, כאשר כולם שווים לפני החוק.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מרון, ואחריו — לחבר הכנסת אמיר.

משה ל. מרון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת גבבדה, בדיון זה נדונו בהרחבה האספקטים השונים של גיוס בנות בישראל. יש לבחון את הנושא מהצד ההיסטורי ומהצד המעשי. ההיסטוריה של טרומ-המדינה, המדינה בדרך, לא ידעה בכלל "חוק" לגיוס הבנות. בנות התנדבו להגנה, לאצ"ל וללח"י משום שראו בואת משימה לאומית, והתנדבו לכך ברצון ובחדווה. לא היה צורך בשום יעדה או תצורה, והבודק העיקרי אם בת מילאה את חובתה למולדת היה הסביבה, השכונה והחברה.

עם קום המדינה, כאשר בנות גויסו כחוק, הוחלט בשנת 1952 להקים ועדות פטור אשר הופעלו, למעשה, רק בשנת 1959. ועדות פטור אשר הופעלו לאחר מכן ועד היום היו הפוסקות הבלעדיות בכיול, אם הבת המתגייסת היא דתית וזכאית להשתחרר.

אדוני היושב-ראש, מה היו פני הוועדות הללו אשר האופוזיציה רוצה כיום להחזיר אותן, ואשר בעקבות ההצעה לשינוי בנוהל הקימה אותה אופוזיציה רעש גדול בציבור? ועדות פטור אלה, שכל כך יקרות לאופוזיציה, שאלו שאלות "מתוחכמות" מאוד את הבנות, הדתיות וגם הלא-דתיות, שרצו להשתמש מהצבא. שאלו אותן שאלות כגון: מה היא מקווה? כמה ימי צום יש לעם היהודי? כמה שעות חייבות לעבור בין ארוחה בשרית לארוחה חלבית? אלה היו השאלות, שאלות משונות. ועדות אלה היו צחוק אחד גדול. בת אשר רצתה להשיג תמט בפועל, לא היה דבר קל מזה, כיוון שהשאלות היו פחות או יותר חזרות על עצמן, עברו מפה לאוזן בין הבנות המעוניינות להשתחרר כחוק. ידוע לי כי לא היה דבר קל יותר מאשר לקבל "יעוץ" למתן תשובות סטאנדארטיות לוועדות הפטור. באופן כזה השתחררו מדי שנה בשנה בנות משירות צבאי, גם כאשר לא היו דתיות. לוועדות הפטור הללו לא היו "שיניים", ואם היו להן — הן היו שיניים תוחכות. ועדות הפטור היו התרמית הגדולה כדי לאפשר לבנות שאינן דתיות להתחמק מהשירות. איפשרו להן להשתחרר בקלות, וכל זה בעת שהמערך היה בשלטון ועשה, כפי ששמענו רק קודם לכן, עיסקאות קואליציוניות אשר עתה אינן נוחות לו.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
וזה היה טוב?

משה ל. מרון (הליכוד):

זה בהחלט לא היה טוב, ולכן אני תומך בביטולן של ועדות הפטור אשר לא היוו שום מחסום בפני שום דבר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
או למה אתה לא מדבר על התנדבות? אתה הרי ליבראלי. הפליה לפי דת? הפליה לפי מעמסה?

משה ל. מרון (הליכוד):  
מיד אגיע גם להתנדבות.

אמון באמצע תהליך החקיקה. ממה נפשך? אם רציתם להביע אי-אמון, איפה הייתם לפני חודש? הרי החוק הזה הוגש לפני חודש. מה התעוררתם היום להציע הצעת אי-אמון? הרי זה ברור, זה שקוף על פניו.

אנחנו מציעים תיקונים מספר לחוק. אנחנו מציעים שהתקנות לפי החוק יובאו לאישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, ורק באישורה ייקבעו. אנחנו מציעים ששר הבטחון יביא את התקנות האלה לוועדת החוץ והבטחון בטרם יובא החוק לאישור סופי. אנחנו מציעים שיחד עם הדיון בקריאה שנייה ושלישית יביא כבר שר הבטחון את התקנות אשר באות להבטיח את ביצועו של החוק. אנחנו רוצים לקבוע במפורש שהחוק הזה לא ינוצל בשום דבר לרעה כפתח להשתמשות משירות בצב"ל. ובאשר להצהרה, דרך-אגב זה דבר שלא היה קיים קודם, כי קודם הבת הייתה צריכה רק להשיב על שאלות לפני הוועדה. האם הוועדה בדקה זאת? האם הוועדה עשתה חקירה? מי ששיקרה לפני הוועדה לא קיבלה שום עונש. ומה זה נקרא "הווי דחי"? קודם היה כתוב מצפון. מצפון זה הכול. החוק הזה הרי בא לצמצם.

שולמית אלני (תנועה לזכויות האזרח):  
בנו, מדוע באמת לצמצם? מדוע לא מצפון?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):  
אני מציע לצמצם עוד יותר. אנחנו נציע, ואני מקווה שזה יתקבל על דעת כל חלקי הקואליציה — חלק עוד מתייעץ, אין לו תשובה, אבל אני מקווה שיקבל את זה, אני פונה אליו שיקבל את זה — שבאותה הצהרה תצטרך הבת להצהיר בהן-צדק גם על כך שהיא אינה נוסעת בשבת, שהיא שומרת על כשרות בבית ומחוצה לו. אלה יהיו דברים שעליהם היא תצטרך להצהיר בהן-צדק. והדברים האלה ניתנים לבדיקה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מה אתה רוצה לומר — שבצה"ל לא שומרים על השבת, שבצה"ל לא אוכלים אוכל כשר? האם בת מסכנה, שומרת כשרות ושומרת שבת, אינה יכולה להיות בצה"ל?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

ואני חושב שבדבר הזה יש הרתעה גדולה מאוד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תגיד לי ממתי לא שומרים על כשרות בצה"ל, ממתי מחללים שבת בצה"ל?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חבר-הכנסת פעיל, חלקנו בצה"ל אינו נופל מחלקך, אל תלמד אותי על צה"ל. אני מכיר את צה"ל כמור. אל תלמד אותי על צה"ל.

(קריאה: החלק הזה כבר לא שלך, הוא נגדך.)

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מקווה שבשינויים האלה, שאינם מורידים מעיקר של החוק אבל סותמים פרוצט שיוכלו אולי להיות פה ושם, נענה על רחשי-הציבור, רחשים שהם מנת-חלקו של חלק גדול של הציבור שבצדק לא רצה לראות פה פירצה הקוראת לגנב. אני חושב שבתיקונים האלה נשיג, מצד אחד, את מטרות החוק, ומצד שני גם נבטיח שלא ישתמשו בו לרעה. אני מקווה שכאשר החוק יובא לקריאה שנייה ושלישית תוכל הכנסת בלב שלם ובמצפון נקי לחקק אותו, עם התיקונים האלה, ולהשתית את המצב על בסיס בריא ואיתן, נים

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (פעיל, מרון, אלוני, רון, תלמי, צפורי, ברעם) —

**מאיר פעיל (מחנה שלי):**

אני מקווה שלא תגיע לביטול חוק שירות חובה.

**משה ל. מרון (הליכוד):**

ועתה אנו מוזמנים על-ידי דוברי האופוזיציה "להת-רגש" בעקבות השינוי המוצע כיום על-ידי הממשלה. בהסתה פרועה ומתוך מחשבה לרווח הון פוליטי — — —

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

מה זאת אומרת "מחשבה לרווח הון פוליטי"? האם לפני זה אנו היינו בעד כפייה דתית? למה אתה אומר זאת?

**משה ל. מרון (הליכוד):**

זו איננה כפייה דתית.

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

עד היום היינו בעד כפייה מטעמי דת, ורק עכשיו אנחנו נגד?

**משה ל. מרון (הליכוד):**

גם אנחנו נגד כפייה דתית.

עתה מוכנים דוברי המערך לעוות את המציאות ולקונן על גזק בלי-ישוער לצה"ל, וכבר מועברת השמועה האווילית כי עקב השינוי בנהולי הגיוס של בנות דתיות יש כבר הגברה בגיוס הבנות למילואים.

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

אין אלה שמועות — הבאנו מסמכים.

**אמרי רון (המערך):**

אולי תגיד לי על מה אתה מסתמך?

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

יש מסמכים שנשים קבלו על הארכת שירות המי-לואים שלהן עד גיל 38 עקב התיקון בחוק.

**משה ל. מרון (הליכוד):**

דבר זה אינו קשור כלל וכלל בנושא שבו אנו דנים כרגע.

**אמרי רון (המערך):**

איך אתה יודע שאין לזה קשר?

**מאיר תלמי (המערך):**

במסמכים האלה כתוב: "לאחר ששונה החוק". החוק אמנם לא שונה עדיין, אבל הכותב מטעם צה"ל לא בכדי כך כתב.

**משה ל. מרון (הליכוד):**

עובדה היא שמספר הבנות שהובאו לדין בעקבות מעשי מירמה בפני ועדות הפטור הוא אפסי, אפילו לא מאית האחוז מכלל המצהירות. עובדה היא ששום שול-טיקאי מהמערך לא עירער על הפגיעה בבנות הדתיות, וכמובן גם הלא-דתיות שרצו לקבל הכשר דתי, בעת שנאלצו בצורה מבישה או בלתי-אנושית לעמוד בפני ועדה שחיטטה בפרטי פרטים של חייהן, וכאשר השאלות היו לעתים בלתי-רלבנטיות לגבי בנות דתיות באמת, מתוך מגמה ברורה לפגוע בהן, להשפיל אותן — ופה הדבר נוגע לחברת-הכנסת שולמית אלוני, אשר כל כך דואגת בפרהסיה לזכויות האדם — ועדות פטור אלה היו בהחלט גוף משפיל לגבי האזרח.

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

כן, נכון. אילו קבעתם שהן צריכות לתת שירות לא-מי חליף לא היה צורך בוועדות אלה. אילו קבעתם שכל אחת תשרת או בצבא או בשירות לאומי חליף היה הכול שונה. תיבוקות וזקנים לא יפגעו בתומתן של הבנות הדתיות.

**משה ל. מרון (הליכוד):**

יש דוגמאות לא מעטות של בנות דתיות שגויסו ונאלצו לפנות לבית-הדין הגבוה לצדק בעקבות החקירה הבלתי-הולמת בוועדות הפטור.

חברי הכנסת, אולי מן-הלא-ידוע לרדת קצת למציאות ולנהל את הוויכוח במישור הענייני. כוונת התיקון המוצע כיום איננה לבוא ולתת הכשר לשיחרור המוני של בנות מתגייסות. כוונת התצהיר המוצע עכשיו במקום ועדות פטור, אשר יכלול תשובות מספר על שאלות ענייניות לגבי הבנות הדתיות באמת, היא: (א) לתת אמון ויחס אנושי לבת המבקשת שיחרור מטעמי דת.

**מאיר פעיל (מחנה שלי):**

כוונת החוק הזה לשמור את אגודת ישראל בתוך הקואליציה, וכל השאר לא חשוב.

**מרדכי צפורי (הליכוד):**

והכוונה שלך היא להוציא את אגודת ישראל מהקו-אליציה, וכל השאר לא חשוב.

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

אוי באמת, באמת.

**משה ל. מרון (הליכוד):**

אין שום פסול בכך שממשלה תהיה בנויה על בסיס של קונסנזוס רחב.

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

חברי-הכנסת צפורי, תקרא את המצע שלכם. תקרא את קווי-היסוד של הממשלה.

**מרדכי צפורי (הליכוד):**

את המניעים המוסריים שלכם אנו מכירים זה שלוש שנים.

**עוזי ברעם (המערך):**

תפסיקו לדבר על שלושים שנה. במשך שנה אחת אתם עשיתם מה שאנו לא עשינו במשך שלושים שנה.

**משה ל. מרון (הליכוד):**

אי-אפשר לבטל את ההיסטוריה. במשך 29 שנה היה מצב מסויים. כאשר רוצים לתקן את הנוהל הזה אני מזמין אתכם לא לעשות מזה הון פוליטי.

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

ועכשיו אתם מיטיבים עם העם? איפה המצע שלכם?

**משה ל. מרון (הליכוד):**

אנו מתקנים את הנוהל לטובת הבנות ולטובת עם ישראל.

**עוזי ברעם (המערך):**

מה אתם מתקנים?

**שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):**

אילו בנות?

חבורת ל"ה, ישיבה קכ"ט  
— הצעת סיעת המערך להביע איאמון לממשלה (ברעם, נמיר, יעקבי, אלוני, הלוי, פעיל,  
מרון, רון, אמיר, כץ (עוז), אברמוביץ) —

עוזי ברעם (המערך):  
הבנות המשתטות.

אורה נמיר (המערך):  
כך מדבר נציג הליברלים בליכוד?

גד יעקבי (המערך):  
ליבראליס חדש. זה, כנראה, העקרון הליבראלי  
בליכוד — אתם תגרמו לכך שמחצית מהבנות ישתטו  
ומחצית תכוננה "מופקרות".

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
ומה על הדיאנה לצינעת הפרט?

הויצ'ר ב. הלוי:  
חברת-הכנסת אלוני, תני לו להמשיך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
הוא ימשיך, אתה תיתן לו להמשיך ואני קצת  
אפריע.

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
אני חושב שנעשה עמו חסד אם נעזור לו לרדת  
מהבימה בלי שידבר יותר מדי. הוא מדבר כאילו כפאו  
שד.

משה ל. מרון (הליכוד):  
חברת-הכנסת מאיר פעיל הנכבד, אין לי צורך בעזרה.  
אני אדע לרדת לבדי. אני עדיין צעיר למדי ואדע לרדת.  
ואם אצטרך עזרה, אבקש אותה ממך ובוודאי גם אקבל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
אגיש לך אותה בשמחה רבה.

משה ל. מרון (הליכוד):  
חן חן.

ובכן כוונת התצהיר המוצע עכשיו היא גם לאפשר  
למשרד הבטחון לבדוק בכל עת את אמיתותה של הצהרה  
המבוססת על עובדות של הווי הדתי, כגון אי-נסיעה  
בשבת, שמירה על כשרות — דברים הניתנים לבדיקה,  
ולא כפי שהיה קודם. לכן, בוועדות הפטור כאשר דרשו  
תשובות על שאלות כגון: כמה ימים-נוראים יש לעם  
ישראל? הן דוגמה נוספת לאותן השאלות אשר, כידוע,  
היו מופנות לבנות הדתיות.

אורה נמיר (המערך):  
ואילו שאלות צריך לשאול אותן, חברת-הכנסת מרון?  
אילו שאלות צריך, לדעתך, לשאול אותן?

משה ל. מרון (הליכוד):  
שאלות שאפשר לבדוק אותן בפועל כדי שאפשר  
יהיה להעמיד לדין בת שאיננה דוברת אמת ואיננה  
מצהירה אמת. דבר זה, לא היה אפשרי בוועדות הפטור.  
כל מה שבת היתה צריכה לעשות הרי זה להתכונן  
בבית בצורה נאותה לשאלות סטאגדאטיקות מאוד ולי-  
פעמים גם מביישות.

אורה נמיר (המערך):  
ומה יהיה עכשיו? איך יבדקו עכשיו?

משה ל. מרון (הליכוד):  
עכשיו התצהיר יאפשר בדיקה אם הבת באמת  
שומרת שבת.

אמיר רון (המערך):  
מי יבדוק?

משה ל. מרון (הליכוד):  
זה ניתן לבדיקה.

והנקודה השלישית: התצהיר הזה נותן יוניים לחוק  
כלפי הבנות המפרות אותו.

אורה נמיר (המערך):  
תיכף יעלה חברת-הכנסת צפורי ויספר לנו איך יבדקו.  
יבדקו.

משה ל. מרון (הליכוד):

החוק המוצע בא איפוא להקל על בנות דתיות באמת,  
מצד אחד, ויתן אפשרות למנוע השתטות של בנות  
מצד שני. החוק המוצע חייב להטיל עונשים כבדים  
ומרתיעים על כל אלה אשר תמסורנה הצהרות כוזבות,  
ולשם כך יצטרכו לדאוג לבדיקה מתאימה.

החוק המוצע הוא חוק ליבראלי, למעשה, ובא לתת  
אמון באזרחיות, פוטר אותן מהצורך של חקירות שתי-  
וערב, וכל זאת ללא ויתור על הליכים נמרצים נגד  
הצהרות כוזבות. על-כן אני סבור שהחוק המוצע עדיף  
בהחלט על המצב השורר כיום, ומי שיבדוק את המצב  
בעבר ולעתיד חייב להגיע לאותה מסקנה.

עם זאת עלי לציין כי יש לדאוג לכך שבת דתית  
שלא התגייסה תחייב בשירות לאומי, בין בבית-חולים  
ובין בשירות הסעד, לאותה תקופה שבה משרתת חברתה  
בצה"ל, וזאת גם לפי אותם תנאים של שכר, חופשה  
ומשמעת.

יעקב זיאק אמיר (המערך):  
את זה צריך להבטיח בחוק.

משה ל. מרון (הליכוד):

יש לגשת בעניין זה לדיון נמרץ, ובמהרה. מעניין  
שהאופוזיציה אשר אמרה שיש לקשור זאת יחד, כפי  
ששמעתי כרגע, לא השכיחה לעשות זאת במשך 29  
שנים שבהן שלטה במדינה — כנראה, מטעמים קואלי-  
ציוניים מובהקים.

אברהם כץ (עוז) (המערך):  
לכם יש פרק על מעמד האשה.

משה ל. מרון (הליכוד):

יש לנו פרק וגם נבצע את הפרק הזה, חברת-הכנסת  
עוז.

הייתי גם מציע ששום מוסד ממשלתי וציבורי לא  
יורשה להעסיק בת ששוחררה מצה"ל מסיבות דתיות  
אלא בתנאי שכר המקובלים לגבי הבנות המשרתות  
בצה"ל, וכל זאת כדי למנוע הרגשת קיפוח של הבנות  
המשרתות בצה"ל בתנאים שהם קשים יותר ורווחיים  
פחות.

עוזי ברעם (המערך):  
האם זה יהיה חלק מהחוק?

משה ל. מרון (הליכוד):  
זה לא חייב להיות חלק מן החוק.

הויצ'ר י. מ. אברמוביץ:  
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אמיר, ואחריו — לחברת-  
הכנסת וילנר.

העיקריות. כל בר־דעת מבין כי יש חשיבות עליונה לגיצול כל הפוטנציאל האנושי שלנו כדי לעמוד בפני האתגרים הקשים שבקיומנו. אי-גיוס חלק מהבנות הוא פגיעה בצרכינו הבטחוניים, ומבחינה זו לא יכולים מצביעי הליכוד אלא לראות עצמם כמרומים גם בשטח זה כמו בשטחים אחרים. עומדת לפנינו קבוצת פוליטיקאים ממולחים העושים עיסקאות ואינטריגות פוליטיות על חשבון העם כולו —

מאיר פעיל (מתנה שלי):

חברי הכנסת אמיר, סלח לי, אני רוצה לעזור לך. אני חושב שהמלה "ממולחים" היא מתחמאה בשבילים, הם לא ראויים לה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני בכל־זאת חושב שהם ממולחים, אך בצורה שלילית, לא חיובית.

— מתוך נכונות גלויה לויתור על עקרונות למען כיסאות.

עמיתי חברי הכנסת, עוד לפני קום המדינה ובוודאי אחרי תקומתנו המדינית, והקמת צה"ל התרגלנו לראות בשירות הצבאי חובה לאומית ראשונה במעלה שהיתה לנו, למעשה, לזכות לאומית ואישית כאחת. והנה צאו וראו למה גרם הוויכוח בנושא הנידון כאן. על מה יצא קצפן של השמיניסטיות הנפלאות האלה, ביניהן גם בתי, אשר מוחות על המגמה להכניס את התיקון המוצע בחוק? רבותי חברי הכנסת, הנימוקים שמעלות בנות אלה מוצדקים ללא כל עוררין, ויש לתת עליהם את הדעת בכבוד־ראש. הן טוענות, ובצדק, כי בנות אשר יקבלו את הפטור יוכו גם לעדיפות בלימודים, גם לעדיפות בקבלת שכר עבודה, בתפיסת מקומות עבודה ובהישגים אישיים, וכל זה על חשבון הבנות אשר ישרתו בצה"ל. ממשלת הליכוד הצליחה, אם כן, לערער את עקרונות שוויון הנטל, עקרון המהווה נדבך חשוב ביצירת דמוקרטיה בריאה. היסוד היפה ביותר של החברה הישראלית — רוח ההתנדבות וההתייחסות לערכים חברתיים, לאומיים ומוסריים כאחד — כל זה ייעלם מנוף חיינו האנושי עם קבלת תיקון החוק. התוצאה הבת־יגמעת מהפאטריסטים של מפל־גת חירות היא שבא חבר כנסת נכבד כמו אמנון רובינ־שטיין וכבר מציע לנו להפוך את גיוס הבנות לעניין של התנדבות בשכר מלא.

בקצב כזה אנו עלולים, חלילה, להגיע למצב שגם בנינו בצבא יתחילו לעשות חישובים — ואני מקווה שלא נגיע למצב זה — מה כדאי ומה לא כדאי להם לעשות, באיזו יחידה נוה להם לשרת, איזה תפקיד יקנה להם יתרונות אישיים כלשהם, ועוד.

אדוני היושב־ראש, אדוני שר הבטחון, אני מבקש להדגיש שהאחריות להידרדרות מוסרית זו אינה ניתנת לחלוקה בין השותפים לקואליציה, מפלגה כמו המפד"ל, התמכת על־ידי "גוש אמונים", מעלה כל הזמן את הטמפראטורה הלאומית שלנו על־ידי דרישות לאומיות, שהן לעתים רחוקות מלהיות מציאותיות, וזאת ואמר אדם שהשקפותיו המדיניות מוכרות כלא־יוגיות דווקא, פאטריסטים אלה הם בעלי תיאבון רב לדרישות להתיי־שבות, להתנחלות, לעמיה ללא פשרות בתחום הבין־לאומי ולצעקות במקלה נגד אישים כמו מונדייל. כיצד, אם כן, הם מעזים מחד גיסא להעלות את רמת הציפיות של העם ומאידך גיסא לתת את היד להחלשתו

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב־ראש, עמיתי חברי הכנסת, לעתים אני תוהה על דוברי הליכוד המדברים על שלושים שנות שממה במדינה הזאת ומנסים לשכנע את הנוער הגדל פה שבעצם אין לו מה לעשות פה, עליו לארוז את חפציו וללכת מכאן. הרי זו בושה וחרפה לדבר על "אדמה חרוכה" — — —

(חברת הכנסת ש. דורון קוראת קרי־

את - ביניים)

אני לא מפריע לך, את לא תפריעי לי.

שרה דורון (הליכוד):

אל תדבר על ירידה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני אדבר על מה שאני רוצה בצורה יפה יותר ובניגוד לדעותיך, בסדר? את האחרונה שיכולה להתווכח אתי.

שרה דורון (הליכוד):

למה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אחר כך אסביר לך.

על מה אנחנו בעצם מדברים היום? — אנחנו מדב־רים על סעיף 27 בהסכם הקואליציוני שנעשה בזמנו בין שלוש המפלגות שהרכיבו את הממשלה — הליכוד, המפלגה הדתית הלאומית ואגודת ישראל — וטוב להזכיר מה היה כתוב בסעיף 28 ואני מצטט: "בת המגיישה הצהירה שטעמים של אורח חיים דתי או הווי משפחתי מונעים ממנה לשרת בצה"ל, והצהירה זו מאושרת על־ידי בתי־דין רבני, בית־משפט, תהיה פטורה משירות על סמך הצהרתה בלבד" — אני מדגיש, "הצהרתה בלבד" — בלי כל בדיקה נוספת על־ידי איוו ועדה או גורם כלשהו. שר הבטחון יבטל את התקנות בנדון ועדות פטור הקיימות למטרת שיחרור בנות דתיות בלבד ויקבע תקנות בהתאם לאמור לעיל".

עם זאת כתוב בקווי־היסוד של הממשלה בסעיף 11 לאמור: "שוויון זכויות לכל האזרחים והתושבים, ללא הבדל דת, גזע, לאום, מין ועדה". והיום מה בעצם קרה? — היום באים ורוצים לשחרר כל בת לפי הצהרתה בלי בדיקה, לא לעומק ואף לא באופן שטחי, ולכן הסערה הציבורית המתחוללת עכשיו נוכח התיקון המוצע בחוק, מקורה בסיבות חשובות ביותר ומהותיות לעצם קיומנו הלאומי, לא רק מבחינה בטהונית אלא גם בשל השלכותיה המוסריות, החברתיות והדתיות. האספקטים העקרוניים והמעשיים הנוגעים לבעיית גיוס הבנות — אספקטים ששובנו בציבור הרחב, בעתונות ומעל במה נכבדה זו — אומרים דרשני וקשה להוסיף על המצב החמור המשתמע מהדברים שנאמרו בנושא זה. עם זאת נדמה לי שיש כמה דברים אשר חובה עלי להדגיש ולהרתיע עליהם במלוא התומרה והתוקף הראויים לכמה זו, שאלה נשואות עיני העם כולו בחיפוש אחר פתרון אשר יהלום את כבוד אחריותנו הלאומית.

אדוני היושב־ראש, גם בנושא זה, כמו בנושאים אחרים, מוצגת ממשלה זו כנוף אשר יש להאשימו בגניבת־הדעת שוטו כמשקען. ממשלה זו, בראשותו של מנחם בגין, זכתה ברבבות קולות של אנשים אשר ראו בה מפלגה לאומית שהבטחון הוא אחד מאשיותיה

חברת ל"ה, ישיבה כ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (אמיר, אברמוביץ, וילנר) —

דעתנו בקשר לגיוס בנות איננה כעמדת הממשלה או הליכוד וגם לא כעמדת המערך. עקרונית אנחנו מתנגדים לגיוס חובה של בנות. יכולה להיות רק התגברות. אין לזה כל קשר עם שוויון זכויות לאשה. דווקא המשטר בישראל, המפלה לרעה את האשה בתחומי האישות, הירושה, השכר, אפשרויות העבודה וההתקדמות החברתית, דווקא המשטר הזה קבע גיוס חובה של בנות ועוד לשנתיים תמימות. לכן אין זה כלל וכלל סימן-היכר ליתר שוויון בהשוואה לארצות אחרות אלא זהו סימן מובהק למיליטאריזציה של החיים, שאין לה כמעט, אח ודוגמה בעולם.

אנו נאבקים לשוויון זכויות האשה. זהו אחד הסעיפים המרכזיים במצע שלנו. אך מה לגיוס חובה של בנות לצבא ולשוויון זכויות? זהו עיוות מיליטאריסטי של המושג שוויון זכויות האשה. אך טבעי הוא שבעולם כולו, בכל המשטרים, אין גיוס חובה של נשים לצבא. מכאן שההתלהבות — מצד גורמים במפלגות הפועלים דווקא — לחייב את כל הבנות לשרת בצבא אומרת דרשני.

זכרנו שהיו אלה חברות וחברי מפלגת העבודה בכנסת שבשעתם הכשילו חוק מינימאלי, שאמור היה לבטל את חרפת פסולי החיתון הקלריקאלית מימי הביניים.

עם זאת מתנגדים אנו לכפייה הדתית, למתן זכויות יתר לבנות דתיות או למעמדות פנים שהן דתיות. אם ההסכם הקואליציוני עם אגודת ישראל יביא לגיוס של נשים נשואות למילואים ולגיוס נשים עד גיל 38 למילואים — תהיה זו שערוריה שהציבור כבר מתקומם נגדה.

הפתרון הנכון והיסודי הוא בביטול חובת הגיוס לצבא לבנות והעמדתו על בסיס של התגברות. יש לעצור כי בקרב כמה חוגים מהקואליציה הממשלתית הושמעה בימים אלה דעה דומה. אנחנו מציעים אישור לכנסת להכין חוק המבטל את גיוס החובה של הבנות ולהעמיד את העניין על בסיס של התגברות. אנו דוחים את ההסכם הקואליציוני עם אגודת ישראל, הנותן זכויות יתר לבנות דתיות או למתימרות להיות דתיות. אנחנו דוחים גם את החוק הקיים של חובת שירות בנות בצבא. אנו תובעים לבטל ולהנהיג שירות בנות בהתגברות בלבד.

אנו נגד המיליטאריזציה של החיים מחוץ גיטא ונגד הכפייה הדתית מאידך גיטא. אנחנו בעד שלום, דמוקרטיה ושוויון זכויות.

חברי הכנסת, אם אנחנו מביעים אי-אמון לממשלה הרי זה קודם-ככול ובראש-ראשונה משום שהיא מובילה את עם ישראל למלחמה חדשה, מפני שהיא עושה הכול כדי למנוע אפשרות לכונו שלום צודק, ריאלי ובר-קיימא שהוא בהחלט בהישג יד.

חברי הכנסת, האם לא ברור לכולנו שהממשלה הזאת מכינה מלחמה חדשה, ייתכן מאוד שביזמתה — מה שקוראים אצלנו "מלחמת-מנע"? האם לא ברור כי העמידה העיקשת על בסיס של "מוטב ארץ-ישראל השלמה מן שלום" מובילה למלחמה או למלחמת נוספות, למותם של אלפים וייתכן אף רבבות צעירים יהודים וערבים? האם זה מקרה, חברי הכנסת, שיושבי-ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, חברי-הכנסת משה ארנס מהליכוד, אמר ב-18 במאי השנה בסימפוזיון שהתקיים במוסד ואן-ליר: "מה לעשות, תהיה עוד מלחמה אחת או שתיים?" כד מבשר במלים אלה — "עוד מלחמה אחת או שתיים". כד מבשר

עלידי מניעת גיוס בנות, היכולות וצריכות לתרום לבטחוננו הלאומי?

אני חושב, אדוני היושבי-ראש, שזה גם הזמן הנכון להוסיף כאן הערה שאולי יש בה מן הנימה הארית. אני, כידוע לכם, בן עדות המורה, יליד מארוקו אשר גדל בחברה שהמרכיב הדתי המסורתי בה היה והינו אחד מיסודותיה החשובים והחיוניים ביותר. אנחנו, לא רק שאיננו רוצים להתכחש לחלק הדתי-מסורתי שב-קיום עם ישראל אלא אף מבקשים להטפח ברוח הזמן, ללא פאטאיזם וללא פגיעה בקיום היהודי.

הנסיון הזה לפצל את בנותינו לדתיות ולחילוניות הוא כשלעצמו פגיעה בערך הדתי של חלק גדול מן העם. לדעתי המטרה היתה צריכה להיות הפוכה — לשאוף לכך שהבנות הדתיות תשתלבנה בכל שורות הצבא, בתוך כל היחידות, כדי שתוכלנה להקרין מאותם ערכים דתיים מסורתיים שבהם הן מאמינות. מבחינה זו אני רואה אפילו חילול השם בנסיון הזה להקים חז"ן חלקי העם ולגרום להפרדה מוחלטת בין דתיים וחילוניים. קשה לי להבין כיצד אנשים מאמינים יכולים לתת יד לפיצול העם ולקחת אחריות בקבדה זו על מצפונם.

אני מנצל הזדמנות זו לפנות לכל החוגים הדתיים לבל יפגעו באחדות האומה. פנייה זו מופנית גם למועצת גדולי התורה, המנחה את שירותי הקואליציה מאגדת ישראל. זו פנייה של יהודי אל יהודים, פשוטו כמשמעו.

אדוני היושבי-ראש, כל הדברים האלה, ככל שהם עקרוניים ומכריעים לגבי קיומנו, אינם משחררים אותי מלהטיל את האחריות למצב שנוצר על הממשלה ומרכיבי הקואליציה התומכים בה. זו ממשלה המוכיחה פעם נוספת שהיא אינה יעילה, מתאפיינת בחוסר גיבוש פנימי, מצליחה לפגוע ביחסיו עם ידידינו בעולם, ומעל לכול — מתעלמת מהתחייבויותיה בתחום הבטחוני, החברתי והכלכלי. ממשלה זו מפנה עורף לעקרונותיה המרכזיים, שבשמן קיבלה את המאגדאט למשול.

אנו חייבים, למען בטחוננו ועתידנו הלאומי, לדאוג להרחקתה לאלתר מאחריות שהיא איננה מסוגלת לשאת בה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, ואחריו — לחבר-הכנסת לורינג.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר לכנסת שאנו דנים בהצעה להביע אי-אמון לממשלה. אבל מתקבל הרושם שלכל הדוברים אין טענות אחרות לממשלה אלא בעניין גיוס בנות; כל השאר כאילו בסדר. הלא אין זו הצעה לסדר-היום, אלא הצעה להביע אי-אמון. אי-אמון פירושו של דבר שרוצים להפיל את הממשלה. אין זה אומר שאני מזלזל בנושא גיוס הבנות. זה נושא חשוב ואתיחס אליו, אבל אני רוצה להביע אי-אמון לממשלה על המדיניות היסודית הכוללת שלה. ואנחנו אמנם מביעים לה אי-אמון מוחלט, קודם-ככול מפני שזו ממשלה המוליכה את עם ישראל למלחמה, מונעת שלום, מרחיבה ומעמיקה את הפער החברתי, מגבירה את הדיכוי הלאומי ופוגעת בדמוקרטיה.

עם זאת אני אתיחס לנושא אשר משום-מה הפך להיות מרכזי.

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (וילנר, אברמוביץ, לורינץ, וירשובסקי) —

להביע אי-אמון לממשלה צריך בגלל זה שהיא מגבירה את האינפלציה. אנחנו מתבשרים שבאוקטובר הולכים לבטל את שארית הסובסידיות למוצרי מזון ולמוצרים חיוניים אחרים. עם התקציב הנוסף שמכניגים יגיע השנה תקציב המדינה ל-200 מיליארד לירות ויותר, ומהו שליש להכנת המלחמה הבאה ושליש להתחרות החו" בות בעד המלחמות הקודמות.

ובסיום אגיד: פחד ותדהמה אחזו את הממשלה, ולא רק את הממשלה אלא גם את מנהיגי מפלגת העבודה, כאשר שמעו מפי קארטר נשיא ארצות-הברית, שאולי עומדים לכנס שוב את ועידת-ז'נבה. הם אומרים: "לא" לז'נבה, ומשמעותו "לא" לשלום. צריך להיות ברור שבלי ברית-המועצות אי-אפשר לפתור שום בעיה בין לאומית יסודית, ובעיקר מסובכת כמו זאת במזרח-התיכון. מי שאומר "לא" לז'נבה אומר "לא" לשלום.

הלא ניסיתם כבר משא-ומתן ישיר, ניסיתם כבר משא-ומתן בתיווך אמריקני. מה יצא מזה? — אפס אחד גדול, כי הסיבה להעדר שלום אינה העדר משא-ומתן ישיר או תיווך אמריקני אלא מפני שאתם בעד ארץ-יש-ראל השלמה, מפני שאינכם מכירים בעם השני, הפלשתי-נאי. רק במאמצים בין-לאומיים משותפים, בז'נבה, בהשתתפות כל הצדדים אפשר יהיה לפתור את המשבר במזרח התיכון ולהביא שלום ובטחון. זהו גם המפתח לפתרון בעיות כלכליות, חברתיות ומוסריות. המשך הכיבוש הורס את החברה הישראלית, הורס את הכלכלה הישראלית ומסכן אותנו במלחמות נוספות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת לורינץ, ואחריו — לחברת-הכנסת דורון.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל כך הרבה הא- שמות הושמעו על חשבונה של אגודת ישראל בזמן האחרון שהחלטתי להודות באשמה במקום להתווכח.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
סוף סוף.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה באש- מה — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
מודה ועוזב ירוחם.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

אני מודה באשמה שאנחנו, אגודת ישראל, אמנם עם קשה-עורף, אנחנו מוכנים לוותר על כיסאות בממ- שלה, על משרות מכובדות, אבל אנחנו עקשנים ואיננו מוכנים לוותר כשמוזכר בעקרונות. ואם לא די בכך אני מוכן להודות גם באשמה הקונקרטית שאנחנו גרמנו לשיחורון של הרבה הרבה בנות מאז קום המדינה.

אבל יחד עם ההוראה באשמה אני רוצה לגלות, אדוני שר הבטחון, מי היו השותפים שלנו ב"עבירה" הזאת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אתה רוצה להפוך לעד מדינה?

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

כן, כעד מדינה.

לנו יושב-ראש ועדת החוץ והבטחון, וזו המדיניות של הממשלה.

וכאן יש להוסיף את מה שקרוי "היחסים המיוחדים בין ישראל וארצות-הברית". ממשלת בגין, כממשלות המערך שקדמו לה, איננה שואלת את עצמה מה טוב לישראל, מה יחס הכוחות באזור ובעולם, מה הפרספקטי- בה של האזור והאנושות לטווח ארוך. הן כפחות או לעמדות לאומניות ומיסטיות קפואות, כמו ראש חירות, או לאיבה אנטי-ערבית ואנטי-פלשתיאית במיוחד, קי- צונית. כמו ראשי המערך והליכוד בחדר.

אך מה שמאחד את כל החוגים הלאומניים הללו הוא במיוחד השירות הגלובאלי לאימפריאליזם האמריקני והאיבה החולנית ממש לסוציאליזם, ובמיוחד לברית- המועצות.

ביטא זאת "יפה" ביום ששי האחרון, 30 ביוני, ראש- הממשלה לשעבר חברי-הכנסת יצחק רבין בראיון שנתן למוסף "הארץ". הוא אמר "יש שלושה קריטריונים לקבי- עת מידת בשלותה של מדינה ערבית לשלום עם ישראל: א. ריאוריינטציה מהישענות על ברית-המועצות להי- שענות על ארצות-הברית". זהו התנאי הראשון. התנאי השני: "ב. התרכזות בענייני פנים; ג. השלמה עם יש- ראל". מעניין מאוד הסדר, מעניין מאוד התנאי הראשון.

חברי הכנסת, זהו שורש הרע של המדיניות היש- ראלית הרשמית. מכאן "היחסים המיוחדים" בין ישראל לבין ארצות-הברית, שהגדיר אותם ב"רחל בתך הקטנה" הגנרל לשעבר ג'ורג' קינג, שהיה ראש הביון של חיל- האוויר האמריקני. את הטקסט המקורי באנגלית קיבלתי ממשרד החוץ, ממחלקת ההסברה, כדי להשתמש בו ול- הראות את גדולתה של ישראל בכך, כפי שהוא אומר, שהביון הישראלי משרת את הביון של ארצות-הברית ואת נאט"ו יותר מכל ביון אחר בעולם.

רבותי, לא את ישראל אתם משרתים בעבודה מלו- כלכת זאת אלא את הכוחות העלולים להביא למלחמת עולם שלישית, המוכנים להפקיר את היהודים והערבים כאחד אם האינטרסים של אילי הנפט והנשק האמריקנים דרשו זאת. אתם מסכנים בכך את מדינת ישראל.

הממשלה ראויה איפוא לאי-אמון, קודם-כול בגלל המדיניות הרפתקנית הזאת נגד השלום והבטחון של ישראל, של האזור ושל העולם.

הממשלה ראויה לאי-אמון בגלל ההתנחלויות בש- טחים הכבושים. שר-החקלאות, או יותר נכון שר-ההת- נחלויות, אריאל שרון אמר אתמול, כפי שקראתי היום בעתונים: "ההתנחלויות יביאו לשלום". נו באמת, זו כבר בדיחה מאקאברית. ההתנחלויות יביאו רק למלחמה. אי-אפשר להפוך שחור ללבן.

להביע אי-אמון לממשלה צריך משום המדיניות הכל- כלית והחברתית שלה. שר-השיכון גדעון פת אמר, אף הוא בציניות, למפגינים בימים אלה משכונת-העוני, הדורשים דיור אנושי, ובמיוחד למשפחות מרובות-ילדים ולווגות צעירים, כפי שקראתי היום בעתון: "תלכו, תמלי- או את הדירות הריקות בקריית-ארבע". זהו ניצול פו- ליטי גם של מצוקת הדיור, וזאת כדי לחפות על כך שהוא מסר את הדירות הריקות בירושלים ובמקומות אחרים לספסרים. באותו זמן פורחים הרווחים של הבנ- קים ושל בעלי ההון הגדולים, בעוד שבקוטב השני גדל ומעמיק העוני.

תמר אשל (המערך):

הבנות היו דתיות או חילוניות?

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

תיכף תשמעי אותי. את תדברי אחרי ותוכלי להגיב על כל מלה.

ובכן אנחנו מודים באשמה ויחד עם זאת אנחנו רוצים לספר לציבור מי היו השותפים שלנו ל"דבר הע" בירה" הוה, ובכן השותפים שלנו היו החל מדוד בן גוריון ועד שמעון פרס; השותפים שלנו היו חברים מכל חלקי הבית הירוקים ושישבו בכנסת, הן בתקופה שבה שלט המערך יחד עם ר"צ ועם כל הגוררות והן בתקופה שבה שיתף המערך פעולה עם הליכוד בממשלת ליכוד לאומי. הצד השווה של כל הממשלות היה שעברו את "העבירה" הזאת יחד עם אגודת ישראל ושיחררו בנות מטעמים שבהכרה דתית.

אומר זאת בליבראליות רבה מאוד: אני חושב שאם יש אלו זכויות למערך — ואני אומר את זה בלי ציניות — הרי זו אחת הזכויות הגדולות של המערך, שהיתה לו תבונה מדינית ושהבין כי יש להתחשב בציבור הדתי החרדי וכך הוא עבר יחד אתנו את "העבירה" הזאת. על כל אלה אני מודה, ואין בכך כל חידוש. החידוש הוא רק, אדוני סגן שר הבטחון חבר הכנסת צפורי, כאשר המערך מאשים את הליכוד, כאן זה כבר עניין לפסיכולוג, ואני לא יכול להבין זאת.

תרשו לי לזטט ממאמר המערכת של עתון "מעריב" מהיום: "ההסכם הקואליציוני, שלפיו תינתן אפשרות לנערו דתיות להשתחרר משירות על-פי הצהרה בלבד, נחתם לפני יותר משנה. הוא נתקבל בשלושה נפשות מרובה על-ידי כל הגורמים הנסערים ממנו עתה. את התשובה על השאלה למה פרצה המחלוקת הגדולה דווקא בשלב זה צריך לחפש, כפי הנראה, בתאום הפסיכולוגיה החברתית. ההגיון לבדו אינו מספק את ההסבר." אדוני ראש הממשלה, דברים אלה אינם שלי, הם של עתון "מעריב" החילוני. בהמשכו נאמר: "פטור בנות דתיות משירות צבאי ימיו כימי המדינה, ודור שלם של מתגייסות צעירות למד לחיות עם מצב זה. ההנחה כי הכוונה האמיתית של עסקני אגודת ישראל היתה ליצור פירצה, אשר בעדה יוכלו גם בנות לא-דתיות להשתחרר משירות צבאי, עוד טענה הוכחה." אני מציע לכולם לקרוא מאמר זה ב"מעריב".

אם "מעריב" סתם וכלל, תרשו לי לפרט מעט את העניינים. לא אחדש דבר, אבל ארענן קצת את הזכרון. ובכן, מקום המדינה עד שנת 1952 כל בת שהצהירה שמטעמים של מצפון או הכרה דתית רוצה להשתחרר — יכלה להשתחרר, ולא היו קיימות כל ועדות פטור. בימים ההם, מי שלא זוכר, ראש-הממשלה היה דוד בן-גוריון וראש המטה הכללי היה מי שהוא ראש ד"ש היום, סגן ראש הממשלה חבר הכנסת יגאל ידין.

מנחם סבידור (הליכוד):

לחיים ארוכים.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

את התיקון הזה אני מקבל: לחיים ארוכים.

זה לא הפריע, רבותי ידידי, חברי הכנסת מסיעת ד"ש, לא לדוד בן-גוריון ראש-הממשלה ושר-הבטחון דאז, ולא הפריע, שייבדל לחיים ארוכים, לרמטכ"ל דאז

סגן ראש הממשלה והיום יגאל ידין — שכל בת יכולה להצהיר, רחמנא ליצלן, בלי ועדות פטור. אני שואל: למה דבר שהיה טוב לדוד בן-גוריון וליגאל ידין הוא כל כך רע בשביל ראש-הממשלה מנחם בגין ושר-הבטחון עוזר ויצמן? את התשובה — כפי ש"מעריב" משיב — יש לחפש, נדמה לי, בפסיכולוגיה.

תמר אשל (המערך):

זה היום פתיחת פתח לבנות חילוניות. אילו היית מגביל את עצמך לבנות דתיות — כל הסערה לא היתה קמה.

אמרי רון (המערך):

מי זה המסית, האם אשתו של ראש הממשלה?

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

חברת הכנסת אשל, את חברת הכנסת מאוד צעירה ואת לא יכולה לזכור מה היה בימים ההם.

תמר אשל (המערך):

קראתי זאת.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

המצב היה בדיק כפי שהחוק מציע היום, ללא כל שינוי. חל שינוי בשנת 1952 ואז הוחלט על הקמת ועדות פטור. חבר הכנסת שוסטק, היום שר-הבריאות — אני מצוטט מדבריו — קלע בול למטרה באמרו: "החוק הזה הוא לא חוק בטחוני אלא חוק הענשת אגודת ישראל." אנשי אגודת ישראל העזו לעזוב את הקואליציה, אנחנו פתאום צריכים לתקן את החוק. אבל לא די בכך. במשך 7 שנים לא הפעילו את החוק — אתם שומעים, חברי הכנסת? מדוע? — לי יש הערכה משלי: חיכו שמא אגודת ישראל תחזור בתשובה ובכל-זאת תחזור לממשלה, ואז אין צורך בוועדות פטור. ועדות פטור קיימות רק כאשר אגודת ישראל באופוזיציה. אגודת ישראל לא חזרה לממשלה. עברו 11 שנים, ולכן יש להפעיל את ועדות הפטור.

מה היה אחר כך? — אמנם היו ועדות. אם מישוהו חושב שבת אחת שרצתה להשתחרר לא הצליחה להש-תחרר — איננו אלא טועה. אמנם עשו לה בושת, אמנם הציקו לה, אמנם הביכו אותה, אמנם — אדוני ראש הממשלה — הרבה מאוד דמעות ירדו מעיניהן של הבנות שעמדו בפני "האינקביזציה" הזאת, אבל אם רצתה להשתחרר, לא היתה בת אחת שלא השתחררה.

אגלה לכם מעט סודות מן החרד. הבנות של אגודת ישראל, אלה שלמדו ב"בית-יעקב", לא היו צריכות בכלל להתייצב, אדוני שר הבטחון, בפני ועדות פטור. אם זה היה חוקי או בלתי-חוקי אינני יודע. אבל היתה כאן הפליה חמורה. כאן התשובה על השאלה ששואלים: אם היה כל כך טוב — שאל חבר הכנסת דוד גולומב — מדוע נועקתם לתיקון החוק? ובכן תאמינו או לא תאמינו, בשביל הבנות שלנו אנחנו מוכנים לוותר ויתור מוחלט על כל תיקון. אף אחת לא התגייסה, אף אחת לא היתה צריכה להופיע בפני ועדות פטור. נדמה לי שתסכימו עמי שמן הדין היה שנדאג גם לאותן בנות עשר-קוט, חלשות, 99% מהן מעדות המזרח, אשר לא יכלו לעמוד בפני "האינקביזציה" — תסלחו לי, ביטוי זה איננו שלי, שאלתי אותו מעתון "על המשמר", המערך כתב על כך.

אנחנו חשבנו שהגיע הזמן לבטל את העיוות, לחסל אחת ולתמיד את הצביעות של ועדות הפטור, אשר שי-

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (לורינץ, ורטהיימר, גולומב, טולידאנו, אשל, אלגרבלי, נמיר, פעיל) —

המקצוע כדי לשרת בתפקיד של פקידות היא עוזבת את הצבא, כאשר שירותה האמיתי נמשך שישה עד שמונה חודשים; או להעסיק בחפקידים אלה גברים וגשים בשכר, כפי שנוהג בכל העולם, ולשלם להם משכורת מלאה, ובלבד שהם ימשיכו לעבוד בקביעות ולא יתחלפו מדי שנה. אני משוכנע שמבחינה כלכלית, מבחינת התועלת לצבא והתפוקה שהוא רוצה להפיק, האפשרות השנייה היא הרבה יותר טובה. חבר-הכנסת ורטהיימר, אתה ככלכלן ודאי תאשר שאם תוכל לבחור בין חיילת, שאתה צריך ללמדה את עבודת הפקידות במפעל, אשר כעבור פרק זמן תעזוב את המפעל ותצטרך להעסיק במ-קומה חיילת חדשה, לבין העסקת פקידה קבועה, גם אם תצטרך לשלם לה משכורת מלאה או משכורת-חצי, ודאי תעדיף שלא להעסיק חיילת בעבודה פקידותית.

דוד גולומב (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
הטיעון הזה מה הוא נוגע להיותן של הבנות דתיות או לא דתיות? לפי טיעון זה אפשר להפסיק לגייס בנות לצה"ל ולהעסיק נשים אורתיות.  
(קריאה: גם בנים.)

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
הוא אשר אמרת. אנו באופן עקבי במשך כל השנים נגד גיוס בנות בכלל. אנו טוענים שאין בכך תועלת, שלצבא צורך בכך, שזו לא שאלה של בטחון. לכל היותר זוהי שאלה כלכלית.

תמר אשל (המערך):  
ומה על השותפות בבניין הארץ ובהגנתה? אינך מבין את יסוד המוטיבציה של הנוער.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
ברוכה הבאה, חברת-הכנסת תמר אשל. זוהי בעיה של שוויון בחברה; אבל אליבא דכל הדעות וגם אליבא דדעתך אין זו בעיה בטחונית. ותפסיקו להסית את הציבור, כי אתם מוסיפים חטא על פשע, אתם גורמים למלחמת תרבות, אתם מפירים את שלוות-הנפש כאשר אתם מגלים את שם הבטחון בקשר לבנות, ואין הברל אם הן דתיות או אינן דתיות.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
ומדוע לא שירות לאומי?

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
תדבר בשם השוויון, בשם זכויות האשה, אבל למען השם ולמען שלום העם הזה הפסיקו לדבר בשם הבטחון.

אורה נמיר (המערך):  
והצדק והמוסר?

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
לא הבנת אותי, או לא שמעת את דברי. אמרי מה שאת רוצה מאה עשרים שנה, אבל הפסיקי לדבר ולומר שאת דורשת גיוס בנות משום שגיוס בנות זוהי שאלה בטחונית. הפסיקי להטעות, דברי בשם שוויון האשה.

אורה נמיר (המערך):  
למה אנו צריכים להפסיק לדבר ואתה אינך מפסיק?

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
אתה מודה שאתה נגד שוויון.

חררו את הבנות של אגודת ישראל מלהופיע לפניו אבל גרמו צרות ובושות לבנות החלשות יותר.

זאב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
מה יצא? 30% מהבנות מספרות סיפורים.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
מה יצרנו, חבר-הכנסת ורטהיימר? — שיהיה נוהל תקיני במדינתנו הזאת כפי שכל אזור, כשהוא מצהיר איוו הצהרה, מקבלים תחילה את ההצהרה הזאת כאמיתית אלא אם מוכיחים שמשוהו לא בסדר, כך צריך להיות גם דינן של כל הבנות.

היו שטענו שאם מישוהו מצהיר שהוא יהודי אסור לחקור אחריו, אין כל בירורים, יש לקבל את הצהרתו שהוא יהודי; היו שטענו שכל אחד נאמן בקשר להצהרתו במה שנוגע ללאום — איוו צביעות, רבותי, היכן ההגיון לומר על יהודי שהוא נאמן בהצהירו על לאום, אבל הבת דתית שתצהיר על דתיותה לא תהיה נאמנה?

דוד גולומב (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
כדאי להחיל זאת גם על מס הכנסה.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
כחבר ועדת הכספים אתה יודע יפה שדנו בכך בקשר למס הכנסה. אבל עדיין יש הבדל גדול. גם במס הכנסה הכלל הוא נלקט שטיה של המידע, ולא יותר.

דוד גולומב (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
יש הבדל. צה"ל הוא ערך חשוב מערכים אחרים.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
ידידי חבר-הכנסת גולומב, אתה רוצה להשתכנע, אני יודע שאתה פתוח —

דוד גולומב (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
אני רוצה לשנות את החוק.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
אני מפחד לומר — כי אינני אוהב להשתמש בלשון הפסיק — אבל כל מי שאומר "צה"ל ובטחון" נושא את שם צה"ל ואת שם הבטחון לשווא. אם זה עניין של בטחון הרי דוד בן-גוריון, ואשכול ושרת, וייבדלו לחיים ארוכים ראש-הממשלה מנחם בגין, שר-הבטחון ויצמן, סגן שר הבטחון צפורי והשר שרון נאמנים על ענייני הבטחון לא פחות מאשר חברות-הכנסת אלוני, ארבל-אלמוליקי, נמיר וגורסמן.

כל המזכירים את שם הבטחון יודעים את העובדה שלפחות 90% מהבנות, אם לא יותר מזה, ממלאות בצבא תפקידי פקידות ושירותים. הן לא משתתפות בשום קרב, ובצדק.

שמואל טולידאנו (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
הן משחררות חיילים לקרב.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
אם הן עובדות כפקידות, הרי הבעיה היא של כוח אדם, קרי: בעיה כלכלית. בנושא זה מתנהל עדיין ויכוח גדול ונוקב. לי אין ספק — ויש על כך מחקרים שאני יכול להמציאם לעיונו של שר הבטחון, אם יש לו זמן לכך — מה עדיף: האם לשלם לחיילת מחצית משכורת, או 60% משכורת, חיילת אשר עד שהיא לומדת את

חוברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (ורטהיימר, לורינץ, נמיר, אשל, אברמוביץ, דורון, פעיל, רוזוליו, רובינשטיין) —

**מאיר פעיל (מחנה שלי):**

הוא כל כך נכון, הוא כל כך ספונטאני עד שפשוט לא נעים לשמוע.

**שרה דורון (הליכוד):**

אם תפריע לי אפריע לך. גם בזה יהיה שוויון. מוזר לי לשמוע מפי האופוזיציה דאגה לבטחון המדינה. ראש-הממשלה מר מנחם בגין ושר-הבטחון מר עזר ויצמן אינם זקוקים לאפטרופסות שלכם ולא לעזרה שלכם.

**דניאל רוזוליו (המערך):**

הלוואי והייתי בטוח כמותי.

**שרה דורון (הליכוד):**

עובדה היא שהעם במדינה זו נתן את אמונו באנשים האלה בעיקר, בראש-הראשונה מסיבות בטחון ושאיפה לשלום.

אנחנו דגים היום כאן בהצעתכם להביע אי-אמון לממשלה בגלל שינוי בחוק. מה בא החוק הזה לשנות, למעשה? הוא לא בא לשנות, הוא בא להנציח מצב קיים, וכפי שכבר אמרתי אינני מאושרת בחוק זה. מה שכן צרם לי והטריד אותי הוא שאתם מדברים רק על 20% של משוחררות מסיבות דתיות. איש לא דיבר כאן בכאב צורב על 20% מהבנות שבמשך 30 שנה משוחררות משום שצה"ל אינו יכול לקבל אותן.

**אורה נמיר (המערך):**

את לא הקשבת.

**שרה דורון (הליכוד):**

20% מהבנות משוחררות מסיבות כלכליות, מסיבות סוציאליות. גם אם הן רוצות להתגייס צה"ל אינו יכול לגייס אותן. המספר הזה סטאטי. אתם לא הקטנתם את האחוז הזה.

**דניאל רוזוליו (המערך):**

או שלא הקשבת למה שהיה בדיון או שאת לא מדייקת.

**שרה דורון (הליכוד):**

הקשבת. אני חושבת שזה אות קלון לממשלות הקודמות שלא התמודדת עם אותם 20% מהבנות אשר רצו להתגייס וצה"ל לא קיבל אותן. אחת הדאגות הראשונות שלנו חייבת להיות ההתמודדות, כדי ש-20% האלה יתקבלו לשורות צה"ל.

עכשיו אדבר על אותן בנות — 20% — שהצהירו בעבר שהן דתיות הן גם היום תצהרנה שהן דתיות כדי שלא תשרתנה בצה"ל. אינני מבינה את הגישה המוזרה הזאת שוועדות זה בסדר והצהרה זה פסול.

כבר אמר חבר-הכנסת לורינץ שאתם אמרתם שאם יהודי מצהיר שהוא יהודי צריך להתחשב בהצהרה שלו. מה קרה לכם? איבדתם כל אמון במלה של אדם? איפה המושגים שלכם על מוראל? אם אדם מצהיר בנושא חשוב וכאוב — הוא יקריז האם אפריורי חושבים שרוב בנות ישראל הן שקרניות? אני מתנגדת לגישה הזאת גם לגבי ההצהרה. הגישה של חוסר אמון באדם היא אחד האותות, אחד הסמלים, של המשטר הקודם — חוסר האמון, הציניות. אני מאמינה בהצהרה ובמלה של אדם.

**אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):**

את מוכנה שגם בעניין "מיהו יהודי" תתקבל ההצהרה הזאת?

**זאב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):**

אולי תסביר מעל במה זו את הבעיה של השוויון. אני מקבל את ההנמקה.

**שלמה לורינץ (אגודת ישראל):**

אם אתה שואל אותי על השוויון, יש לך שאלה טובה ולי יש תשובה הרבה יותר טובה. אבל אין לי זמן להסביר זאת. נשיג את השוויון כאשר נבטל את גיוס הבנות בכלל. אין בכך צורך. אתם ואנחנו נשפיע על חברינו בליכוד — וחברי המפלג"ל מסכימים לכך — לבטל את גיוס הבנות, ובכך נעשה מעשה גדול גם מבחינה כלכלית.

**זאב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):**

ומה יהיה על השוויון בליצתיים, עד ה־ביטול?

**שלמה לורינץ (אגודת ישראל):**

אם אתם מתעקשים ואינכם רוצים לוותר מטעמים אחרים ולא מטעמי בטחון, אל תבואו אלינו בטענות בשם השוויון. אנו רוצים שכולם יהיו שומרי שבת. תגידו. אין שוויון. למה אתם שומרי שבת ואחרים לא?

עניין אי-ההאמה סובל מפיתות יותר מאשר הלירה הישראלית —

**אורה נמיר (המערך):**

מאז אתה יושב-ראש ועדת הכספים.

**שלמה לורינץ (אגודת ישראל):**

הצעות אי-אמון פעמיים ביום אינן מביאות כבוד למציעים. אפשר להביע אי-אמון לגופו של עניין. אבל כאשר מנצלים את הבנות המסכנות, כאשר מנצלים את שם הבטחון ורוצים להסית ולתקוע טריז בין יהודי ליהודי —

**תמר אשל (המערך):**

זה מה שאתם עושים.

**שלמה לורינץ (אגודת ישראל):**

— הרי יש בכך משום הטעיה, תרמית וכזב, יש בכך אי-אמירת אמת.

מכל הטעמים הללו צריך לדחות את ההצעה הבלתי-רצינית, בלתי-אחראית, ובלתי-מכובדת הזו.

**היו"ר י. מ. אברמוביץ:**

רשות הדיבור לחברת-הכנסת דורון, ואחריה — לחבר-הכנסת רון.

**שרה דורון (הליכוד):**

אדוני הישב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושבת שמ-טרת הדיון היום — הנושא הרשום על הלוח מחוץ לאולם — הוא אמתלה, היא תירוץ לנגח את הממשלה, משום שאחרי שנה באופוזיציה לא מצאתם לא אמתלה, לא תירוץ ולא סיבה ממשיים יותר כדי לנגח ולתקוף את ממשלת הליכוד מאשר נושא זה, הבא להנציח מצב קיים. גם אם אינני מאושרת מן המצב הקיים, לא חל כמל, למעשה, כל שינוי מהותי.

הצעת אי-האמון שלכם מוכיחה דבר אחד: מתוך יאוש, לאחר שהשיבה מאופוזיציה לשלטון נראית לכם כל כך רחוקה, אתם מוכנים גם לצביעות כדי לנצל רגשות, לעלות על גל שהוא כרגע פופולארי. הוא כל כך אונטני, הוא כל כך ספונטאני כמו ההסגנה של "שלום עכשיו".

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (דורון, וירשובסקי, שוסטק, סבידור, נוף, רון, אברמוביץ, קורפו, אמוראי) —

**שרה דורון (הליכוד):**

אני אדבר אתכם על זה אחר כך. האפשרות בהחלט קיימת.

**מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):**  
אולי נסכים עכשיו על מה שאת לא מקבלת.

**שר-הבריאות א. שושטק:**  
באישור בית-דין רבני.

**אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):**  
בדיוק.

**שרה דורון (הליכוד):**

חבר-הכנסת רובינשטיין וחבר-כ"מ מ"ש, אתם מדברים על טוהר מידות, על שינוי תדמית. הדבר הראשון הוא להאמין לאדם, גם להצהרה למס הכנסה.

**אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):**  
האם אתם מוכנים להחיל אותו חוק בדיוק על "מיהו יהודי"?

**שרה דורון (הליכוד):**

אם יהיה דיון אביע את דעתי.

**מנחם סבידור (הליכוד):**

זה אותו נושא. הדוגמה היא נכונה. זו הצביעות של המערך, שם לא להאמין ופה כן להאמין. זהו מקרה וממכר.

**שרה דורון (הליכוד):**

שמעתי מפי מפקדות בכירות של ח"ן שהבנות שה- צהירו בפני הוועדה על עובדות בלתי-נכונות הן אותן הבנות שתצהרנה גם עכשיו. האחוה שלהן יהיה קיים, ולא חשוב באיזו צורה זה בא לידי ביטוי, אם על-ידי ועדות ואם על-ידי הצהרה.

**הטענה שלי —** וכאן יש לי טענה לממשלה ולמשרד הבטחון — היא לגבי התדמית של החיילת והדימוי העצמי של החיילת ושל התפקידים המוטלים עליה. מדוע אתם מדברים בזילזול על התנדבות? בוני המדינה הזאת האמינו בהתנדבות. אני חושבת ששירות בצבא צריך להיות לא רק חובה — בת צריכה להרגיש שזו זכות. מספר המשתמטות ילך ויקטן אם הבת תדע שבצבא היא שוות-זכויות.

**עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):**

האם זה נכון שהגדילו כעת את משך השירות של בנות? הגדילו את משך השירות עד לגיל 38 לגבי המשרות עכשיו במילואים. למה?

**שרה דורון (הליכוד):**

טענות אלה אינן נכונות ועל כך יענה שר הבטחון אן סגנו. אחוזי המשתחררות מסיבות דתיות היה 40. ב- 1976 הוא עמד על 21, והשנה מדובר על 26. בואו נחכה לסוף השנה ונבחן מחדש את המציאות. ייתכן שצטטר לשנות ולהחמיר בתקנות. לכן אינני מתנגדת. כפי שאמרתי, אני רואה בשירות בנות בצה"ל לא רק חובה כי אם גם זכות, ואת ההרגשה הזאת אנחנו חייבים לתת לבנות המתגייסות.

**אמרי רון (המערך):**

מה על הבנים? זו לא זכות?

**שרה דורון (הליכוד):**

בהחלט. היום הדיון הוא על הבנות. אני חושבת שה- בנות שמסיבות דתיות אינן מתגייסות צריכות לשרת בבתי-חולים ובמוסדות ילדים ונוער. שמענו כאן דיווח על 800 מתנדבות. אני רוצה לקרוא, מעל במה זו, לבנות ישראל שאינן מתגייסות להתנדב ולשרת את עמם בבתי- חולים ובמוסדות ילדים ואולי להחזיר גם למושג ההת- נדבות את כבודו, שנרמס על-ידכם בציניות ששלטה בכול.

**חיי' י. מ. אברמוביץ:**

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רון, ואחריי — לחבר- הכנסת יגוריי.

**אמרי רון (המערך):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני חושב שצריך לעשות קצת סדר בעובדות. לא ייתכן שיש- בו חברי כנסת בוועדות, ישמעו מספרים מאכ"א ומ- המטכ"ל ויאמרו שאין בעיה של כוח-אדם בצה"ל ואין בשנה האחרונה תוספת של משתמטות, או יסבירו כאן שהתוספת היא רק של 9% כאשר יודעים שהתוספת היא של 50% כבר עכשיו.

**חיים קורפו (הליכוד):**

ישבתי בוועדה. אני מודיע לך שלא-נפורמאציה שאתה מוסר כאן אין כל שחר. הגידול ב- 50% הוא על ה- 20% הקודמים.

**אמרי רון (המערך):**

הגידול הוא של 9% על כל המחזור. הגידול במספר המשתמטות לעומת המשתמטות ב- 1976 הוא של 50%.

**עריאל אמוראי (המערך):**

חבר-הכנסת קורפו טועה טעות אריתמטית. אתם מדברים על אותם נתונים.

**אמרי רון (המערך):**

יודע את זה סגן שר הבטחון ויודע את זה שר הבטחון, יודע את זה הרמטכ"ל ויודעים את זה חברי הוועדות, ואין טעם לזרות חול בעיניים. יש להתמודד עם העובדות.

אני חוזר ממילואים עכשיו. חבל שכבוד שר הבטחון איננו כאן. אינכם חשים מה קורה בעם הזה; אינכם חשים שאנשי המילואים נגדכם. אתם עושים עוול גורא. חיי- לים דתיים בצבא הם נגד הממשלה, נגד החוק ונגד המפסד. תוציאו לכם מהראש שאתם מייצגים את העם עכשיו משום שנבחרתם לפני שנה, ואל תורקו לי עכשיו חשבון של 30 שנה. איני אחראי על מה שקרה בשנת "תקמ"ק", לא עם בן-גוריון ולא עם משהו אחר. אני מדבר על המצב היום. כאשר אתה שומע היום בנות הנלעגות על-ידי חברותיהן על שלא הצליחו להשתמט משירות, כאשר אתה שומע ממש-כפית קיבוצניקיות, היושבות בבסיס טירוניות באפס מעשה מפני שממחזור של 600 טירוניות הגיעו רק 200 — וזה עכשיו, לא בימי בן-גוריון, וכאשר אתה שומע מפקדים בצבא מדברים על המשמעות המוראלית והמביצעת החמורה — אין אתה יכול להאמין שציבור נבחר העם היושב פה מסוגל להפגין תלישות כזו מהעם ולהצביע בעד הצעת התיקון בחוק שירות בטחון.

**הסערה הציבורית באה מתוך עם הרוצה להשתתף במשימות הלאומיות ולא להשתמט מהן. יש זעקה מצד**

חוברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (רון, וירשובסקי, קורפו, רובינשטיין, גרוסמן) —

למקרה שתתקבל הצעת החוק הזאת, שתלכנה לצבא ממילא רק המתנדבות. אז מגיע להן סטאטוס של מתנדבות, ואז הבת המשקרת לא תצא נשכרת.

אמרי רון (המערך):

צה"ל יוכל להישאר בלי בנות, להלכה, ולא רק להלכה. לכן אני מתנגד להצעה.

ומה תציע לנו עכשיו הקואליציה, לפי בשורתו הח" דשה של השר וזבולון המרזו האם בשורה לאומית? האם בשורה חינוכית? לא, הוא מציע דף חדש של הצהרה דתית, עם שירותי המודיעין החשאים כעור. לא שינוי הסעיף החדש, שלפני די בהצהרה על "הווי דתי במש" פחה", אלא שיכלול הפיקות על עבירות בדרך של שירות חשאי. לפי דעתי זה פשע וקודם כול לגבי היהדות הדתית. חבל שחברי הכנסת יהודה בן-מאיר והשר וזבולון המר אינם נמצאים פה. אני מכיר הרבה חיילים דתיים וחילות דתיות והם מהטובים שיש לנו. אני אומר לכם באחריות שהם מהטובים שיש לנו. איני בטוח שהיום השר וזבולון המר מדבר בשמם. צר לי לומר זאת. אני מכיר משפחה שכולה דתית שבנה גפל בגשר אלנבי, כשאחיו שירת בגשר דמיה ובת שלישיית היתה בנח"ל. בביקור הניחומין אמר לי אבי המשפחה הדתית הזאת: אילו היו לי עוד בנים ובנות הייתי שולח גם אותם ליחידות קרביות. כמה כוח ועוצמה מוסרית יש באמירתו של אב שכול זה. ומה הוא חושב היום על ממשלה שהביאה להתדרדרות מוראלית כזו סביב הצעת התיקון שלה? ברור שאת החוק צריך לאכוף. אבל כמו-כן ברור שאנו דלים באמצעים לעקוב אחר הדברים ולמנוע את הפשע המאורגן ואת מעלימי המס בתוך זה. אבל מעולם לא שמעתי שממשלה תציע, ביזמתה, תוספת סוג של פשע, שצריך יהיה לפקח ולעקוב אחריו, וזו משמעות התיקון החדש.

נכון, גם המערך שגה בכך שלא חייב את הבנות הפטורות בשירות לאומי. אוכיר לחברי הכנסת שלפני כחמישה חודשים קיבלנו כאן, ברוב של קול אחד, כמדומני, ובכל זאת ברוב, החלטה בנושא השירות הלאומי. העברנו את ההצעה לורעת העבודה והרווחה, שהרב פרוש עומד בראשה. אם אינני טועה, עד היום לא התקיים דיון בהצעה.

חייקה גרוסמן (המערך):  
אתה אינך טועה.

אמרי רון (המערך):

מדוע לא היה שירות לאומי? כי תמיד, גם כשהתברר שיש מחסור באחיות ובתי-חולים, מחסור בבורים בישובי-הספר, כאשר העובדים הסוציאליים כורעים תחת עומס העבודה, כשחבורה קטנה של גברים עשויה להרים פלאים את המוראל בעיירת-פיתוח — תמיד במקרים כאלה נזרקה לחלל השאלה: ומה על שירות לאומי? ומיד קמה ועקת-נגד: אגודת ישראל נודעוזה, המפסד"ל אץ להוכיח שאיננו מפגר, וההסכם הקואליציוני נשאר על כנו.

אולם סדר העדיפויות המטרות הלאומיות היה אחר, למרות ההשלמה עם ההשתמטות. ואילו היום הממשלה, ביזמתה, היא הקובעת סדר עדיפויות אחר, והווי ההבדל הגדול. היא אומרת לבנות במקרה הטוב: צה"ל אינו זקוק לכן; ובמקרה הגרוע יותר: כדאי לשקר, יש פרס למירמה, להשתמטות, להתחמקות ממילוי חובה.

לאמיתו-של-דבר צריכים היגן, אגו, נבחרים העם, לבוא ולומר לבנות: אנו זקוקים לכן, יש לנו בעיות

ציבורים מתנדבים ואחרים שאסור לממשלה להתעלם מהם — אנשי צבא-קבע, אנשי התיישבות, תלמידים ותל-מידות. הם מרגישים שמשוה בסיסי ביותר מתערער מפני שהממשלה מעדיפה את ההסכם הקואליציוני על פני ערכים לאומיים יסודיים, זעקת התלמידות היא אולי התחושה המופלאה והמעוררת בפשטות כי עם ישראל טוב ממנהיגיו. חבל שצריך לומר את זה.

מה בעצם קורה כאן? הרי הפילוסופיה של אגודת ישראל איננה חדשה. לפי השקפתם די לנו בישיבות וב-תפילה על-מנת לשמור על בטחון ישראל. אגודת ישראל מחנכת את בניה ובנותיה שלא להשתתף במעשה הבטחוני. לבנות היא אומרת ששירות בצה"ל הוא פריצות, ולבנים היא אומרת ששירות בצה"ל פשוט מיותר ובשביל לנצח במלחמות מספיק להתפלל, לא להתאמן.

פילוסופיה גלוית אומללה זאת לא הוקה ביותר בעבר, והא ראה — ניצחנו בכל המלחמות מבלי שנודק להשתתפותם של אנשי אגודת ישראל. מדוע, אם כן, עולה כעת הנושא על סדר-היום? האם לא משום דרישתה של אגודת ישראל לכפות את הפילוסופיה שלה על עם יש-ראל ולפגוע בבטחונו על-ידי פגיעה חמורה בצה"ל, כפי שתיארו? קודם? לכאורה ניתן היה לפתור לחץ בלתי-קדוש זה על-ידי כך שהכנסת תחליט לתת לאגודת ישראל עוד 32 מיליון לירות, בגלוי ומעל השולחן, בהח-לטה ציבורית דמוקרטית, ובלבד שינחתו לצה"ל ול-בטחון המדינה...

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
כמו כופר חגיגה.

אמרי רון (המערך):

זה שווה אולי 32 מיליון לירות. צריך לחשוב על זה. לכאורה היתה צריכה הממשלה לומר לאגודת ישראל: עד כאן; הכל אפשרי בהסכם הקואליציוני, למעט הפגיעה בבטחון המדינה.

חיים קורפו (הליכוד):  
הצעת גם הצעה זו במילואים?

אמרי רון (המערך):

לא הצעתי, רק הקשבתי. איני אומר כל מה ששמעתי. אילו היית יודע כל מה ששמעתי היית מדבר קצת אחרת. אולם מה עושה הממשלה — קודם כול מעלימה מה-ציבור את העובדות. אחר כך מעלים את גיל שירות המילואים לנשים, ועוד מטע גניסו את הסבתות מה-פלמ"ח, חברי-הכנסת קורפו, החלפת הבנות המשתמטות. לבסוף מציעים כניעה כוללת, דהיינו כל הבנות חשותרנה מחובת שירות, לא רק הדתיות. ואת זה מציעים בשם הפילוסופיה החדשה המשתלטת עלינו, הפילוסופיה של "מדינה מתוקנת ככל הגויים", לא חשוב מה יקרה בצה"ל ולא חשוב מה יהיה על בטחון המדינה, חשוב שוויון זכויות האזרח ועל-כן הבה נשחרר את כל הבנות מש-רות, כמו במדינות המתוקנות. אני מוכרח להעיר בקשר לגקודה זו, שגם לפי הצעת חברי-הכנסת אמנון רובינ-שטיין תהיה פגיעה בצה"ל. מה משמעותה בעצם? אם אי-אפשר לעמוד במשימות הלאומיות בגלל הבדלי השקפה שאינם מאפשרים הסכם קואליציוני, הבה נשנה את המשימה הבטחונית, ובלבד שהשוויון יישמר...

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
לא הבנת את הצעת החוק שלי. היא מכוננת רק

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (רון, אברמוביץ, יגורי, לורינץ, יעקבי, גרוסמן) —

בטחון חמורות; אנחנו זקוקים לכן כקשריות, כמדריכות תותחנות וכטכנאיות טיס; אנו זקוקים לכן כחיילות מורות בעיירות הפיתוח, כחיילות חי"ב; אנחנו רוצים לראות אתכן בנח"ל ובהתיישבות.

לאמיתו של דבר, חברי הכנסת, צריכה הממשלה לקום ולהודות: שגינן, לא זו הדרך. זו פגיעה שאין הדעת סובלתה. נשאר את החוק על כנו ונשקול שירות לאומי לבנות הדתיות. כך צריכה לנהוג מנהיגות של עם בשעה זו. ואם אין בכם הכוח להורות בשגיאה — אינכם ראויים לאמון העם. עליכם לתת לציבור להחליט מחדש האם אתם ראויים להיות מנהיגיו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יגורי, ואחריו — לחבר הכנסת פעיל.

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, זה יום עצוב ודיון עצוב. ומה שמדאיג אותי הוא הפער בין מה שמתרחש בעם, בשכבות העם, ברבדים של העם ובדור הצעיר של העם, ובין המזנון החוגג של הכנסת. והציניות חוגגת. אולי לה יום זה הוא יום חג.

השאלה העומדת היום לדיון נוגעת בתשתית ריקמת החיים שלנו, פוגעת באמנה החברתית, פוגעת באיוון העדין.

חברי הכנסת, מעבר לשייכות הפוליטית והמפלגתית עומד היום כל חבר כנסת בפני בית דין שדה שלו עצמו: איזו מדינה תהיה לנו? מדינה שבה חלוקת הנטל מוטלת שווה בשווה, או לא? מדינה הפוגעת במר"דיה בכשרה ובבטחונה הצבאי, או לא? מדינה שיש בה שווה ושוות יותר?

כל אחד מאתנו, חברי הכנסת, יש לו בית, יש לו משפחה, יש לו ילדים, והוא חייב גם להם דין וחשבון. קודם כול לעם הוא חייב דין וחשבון, אבל גם להם, למשפחתו ולילדיו. האם נוכל אחרי היום הזה, אחרי הדיון הזה, להביט ישר בעיני ילדינו ולומר להם שעשינו את הדרוש לטובת המדינה? האם באמת מה שמתחולל סביב הבנות היום בבית הזה מגיע לבנות, הן ראויות לו, או שקבוצה שולית, כחיטה פוליטית חסרת תקדים, מטילה את המדינה למערכת תופת בלתי מקובלת שלא היתה דוגמתה?

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

מה זה "סחיטה פוליטית"?

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

זה, חבר הכנסת לורינץ, כאשר סיעה של ארבעה חברי כנסת, סיעה מבודדת ומבוטלת, מכתיבה לעם סטאנדארטים שהוא אינו רוצה בהם. ואתה אינך רשאי — כי אין זה צודק — אינך יכול לצפות שנשלים עם זאת. זו מדינה הנושאת עיניה לשלום — —

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

מה זה "סחיטה פוליטית"?

גד יעקבי (המערך):

הטענה צריכה להיות לא אל הארבעה שסוחטים אלא אל הרוב הנסחט.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

כאשר אתם למען ארבע משרות — —

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אם החלטת כחבר כנסת, ואולי גם כיושב ראש ועדה, להפריע לי — אף שלומר למדינה ולכנסת הצלחת הרבה, כאן — —

גד יעקבי (המערך):

כל הכבוד לאגודת ישראל שהצליחה להשיג מהרוב.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

למה אין לך רצון לשמוע?

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

שמעתי אותך והקשבתי לך.

כתוצאה מכך שהממשלה היתה זקוקה לארבעה קולות, להכתיב לה סעיף שאינו דרוש למדינה — —

חייקה גרוסמן (המערך):

חבר הכנסת יגורי, למי יש לך טענות? הם אנשי עסקים, הם משיגים מה שהם רוצים.

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

בזה את צודקת. לזה אני מסכים.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

הם השיגו ארבע משרות של שרים וויתרו על כל העקרונות, בניגוד לאגודת ישראל שעמדה על עקרונות וויתרה על שרים. זו סחיטה פוליטית.

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

זו מדינה הנושאת עיניה לשלום, אך חיה על חרבה. ומי שורה לו מציאות זו, בעצם איננו חי בתוכנו מלוא החיים. למעשה אנו צריכים לשאול את עצמנו: איך נהלך וקופים ברחובה של עיר, איך נוכל לקרוא לחיילי צה"ל למשימותיהם, כאשר כאן בבית הזה אין לנו אומץ לב אזרחי ואנו מסתתרים מאחורי נימוקים של קואליציה, הסכמים וקואליציות ומשמעת סיעתית, וכל מיני מלים שהן זרות לעם ואינן מקובלות עליו?

סגן שר הבטחון בדבריו כאן — ואם נכון מה שצוטט מדבריו, לא רק כאן — אמר כי הוא יצא לתת פקודת כוננות לצה"ל לקראת מלחמה. איך זה מתיישב עם התיקון המוצע בחוק? איך זה מתיישב עם דברי הרמטכ"ל, עם דברי קציני צה"ל, ועם מה שאנו יודעים על הנעשה במחנות צה"ל ובבסיסי האמונים של צה"ל? אין זה זה מתיישב, ולא יועילו לכם אלפי המלים ועשרות הטיעונים. זו פגיעה בבטחון המדינה.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

כמה מאות בנות יצילו את המדינה?

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני, על מוסר המדינה ועל חלוקת הנטל — על אלה נקום או ניפול.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

במוסר המדינה פנעתם יותר מכל מפלגה אחרת.

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

בנושא זה אינך מוסמך. אולי בעניינים אחרים יש לך סמכות. לא בנושא זה.

מי לידינו יתקע היכן נגמרת החזית ומתחיל העורף?

(חבר הכנסת ש. לורינץ קורא קרי-

את בנינים)

חוברת ל"ה, ישיבה כ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (יגורי, שחל, לורינץ, אברמוביץ, פעיל, נוף) —

אני כשלעצמי אינני מאמין שכאשר נחתם ההסכם הקואליציוני היו חותמי ההסכם מודעים להשלכות הבטחוניות והחברתיות. ומותר לתקן הסכמים, אם מודעים לנזק שהם מביאים.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

למה הצטרפתם לממשלה שחתמה על הסכם קואליציה יוני זה?

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

ההסכם איננו קדוש, הרב לורינץ. המדינה עומדת גם מעל להסכם שאתה חתום עליו.

לכן צריך להקפיד את הצעת החוק המוצעת לשנה ולבחון את ההשלכות הבטחוניות והחברתיות שלה. התיקון המוצע משולל זכות מוסרית. כאן דרושים לא קוסמטיקה ולא ניסוחים שעוד מעט יוקראו לפני הכנסת על שמירת שבת ושמירת כשרות; כאן דרושה כירורגיה כדי לתקן את מה שעוות.

בסוף דברי אני רוצה לקרוא בשמי ובשם חברי אחרים: כל הכבוד לבנות המשרות בצה"ל.

הי"ד י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, ואחריו — לחבר-הכנסת יגאל כהן.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני הישב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר עברתי ע"כ שיו על ידי סיעת ד"ש אמר, בצדק, חבר-הכנסת הפרופסור רובינשטיין לחבר-הכנסת אסף יגורי: מאה אחוז. אני זאת מעל במת הכנסת: נאומך, חבר-הכנסת יגורי, היה מאה אחוז, וההצבעה שלכם היא מינוס מאה אחוז. אתם דוגמה קלאסית איך בין אמר ובין עשה יש ת"ק על ת"ק פרסה.

את העמדות של מחנה שלי כלפי חרפת שיחרור הבנות הדתיות מגיוס לשירות לאומי אנחנו נביע אחר כך, כאשר תידון בכנסת בעוד שעה ההצעה של סיעת שלי, להביע אי-אמון —

(קריאות: אתה אופטימי. בעוד שלוש שעות.)

אני מקווה שזה יהיה בעוד שעה.

גם לקוות אסור כבר בכנסת הזאת?

— אולם מאחר שוועדת הכנסת החליטה להפריד את הדיון, לא רק את ההצבעה אלא את הדיון בין הצעת אי-האמון שלנו ובין ההצעה של המערך — כל זאת עלי-פי דרישה מופגנת של המערך ומתוך גילוי חוסר מנהיגות של סיעת הליכוד ושל נשיאות הכנסת — אני רוצה לומר משפטים מספר על ידידינו במערך. אבל לפני כן אני רוצה להודיע שאנחנו נצביע בעד הצעת אי-האמון של המערך.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
עם ידידים כאלה לא צריכים אויבים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כשאני מדבר על המערך אני מתכוון רק למנהיגים של מפלגת העבודה. אני רוצה להפנות אליכם את תמייתי. מתברר, במטותא מכובדכם, שסיעת שלי היא סיעה טובה די הצורך להיות לכם לדגל ולמשש עמוד-אש העובר לפני המחנה, שהרי רק בעקבותינו הגשתם את

אני מבין שהחלטת ליטול לעצמך רשות הדיבור לאורך כל הישיבה. זו מחמאה בשבילי, שדברי מרגיזים אותך. אבל אין ברירה, תצטרך לשמוע את הדברים.

במדינה זו העורף אינו מתחיל במקום שנגמרת החזית אלא — כך אמרנו פעם ועדיין זה נשאר — כל הארץ חזית. ואת דמות המלחמה הבאה שתבוא, חלילה, עלינו, אפילו אגודת ישראל איננה יכולה לבשר לנו מראש. אבל הנזק כבר נגרם. מה שמתרחש ברחובות המדינה הוא דבר שהפך לסחף לאומי, שקשה לי כרגע להיזכר בדומה לו בטווח הקצר. אני חושב שהארץ נכנסה לטירוף של השתמטות, לכפירה בעיקר, לבחינה מצד כל הדור הצעיר בארץ לגבי כשרה וצידקתה של הממשלה הזאת למלא את תפקידה ושליחותה בנושא זה. והכול בא כתוצאה מסחיטה פוליטית של מפלגה שולית בעם.

לדעתי, גם אם היו דברים במשך שלושים שנה וגם אם המערך פה ושם נקלע לסיטואציות שהיה נאלץ לקבל חלק מהתכתיבים, זה אינו מחייב. בשם העבר אין לבנות את העתיד. מפלגות השייכות לעבר, מקומן בעבר ולא לעתיד פניהן. ואנו עדיין יש לנו מה לומר גם לגבי העתיד.

בכמה בתים בבני-ברק יושבים חורשי מזימות להסתה ולהדחה של בנות מדרך העם, מדרך ההתנדבות, מדרך צה"ל. אלה יושבים בחדרים ריקים וחלולים — —

משה שחל (המערך):

האם אחר כך תצביע בעד אי-אמון לממשלה?

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
תמתין ותראה, אם יש לך סבלנות.

משה שחל (המערך):  
רציתי לדעת.

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
תמתין ותראה.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):  
מדברים כך ועושים אחרת.

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

ובאמת יש לי טענה על כך שנתנו לאגודת ישראל את הבמה הזאת להישגים האלה. עוד מעט ישכנעו אותנו שכל זה בא לצורך הסדר טכני, ולא הכנסת דרושה כאן אלא איזה שהוא מהנדס מומחה ליעול ושיטות לצורך מיון איוז בת היא דתית ואיוז לא. וכל הארץ תיהפך למדינת מרדף בחופי הים, בדיסקוסקים, כולם בעקבות הבנות.

שר הבטחון הודיע היום שהוא מבין לרוחו של הבנות ערב גיוסן לצה"ל. האומנם? האם באמת? האם ירדנו לעומק הנושא ולשורש הבעיה, ובעיקר לרגישות הציבורית העומדת מאחוריה?

אני מחפש דרך להגן על מדיניות הממשלה, וזאת תשובה לך, חבר-הכנסת שחל; יש לממשלה הזאת דרך. לכן מצער אותי מאוד שהיא נכשלה בנושא הזה. על כך אני מיצר מאוד. הגיע הזמן להוציא מהמקרה את חוק השירות הלאומי ולהחיל אותו על כל הבנות שלא גויסו לצה"ל מסיבות דתיות. צריך לפנות מטעם הכנסת ולהבטיח שבת שלא שירתה בצה"ל ולא בשירות לאומי ולא שדחורה כדיון לא תוכל להתקבל לעבודה במוסדות ממלכתיים ולא במוסדות להשכלה גבוהה.

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (פעיל, כץ (עוז), אברמוביץ, י. כהן) —

מוסרי, אלא אם עומדים על קרקע מוצקה בשם הטיעון היסודי שבת בישראל, ללא צורך באישרור, כביכול, של ועדה שכאילו עושה את זה ליותר מוסרי, אינה יכולה לשרת בצה"ל. לכן הטיעון של חברי וידידי ממפלגת העבודה והמערך, במחילה מכבודכם, איננו מוסרי ויש בו גודש רב של צביעות.

ולידדי מדי — אתם הצטרפתם לקואליציה רק לאחרונה, ידעתם על הסעיף הזה, הוא היה מוסכם עליכם. נכון, בעניינים דתיים היתה לכם רשות להימנע. אין לכך שום הצדקה, ודאי וודאי לא תוקף מוסרי, לבוא היום ולטעון שאם יתקבל החוק הזה, שנכלל בהסכם הקואליציוני, שידעתם עליו ולמרות זאת נכנסתם לקואליציה הזאת — כאילו בגלל תעובו את הממשלה.

ולעצם העניין — אני חושב שלוועדות למיניהן בוודאי לא היה תוקף מוסרי והכשר מוסרי לבדוק ולקבוע אם אכן בת מסוימת היא דתית או אינה דתית. ודאי וודאי שהתיקון שאנו מציעים, עם התוספת שמייד אעמוד עליה, הוא גם יותר מוסרי, וגם יותר אמין מאשר ההסדר שהיה קיים. אני קורא לו הסדר, כי הוא לא היה משהו מעבר לזה, עם שינויים לכאן או לכאן, בהתאם לנחות קואליציונית.

אבל מבלי שאני מתעלם מהבעיה שאנו עם קטן ובעיית כוח-האדם לא רק בצה"ל אלא במשק בכלל היא קריטית — אין לי ספק שצריך וחשוב, אולי, שנגיע להסכם ולהסכמה לאומית, שהבנות הדתיות, אשר מטעמי דת או בגלל אורח-חיים דתי — וגם אותו יש להגדיר — אינן יכולות לשרת בצה"ל ולהיצמד מחוץ לביתן תמלכאנה חובה של שירות לאומי.

ושוב, ידידי ממפלגת העבודה, פה כבר האשמה כולה עליכם. היה חוק שירות לאומי לבנות שאינן משרות בצה"ל, אולם אתם לא ביצעתם אותו; התעלמתם ממנו בידועין או מטעמי נוחות או משום שלא יכולתם להתמודד עם הבעיה. מה לכם כי תלינו?

אני, אולי לא על דעת כל חברי אבל בוודאי עלי דעת רבים מהם, מוכן לבוא היום, בגלל מצבנו המיוחד ובגלל החובה המוסרית המוטלת על כל בן ובת בישראל לתת את השירות הגדול והקשה בתקופה החשובה והיקרה לכל אדם, תקופת הנעורים — ולהציע, גם לחברינו באגודת ישראל, שבנות אשר אינן משרות בצה"ל תיתנה שירות לאומי. יש לנו הרבה בעיות בבתי-חולים, בבתי-ספר, בגני-ילדים, במוסדות שונים וכיוצא באלה. חסרים לנו כוחות עבודה. אני יודע, מהנעשה באזור מגורי, שבעת האחרונה חסרים רק בבתי-החולים בעסולה 25 כוחות-עור ומשום כך עומדים הקיץ לסגור שתי מחלקות. יש בעיות קריטיות. לכן נבוא ונציע לשתפינו בקואליציה: בואו נלך לקראת חוק שירות לאומי אשר יבטיח כי הבת הדתית תוכל לחזור הביתה בתום יום העבודה, תוכל לשמור על אורח החיים הדתי שלה, לא תסטה מהדרך המסורתית המקובלת בביתה והמקובלת גם עליה.

נדמה לי שהנסיון אשר נעשה היום על דעת המפלגה הדתית לאומית ועל דעת הליכוד, ואני מקווה שגם חברינו באגודת ישראל יקבלו אותו, הוא רבי-ערך, ואני רוצה לקרוא לפניכם את טיוטת ההצעה המחולקת לארבעה סעיפים:

(1) הוועדה רשמה לפנינו את ההסדר שהיה קיים מאז קום המדינה, ולפיו בת דתית אשר מטעמים דתיים מבקשת להשתחרר משירות צבאי תהיה פטורה מגיוס.

ההצעה להביע אי-אמון לממשלה. לתפקיד זה אנחנו טורבים. אם אנחנו טובים דיינו לשמש עמוד-אש, מדוע אתם כל כך בורחים מאתנו? מדוע אתם נצמדים דווקא לעמוד-הענן הנמצא בסוף המחנה, לאנשי רפי" המיוצגים על-ידי חברי-הכנסת עמוס הדור ואליהו שפייר ועל ידי המנהיג אתכם, בעוונותינו, חברי-הכנסת שמעון פרס? אתם מבקשים מאתנו לא אחת להדגיש כי את עיקר המערכה יש לעשות נגד הליכוד. לא אחת אתם אומרים זאת. אם אנחנו נוהגים להטות בכך ביקורת, אתם אומרים: אנחנו לא האויב העיקרי אלא הליכוד. אם כך, הרי ודאי שהייתם צריכים להסכים שהצעות אי-האמון תי-דונה יחד ושההצבעה תהיה בנפרד — שהרי ודאי שנגינו נגד הליכוד — ולא להיעתר לתביעות של חברי-הכנסת הדור וחבריו, שהם נציגי הליכוד בתוכם. זה המצב.

אברהם כץ (עוז) (המערך):  
בהצעה שלכם יש שני סעיפים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
גם הסעיף השני שלנו תואם את המצע שלכם. זה הכי-משעשע.

ולחבריה-הכנסת פרס, העומד בראש סיעת המערך ו-מפלגת העבודה: אם מהימנות הדיווח שלך על עמדות מחנה שלי בנושא השלום והפלישתניאם דומה למהימנות הדיווח שלך בנושאים אחרים, על ספרים שאתה קורא, על תקצירים שאתה קורא, על מצעים שאתה קורא או על פגישות שאתה מקיים — מטוב שלא תיפגש עם אף איש אחד, שלא תקרא שום דבר ושלא תדווח שום דבר. ואם בכל זאת חבריך במפלגת העבודה שולחים אותך לפגישות וחשובות או לקרוא מסמכים חשובים, הייתי מציע להם שיצרפו אליך איש-אמת אחד לרפואה שידווח בדברי אמת ולא יתן לכם במערך לקבל ממנהיגכם זה דו"חות על "מחנה שלי" ועל אחרים על-פי חזות דמיונו הטובה עליו.

אנחנו לא נתנהג כמוכם. אנחנו נצביע יחד אתכם נגד הממשלה, כי זה מה שחשוב לנו, אנחנו ניצמד לאידיאולוגיה ולעמדות הפוליטיות שלנו, ולא נעשה חשבונות אף לא עם איש אחד ואף לא לרגע אחד.

חז"ר י. מ. אברמוביץ:  
רשות הדיבור לחבריה-הכנסת יגאל כהן, ואחריו — לחבריה-הכנסת אשל.

יגאל כהן (הליכוד):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שבדיון הזה מעורבות הרבה מאוד צביעות והרבה מאוד דמא-גוגיה, וזה בנושא שהוא אולי מוקדם של כולנו, הוא ערך יסודי בחינוך — השירות בצה"ל וחובת מילוי השי-רות הזה. אני מצטער קודם כול על הצביעות: מי שטוען בשם החובה, שהיא מקובלת גם עלי, שהבת והבן בישראל חייבים לשרת בצה"ל אינו יכול להתנער היום מהאחריות לכך שכאשר חוקקו את חוק שירות הבטחון בצה"ל היה בו הסעיף המוגדר על שחרור בנות דתיות משירות בצה"ל. יותר מזה: מטעמי נוחות קואליציונית של אז החוק הזה כפי שנוסח אז, עם התיקון שמואב עכשיו, היה קיים עד אותה שנה שמשום-מה אגודת ישראל לא רצתה להצטרף לקואליציה, ואז הוכנס התיקון הגואל, כביכול, שוועדות הן שיוקבע אם הבת אכן דתית או לא. לכן נדמה לי שכל הטיעון המושמע היום באמת איננו

חוברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (י. כהן, וירשובסקי, מ. כהן, ידלין, אולמרט, אברמוביץ, אשל) —

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אשל, ואחריה — לחברת-הכנסת גאולה כהן.

תמר אשל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא בכדי גועש הציבור על התיקון המביש — — —

מאיר כהן (הליכוד):

מדוע לא גועשת הכנסת כאשר עשרות אלפי בני-נוער לא גויסו לצבא מהטעם שהם ברמה נמוכה?

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אנא תן לחברת-הכנסת תמר אשל לדבר. היא טרם התחילה את דבריה.

תמר אשל (המערך):

לא בכדי גועש הציבור על התיקון המביש שתובעת הממשלה לחוק גיוס בנות לשירות הבטחון, אשר עבר בקריאה ראשונה לפני שלושה חודשים הודות למכבש הקואליציוני ובשיתופם של אנוסים רבים אשר הודו כי הצבעתם היתה מלווה בבושה.

תעודת כבוד היא לציבור בישראל ולנוער שלנו, אשר איננו אדיש ואיננו עומד מנגד והוא מביע את סלידתו ומחאתו על עצם הסכמת הממשלה להעלות תיקון זה ועל תוצאותיו המרחיקות-לכת. הציבור מורד נגד הפרדת העם לאלה הנותנים למדינה ולאלה שאינם נותנים למדינה; נה; לאלה המשרתים ומקריבים ולאלה החיים בזכות האחרים, ונגד אמות-מידה כפולות.

ברצוני לתת בימה זו מחמאה לגברת בגין, אשת ראש הממשלה, אשר אמרה — וזה צוטט ב"ידיעות אחרונות" ב-28 ביוני 1978: "אין כל סיבה שבתי תתגייס לצה"ל ואילו בתו של אדם אחר לא תתגייס, רק בשל הצהרה האומרת: אני דתיה — וגמרנו."

זכינו היום לקרוא מאמר גדוש סילופים, ואני מצטער רת לומר גם — דברי שיטנה, של חברת-הכנסת לורינץ, אשר איננו כאן כרגע. הוא הביא לפנינו את ה"אני מאמין" שלו ושל סיעתו, אגודת ישראל, התובעת את התיקון המוצע תמורת תמיכתה בקואליציה. אני חייבת להתייחס לכמה מן הדברים אשר נאמרו עלי-ידו. אני חוזרת ושואלת את אנשי אגודת ישראל: האם ההסדר הקודם כפה על בת אחת דתית באמת לשרת בצה"ל? ביקשתי מכם בעבר מעל בימה זו להצביע על בת אחת כזאת, אך לא נעניתי. אל תיתממו, ויש שאתם אומרים זאת בגלוי: כל מעיינכם למנוע מכל בנות ישראל לשרת בצה"ל — מבנותי שלי ולא מבנותיכם שלכם, המשוחזרים רות בלאו-הכי לפי ההסדרים הקיימים.

אדוני היושב-ראש, אני מביעה שאט-נפש מקביעתו של חברת-הכנסת לורינץ כי בראש המאבק לביטול התיקון עומדים, ואני מצטטת מדבריו — "שונאי דת". אני מעידה על עצמי ועל חברי כי בשופים-פנים אין לקרוא לנו לא שונאי דת ולא רודפי דת; תמיד ידענו להעריך את הדת, את המסורת ואת ערכיה. בראש המאבק עומדים אוהבי המדינה, בונייה ומגיניה. בראש המאבק עומדים אלה אשר לא רק חלמו על המדינה אלא הגשימו את הציפיות בגופם ובדמם. אתם, חברת-הכנסת לורינץ, לא הייתם שותפים למאבק זה ואני מרשה לעצמי לומר כי מגניע ההסכם שלכם אינם נעוצים בהשגת המסורות הציפיות דווקא.

(2) הוועדה קובעת שכל עוד יש הכרח בשירות חובה של בנות והחוק בתקפו יש להבטיח שהחוק יבוצע ויש הפטור לבנות דתיות לא ינוצל לרעה בצורה כלשהי כפתח להשתמטות משירות בצה"ל.

(3) למטרה זו קובעת הוועדה כדלהלן: (א) התקנות שיותקנו על-ידי שר הבטחון לביצוע החוק יותקנו באישור ועדת החוץ והבטחון; (ב) התקנות שיותקנו על-ידי שר הבטחון יוגשו לאישור הוועדה עם הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית, לפני אישורו הסופי בכנסת; (ג) במסגרת התקנות ייקבע שבהצהרה של הבת הדתית יש לכלול הצהרה על אי-נסיעה בשבת ועל שמירת כשירות בבית ומחוצה לו.

(4) הרשות בידי כל מפלגה החתומה על ההסכם הקואליציוני לבקש עיון מחדש, בתום שנה, על דרכי ביצוע החוק.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

זו צביעות, זו אותה צביעות שדיברת עליה בתחילת דבריי. האם הצהרה בלבד תספיק? אם כן, מה הועילו חכמים בתקנתם?

יגאל כהן (הליכוד):

נדמה לי שכל מי שעקב בתשומת-לב אחרי ההצעה הזאת יוכל לברך על מה שהושג, שאכן ההצהרה תהיה הצהרת-אמת, לא ידובר באופן כללי על אורח חיים או הווי דתי אלא על דברים מוגדרים. מדובר על הצהרה שייאמרו בה במפורש שני דברים יסודיים מאוד בדת ישראל: אי-נסיעה בשבת וכשירות בבית ומחוצה לו. נדמה לי שזה נותן כוח בידי הרשות המוסמכת וגם מחייב את הבת להצהרת-אמת, ואני משוכנע שדבר זה יתרום תרומה חשובה לתועלת העניין כדי שלא תהיה השתמטות של בנות שאינן דתיות.

מאיר כהן (הליכוד):

והאם מחוץ לבית יהיה מותר לבת לאכול אוכל לא כשר?

יגאל כהן (הליכוד):

אני בפירוש אמת: כשרות בבית ומחוצה לו.

אהרן ידלין (המערך):

ומה יהיה אם מועצת גדולי התורה לא תסכים?

אהוד אולמרט (הליכוד):

אתם מומחים גדולים מאתנו למועצת גדולי התורה.

יגאל כהן (הליכוד):

למה לך לחשוב מה יהיה? אנא, חברת-הכנסת ידלין, תצטרף אלי — — —

אהרן ידלין (המערך):

אתה דיברת קודם על שירות לאומי, אבל אני חושב שכולנו כבר לא נחתום עוד על הסכמים קואליציוניים כאלה.

יגאל כהן (הליכוד):

חברת-הכנסת ידלין, אני מצפה ממך שבנושא רגיש, חיוני וחשוב זה נגיע כולנו להסכמה לאומית, שאכן כל בן וכל בת בישראל יתנו שירות צבאי או שירות לאומי במסגרת החוק, עם הצהרת-אמת. תודה.

ואיפשרתם לאלפי בחורות להשתמש משירות בצה"ל דווקא כאשר יש בעיות כוח-אדם קשות בצה"ל וכאשר יש צורך בחיזוק, ומספר הולך ורב של בנות משבוצות במקצועות חדשים חיוניים לצה"ל. אנו עומדים בפני עירעור מפעל של דורות, מפעל שיתופה של הנערה וה-אשה הן בבנייה והן בהגנה על המדינה. צה"ל, פאר יצירתנו בעצמאותנו המחודשת, צה"ל שמוראל ההתגייסות אליו היה גושא גאוותנו, הופך כלי-משחק שיתלישנו ויכרסם בתדמיתו.

לא אוכל להתייחס להצעת חוק שאיננה לפני, אולם הנוסח אשר כלול בהסכם הקואליציוני ואשר הונח על שולחן הכנסת פותח פתח להשתמשות-רבותי של בנות לא דתיות, וכאן הבעיה. למעשה אין כל אפשרות חוקית לתבוע לדיון את המשתמטת. ההצגה — ללא כל ביקורת ובדיקה לפני שופט, רב, דיין, עורך-דין וכו' — אין לה כל אופי של אישור ההצגה על-ידי אלה שבפניהם היא מובאת. יש כאן רק אישור נוסטריני טכני. "ההכרה הדתית" אינה ניתנת לבדיקה, כי אפשר לשנותה גם לאחר ההצגה, ו"הווי משפחה הדתי" עושה פלסטר כל נסיון של בדיקת אמת. הרי נוסח זה מאשר לבת חילונת להיות רקדנית "סטריפט" ולהצהיר על "הווי משפחה הדתי", שאיננו מחייב אותה ומאפשר לה, טכנית, להשי" תחרר משירות בצה"ל מבלי שיש חשש שתיענש. אינני מאמינה שכל "חידות הצילום של פסח גרופר או חידות המשטרה הצבאית של מישהו אחר יספקו את האפשרות לתבוע לדיון אם לא ישונה החוק בצורה יסודית ולא יתן גושפנקה לשקר, להשתמטות ולעידוד חוסר שוויון במדינה.

אני רואה חובה לעצמי להעלות על נס את התנדבותן מרצון של בנות דתיות רבות, בעלות הכרה לאומית וחברתית עמוקה, אשר מרצונן משרתות בצה"ל ובמגוון שטחים חינוכיים, בריאותיים וחברתיים במסגרת שירות מתנדב. על הממשלה להרחיב שירות לאומי סדיר לכל נערה שאינה מתגייסת לצה"ל.

כולנו גאים בשמיינסטיות ובשמיינסטים, בבנות וב-בנים הנפלאים שלנו והוריהם אשר פעלו מתוך הרגשה כנה ועמוקה, מתוך חרדה הן לבטחון ישראל והן לשוויון בישראל. אסור לנו לתת יד להעניש את המשרתות בשירות העם ולתת פרס למשתמטות. יש להבטיח כי המשתמטת לא תוכל להתקדם בלימודיה במוסדות להשכלה גבוהה ובעבודת בשירות הציבורי כאשר אחותה נותנת שנתיים חשובות ביותר בשירות הכלל. אני רואה קרין-אור רבה בתסיסה שקמה ביישוב נגד החוק הזה. אני תקווה שהכנסת תתקן את המעוות ולא תיתן ידה לעוול הגדול שתיתקן זה עלול לגרום בנוסחו הנוכחי.

בזמן הדיון בכנסת על גיוס הבת לשירות בטחון בי"א באלול תש"ט, 5 בספטמבר 1949, אמר בן-גוריון בפנותו לדתיים: "ועליכם לקבל שיתוף האשה בבניין ובהגנה לא כגזירת הרוב אלא כגזירת החיים וקדושת החיים. גזירה ממין זה מקבלים באהבה". דברים אלה יפים גם היום. אל תיזכר הכנסת התשיעית כמי שהביאה לרגרסה חסרת תקדים באופיה של המדינה והחברה בישראל.

ח'וי"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת פלאטו-שרון. איננו רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחברת-הכנסת ברעם.

תמיד ניסיתם לתבוע הסדרים אלה בעבר — ועדות הפטור הוכנסו כאשר התברר שיש ניצול לרעה של הפטור לא על-ידי בחורות דתיות באמת. אך הממשלות הקודמות לא היו מוכנות לקבל את כל תכתיבים. מה פסול ראייתם בוועדות הפטור? הרי ועדות אלו באו לתבוע דווקא את עלבונה של הדת, למנוע ניצולה למטרות פסולות. הצעת חוק זו, כפי שהוגשה לנו, היא גניבת-הדעת ויש בה יותר מקורטוב של צביעות. הניסוח הער-טילאי אינו מאפשר שום תביעה משפטית — וכל הדברים שנאמרו כאן אין להם שום אחיזה במציאות — — —

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

היועץ המשפטי של הממשלה חושב אחרת.

תמר אשל (המערך):

אראה לך, חברת-הכנסת צפורי, שבנוסח הנוכחי אין אפשרות. אולי תהיה אם זה ישתנה. לא ראיתי עדיין נוסח חדש. בנוסח שניתן לנו אין אפשרות לתבוע מישהי מבחי-נה משפטית, ועוד אחזור לזה.

בשל המלחמה שקראה אגודת ישראל על שירות הנ-שים בצה"ל למען בטחון ישראל עשיתם עוול לא יתואר לאלפי הבנות הפאטריסטיות המשרתות על-ידי הוצאת לעז והשמצות שלא יסולחו לכם. מי שמכם שופט על הבנות היוצאות לשרת את העם? אני דוחה בשאט-נפש ובעלבון לאינטליגנציה של האזרח הישראלי את דברכם כי "ניצול המאבק הוא לפרסומת עצמית". צר לי מאוד מאד שאינכם חשים את עומק הכאב והעלבון הצורב אשר הם נחלת מרבית הציבור. אתם, חברי אגודת ישראל, הצלחתם לתבוע מחיר גבוה מאוד, ולקבלו, תמורת מיתכתכם בממשלה.

אולם עיקר פליאתי מופנית לראש הממשלה ולשר הבטחון. אתם המייצגים מפלגה אשר על דגלה חרותם פאטריסטיות ובטחון — איך יכולים אתם להצדיק תיקון זה, אשר כל כוונתו לאפשר למאקסימום של נשים, בפירוש לא דתיות, להשתמש משירות בצה"ל? התיקון המוצע יביא לפער בין הנטל המוטל על כתפי האזרחים בשירות העם, וישם להוכח ואיטלול את החינוך לאהבת המולדת, להגשמת הציונות ולשותפות-אמת של האשה והגבר בהגנה על הארץ. למרות כל דברי הנחמה ששמענו מפי סגן שר הבטחון, כאילו לא ישפיע תיקון זה על שיעור התגייסות הבנות לצה"ל, וכי הוא לא יהווה שום גורם לבעיות הבטחון, הוכח — — —

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

גם זה לא מדויק. גם זאת לא שמעת מפי.

תמר אשל (המערך):

לפני שלושה חודשים, בדברי התשובה.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

גם לא לפני שלושה חודשים וגם לא לפני שבוע.

תמר אשל (המערך):

אבל הוכח מפיות הרמטכ"ל וקצינים בכירים בצה"ל, ולא מפיות הפוליטיקאים, כי אחוז המצהירות עלה דווקא מאז נטל על עצמו שר הבטחון את השרות, בניגוד לכל סדר טרם ושלטון חוק, שלא לבצע את חוק המדינה לגבי גיוס הבנות. נשאלת השאלה: מדוע רגש העם? — הוא רגש משום שהגשמת את התיקון ומשום שהובא לידיעת הציבור, כי בלי קבלת החוק ביצעתם אותו למעשה

כותו של ה"בוס", וזאת ללא בעיות, כשהן מביאות הביתה את המשכורות בסוף החודש. הקשיות ואמרתיות "העיסקה" יכולה להיות דרך האב. הצעתי להם אפילו זאת, שהי "מקח-ומכר" יהיה באמצעות האב ולא ישירות דרך הבת, והאב הוא אשר יטפל בדבר. רציתי לראות עד היכן מגיעים הדברים, עד היכן. הם לא הסכימו.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

הבנות שלנו עושות שירות לאומי מצויין. יש להן שישה-שבעה-שמונה ילדים. אף אחת לא עושה שירות לאומי כזה.

זלמן שובל (הליכוד):

אבל לא לפני שהן מתחתנות, אני מקווה. אנחנו מדברים לפני הנישואין.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

הן מתחתנות בגיל 18 ויולדות ילדים.

גאולה כהן (הליכוד):

או אין בעיות במה שנוגע לצבא. מעולם לא פסקה ההלכה נגד עבודה של בנות — אולי אני טועה, חברי — הכנסת גרוס, אנד תקן את דברי, אבל לא שמעתי שההלכה פסקה נגד עבודה של בנות. אנחנו מוצאים בנות דתיות מאוד העובדות לפרנסתן ולפרנסת משפחתן. הן צריכות לגדל ילדים. הן יוצאות לבנק, הן יוצאות למשרד ובאותה צורה יכולות היו לעשות את השירות הלאומי, אילו היו המפלגות הדתיות מתנות את גיוס הבנות הדתיות ביצירת מסגרות נאותות היה אפשר לשאת ולתת בנושא זה וללכת לקראתן מתוך הבנה, אבל לדרוש שיחרור טוטאלי ולעודד בדיעבד שקר ומירמה בקרב חוגים לא דתיים — אלה מורידים את קרן הדת ולא מעלים אותה.

כאדם השואף בכל לבו — לצערי, לא תמיד מצליח — לחידוש הקשר אל המסורת וערכיה אני רואה בהתנגדות המחנה הדתי — אני מדברת עכשיו בעיקר על ה"אגודה" — לשירות לאומי חובה, דבר המוריד את קרן הדת, מגביר את הניכור מן הדת ובחשבון סופי פועל כנגדה. האשם השני הוא המערך, שהשתף ההיסטורי שלו היה המחנה הדתי שבו היה הכרת להתחשב. הוא חטא בכך שבגלל שקולו קואליציוניים נתן לגיטימציה לעיסקה הזאת. אני חושבת שזו היתה עיסקה רק על פני הארץ והיא לא קיבלה לגיטימציה של השמיים, כך אני מאמינה, כי יש בה פגיעה בשרש המוסרי.

יש כאן מוסר מצד אחד ודמוראליזציה מצד שני. אלה אינם דברים שאפשר לשקול ולמנות אותם באצבעות. האם אפשר לשקול מוסר? אבל כל אחד יודע שיש לו משקל. בעניין זה — יותר מאשר במלחמות, יותר מאשר במהלכים מדיניים לא נכונים של הממשלה — אנחנו יכולים הרבה יותר לאבד, מפני שאם המוסר לא יהיה ברקע של חינוך אפילו בדברים קטנוניים, אנחנו יודעים שממשלות נפלו, אשקא דריספק. המוסר הוא דבר עמוק, במישורים עמוקים שאין רואים אותם. אם כן, צריך להיזהר בדברים אלה. לכן לא תפסתי מגיין — ואני פונה לידידותי אורה גמיר — היה לך ולכל החברים שלך אותו עוון-הרוח לקום כאן ולדבר בהתלהבות כזאת. סוף-כל-סוף, מי יצר את ה"השואו" הזה מלכתחילה? נכון שהוא גדל היום — ואני מודה בכך ותיכף אני עשית הליכוד — אבל מי עשה את זה, מי הוליד את זה, מי עשה

גאולה כהן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, טעות לחשוב שאנו דינים בחוק הנוגע רק לבנות. בסופו של דבר, בשרשו של דבר, החוק הזה נוגע גם לבנים, הוא נוגע לעם כולו. יש מישורים מוסריים שבהם הערכות ההדדיות היא לא רק בין איש לאיש אלא גם בין מישור למישור ויש לדברים הש"לכות. לכן, כשמדברים בחוק מסוג זה, אני חושבת שהרבה מהדמאגוגיות היו בלתי-מתאימות מבחינת היחס — נראה כאילו אנחנו מדברים על סעיף קטן; היחס שנשמע מדברי רבים מן הנואמים היה, לדעתי, מאוד בלתי-הולם את העניין ורואי שלא היה מקום להתלהבות לא מצד המערך וגם לא מצד הליכוד. אין פה דברים שצריכים להתפאר בהם, ואשר למערך — יש דברים שצריך להתבייש בהם.

אני חושבת שבנושא זה יש שלושה נאשמים: המחנה הדתי, המערך והליכוד. אני הולכת מן הכבד אל הקל.

אחרון ידלין (המערך):

לפחות מבחינה היסטורית.

גאולה כהן (הליכוד):

מבחינה היסטורית וגם מבחינה מהותית.

אני סבורה שראשית חטאת, לעניות דעתי — אני לא רב בישראל ולא אילמד יהדות אלא אני סתם יהודיה וכך אני מאמינה — אני מאמינה שראשית חטאת היה המחנה הדתי שהתנה את השתתפותו בקואליציות למיניהן, במשך השנים, באי-הפעלת חוק שירות לאומי, שלא לדבר על גיוס לצה"ל, ובכך פתח פתח להצהרת-שווא של בנות שאינן דתיות. זה היה המפד"ל בעבר ו"האגודה" כיום אשר הוסיפה חטא על חטא והתנתה את השתתפותה בקואליציה בהקלה נוספת ובזילזול נוסף בחוק ההוא.

בלהט הוויכוח כאן על גיוס בנות נשכחה אצל רבים מן הדוברים — אם כי חברת-הכנסת אשל הזכירה זאת עכשיו — העובדה שאפלי בנות דתיות שיכלו, ללא כל קושי, לא לשרת בצבא אפילו לפי החוק הקודם ולא רק לפי החוק החדש, בכל זאת התנדבו, שירתו ושמרו על אורח חיים דתי גם במסגרת הצבא וגם לאחר מכן. דבר זה מוכיח שהדיכטומיה הזאת של מופקרות, כביכול, המשרתות בצבא ודתיות אשר נשארות בבית היא כוזבת, ואני ראויה יהיה לנו אם היא תשתלט במציאות שלנו בפועל.

למרות כל האמור יש להכיר בהחלט בזכותן של בחורות דתיות מסייומיות לתת את שירותן הלאומי במסגרת רות לא צבאיות וגמישות ככל האפשר עד כדי מילוי חובותיהן אפילו בצמידות לביתן ולבית הוריהן.

לפני חודשים מספר פניתי לאנשי "אגודה" — ניסיתי לפגוש את ראשי ה"אגודה" אלא שהם לא רצו לפגוש אותי — והצלחתי להגיע אל חברת-הכנסת לורינץ ואל חברת-הכנסת פרוש ואפילו לשבת אצלם, אבל לא הצלחתי לשכנע אותם שאולי בת ישראל, שאיננה מוכנה לצאת מפתח ביתה, אולי היא תהיה מוכנה לפחות לתת מיכסה שבועית של תפירת כפתורים בחולצות, לגלגל תחבושות, מפני שאני סבורה שאם רוצים — אפשר. נכון שתהיה דרושה אולי מערכת מתוחכמת לשם כך, אבל כל הבעיות שלנו מתוחכמות ומסובכות. לצערי, אפילו לכך לא היו מוכנים. הם אמרו לי שאשה כשרה צריכה להיות רק בסמכות בעלה ובסמכות אביה, דבר שאיננו נכון. הבחור רות יוצאות לעבודה והן בהחלט נתונות באחריות ובסמך

הצורך בתקנות שימנעו השתמטות בנות שאינן דתיות באמת. ויש גם הצעת החוק של חבר-הכנסת וירשובסקי, ואולי גם של אחרים, שאני תומכת בה האומרת שבחורות שלא שירתו בצה"ל ולא בשירות לאומי לא תוכלנה להתקבל לעבודה בכל מוסד רשמי ציבורי של מדינת ישראל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
נכון.

יופי שריד (המערך):  
זו הצעת חוק חמורה מאוד ופסולה מאוד. או שהחוק מאפשר לה זאת או שאינו מאפשר לה זאת. כל זמן שאיננה עוברת על החוק זו הצעה פסולה.

נאולה כהן (הליכוד):  
חבר-הכנסת שריד, תן לי לגמור ואז תבין.

יש נושאים שבהם לא הולכים על-פי מצוות-לא-תעשה אלא רק על-פי מצוות-עשה. אפשר לומר: "לא תרצח", אבל אומרים גם: "כבד את אביך ואת אמך". אפשר לומר: "לא תענה ברעך עד שקר", אבל יש בדברים שצריכים להיאמר בלשון החיוב, ולא במקרה, ולא בצורה השלילית.

היום, לצערנו, אנחנו צריכים לשים גדרות. במקום להביא חוק שירות לאומי חובה לבנות אנחנו צריכים ללכת בדרך עקיפה ולהשתמש בגדרות. לכן כל גדר נוספת טובה, אבל כל העניין יחד אינו טוב.

אני רוצה לפנות שוב מעל הבמה הזאת: אני בטוחה שגם כאשר חברי ואני בליכוד נאשר את הסעיף הזה לא נחשוב שהוא טוב ולא נפסיק את המאמץ לשנותו ולשכנע את אגודת ישראל ואת מי שצריך עוד לשכנע כדי להגיע למצב שלא תהיה בת אחת בישראל שלא יחול עליה שירות לאומי חובה. וכשם שעבירה גוררת עבירה כך מצווה תגרוור מצווה. אין לי ספק בכך.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):  
אולי תפסיקי להשתמש בפסוקים? באמת, למה את משתמשת בפסוקים?

נאולה כהן (הליכוד):  
אני לא אשאר לך אותם. אתה רואה? לא אשאר לך אותם.

כך מצווה תביא מצווה אחרת בעקבותיה. אם יהיה חוק שירות לאומי חובה לבנות נגאל גם את עשרות אלפי הבנות המשוחררות היום מצה"ל בגלל רמה השכל-תית זו או זו.

(חבר-הכנסת מ. פרוש קורא קרי-את ביניים)

והן היום ברחוב, ולך לא איכפת שהן היום ברחוב, אדוני חבר-הכנסת פרוש. מה אתה עושה למענן? אלה לא בניך ובנותיך? והם ברחוב היום. והבנות הללו לא הולכות לא לצה"ל ולא לשירות לאומי, אבל הן משרתות במקומות אחרים, ולך לא איכפת ואתה יכול לישון בשקט. אני — לא. ויש לי גם הרבה פסוקים שאולי גם אתה יודע אותם אבל אתה רק יודע אותם.

לכן אני חושבת שתקין סעיף כדי שיקל קצת פחות או קצת יותר אינו הבעיה. תאמינו לי שאין זו הבעיה. הבעיה היא שיהיה חוק שירות לאומי חובה לבנות,

את זה לגיטימי כל כך במשך הרבה שנים? למה לא עליית לכאן ואמרת: אנחנו, המערך, עשינו כך וכך וכך ולא צדקנו בעניינן? מדוע אין לכם הכוח לעשות את הדבר הזה?

סוף-כל-סוף גם אתם כואבים את הכאב האמיתי של בת בישראל. מדוע לא עשיתם את הדבר הזה? אני שמעת, היכיתי — אולי יקום אחד ויאמר את זה. כלום, אף לא אחד. אתם בסדר, רק אנחנו לא בסדר. איך אפשר? איך אפשר להאמין לכם גם כאשר אתם יכולים להיות צודקים בפרט זה או אחר? ואני מודה שהקלקלה הזאת היא כיום גדולה יותר.

אורה נמיר (המערך):  
חברת-הכנסת כהן, אני רוצה לומר לך משהו. אני לא גרסתי ולא אמרתי שכל מה שהיה בעבר היה טוב.

נאולה כהן (הליכוד):  
היית צריכה לומר שהוא לא היה טוב.

אורה נמיר (המערך):  
אני מציעה לך — נדמה לי שנכנסת באמצע — שגם תקראי את דברי. אבל מה שאני טענית הוא שבמקום לתקן ולשנות אנחנו עושים את זה עוד יותר גרוע.

נאולה כהן (הליכוד):  
הביט, לתיקון תני לנו לדאוג, אבל אתם צריכים לדבר על תקנת עצמכם. יש ביטוי חריף מאוד, שקשה לי לומר אותו אבל ראוי לומר אותו, ביטוי של חז"ל האומר: "טובל ושרץ בידו". אינני רוצה לומר אותו כי אני חושבת יותר ויותר שבנושאים האלה אסור לנו לעשות זאת.

מה אמר המערך? כשאניכם מטיפים לנו אינני מא-שימה אתכם, אבל אם אתם מטיפים לנו, אני חושבת שבנושא כל כך מוסרי הדרך שבה הלכתם לא הולמת את תוכן הדברים שלכם. אני אומרת: נכון שהעבירה שעשה המערך היא עבירה נמשכת והיא גרמה לעבירה שלנו, והליכוד הוא האשם השלישי. נכשלנו בעניין הזה עם הקמת הממשלה. אפשר להניח שכאשר חתם ראש הממשלה על ההסכם הזה, כאשר חתם עליו מפקד האירגון הצבאי הלאומי, שבו שירתו גם אנשי אצ"ל וגם אנשי לח"י, ידו רעדה. הוא חתם על הסעיף הזה על-מנת לאפשר הקמתה של ממשלת ליכוד, שכולנו האמנו — ואני אומרת כולנו, ואני בתוכם — כי היא דרושה לשמירה על שלמותה של ארץ-ישראל; מה שקוראים "מצווה הבאה בעבירה". לא חשבנו שאין זאת עבירה. אני, אדוני היושב-ראש, נאבקת היום על-מנת שהמצווה אמנם תהיה מצווה ושלא תישאר רק העבירה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):  
אני חושב שמה שקרה הוא עבירה הבאה בשתי עבירות נוספות.

נאולה כהן (הליכוד):  
אני נאבקת עכשיו נגד המדיניות הנוכחית של הממ-שלה המתבססת על תכנית השלום, וזאת על-מנת שה-מצווה אכן תתקיים, על-מנת שלא תתקיים רק העבירה. אני מבינה ואני שמחה. שהלחץ בתוך הליכוד — ונפשית כל החברים גם יחד לא השלימו מעולם עם הסעיף הזה שנאלצנו לחתום עליו — וכן הלחץ הציבורי שהתעורר היום עזרו לנו לשכנע את "האגודה" — ואני מקווה שאמנם כך יהיה — בדבר

חוברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (ג. כהן, אברמוביץ, ברעם, הכהן, וירשובסקי, גרוס, רוזווליו, שחל, ברמן) —

חוק גיוס בנות. הם דרשו ביטול החוק בשעה שהם ניהלו משא-ומתן אתנו. חברי-הכנסת פרוש, שאינגו פה עכשיו, חייב להעיד ולומר דברי אמת. המערך הלך לממשלת 61 מאנדאטים ולא כלל אתכם בקואליציה משום שהוא לא הסכים לקבל את התנאי שלכם בעניין גיוס בנות. אל תבואו עכשיו ותאחזו כאן את עיני הכנסת ותאמרו כאילו המערך בעבור הימנעותכם מוכן היה לשתף אתכם כל פעולה. הליכוד הסכים להליך חקיקתי שהמערך מעולם לא הסכים לו.

באים עכשיו חברי הכנסת מן הליכוד ומעלים נימוק חדש: בעצם מה שהיה עד עכשיו היה רע מאוד, מעכשיו יהיה פיקוח. אני שואל את חברי-הכנסת גרוס: האם כוונתכם, כאשר הצעתם את הסכם הקואליציוני, היתה להגיע להחמרה בנושא גיוס בנות או להגיע להקלה? חוגי הליכוד טוענים שמעכשיו תהיה החמרה. אתה אומר שתהיה הקלה. אני מאמין, הפעם, יותר לך.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אתה צודק בחלט. דרושה החמרה. אני מסכים ש- תהיה החמרה.

דניאל רוזווליו (המערך):

חברי-הכנסת גרוס, מי בכל זאת דובר אמת?

משה שחל (המערך):

מי דובר אמת, אתה או הליכוד?

עוזי ברעם (המערך):

יש פה אמת דיאלקטית.

יצחק ברמן (הליכוד):

חברי-הכנסת ברעם, עליך להתייחס להאשמה החמורה שהוטחה כאן שהיה הסכם סמוי ולפיו פטרו את כל הבנות של החינוך העצמאי משירות בצה"ל ללא כל ועדה.

עוזי ברעם (המערך):

אדבר בנושא זה.

אין לי שום טענה ואני מתפלא על חלק מחברי שטענו כאן טענות כנגד הצד הזה של האולם; לי אין טענה לא לחברי-הכנסת קלמן כהנא ולא לחברי-הכנסת מאגדורת ישראל. לפי דעתי הם עמדו על עקרון שבו הם מאמינים. לא לעברם צריך להיות כיוון ההתקפה. ההתקפה צריכה להיות מכוונת לליכוד, משום שהוא הגוף המייצג ציבור בוחרים חילוני גדול והוא נכנע לדרישה של קבוצת חרדית שהשפעתה בתוך הציבור הרחב היא השפעה שולית.

חברי-הכנסת יהודה בן-ימאייר עמד היום על הבימה ואמר שהוא רוצה לגלות לציבור הרחב "סקופ" שעד היום לא היה ידוע. נשימת כולנו נעצרה עד שחברי הכנסת בן-ימאייר הסביר שבימי המערך פטרו מוועדות הפטור את הבנות שהתחנכו בחינוך העצמאי. הייתי בטוח שהוא רוצה לומר משהו על הסכם חשאי איום וגורא. אם פטרו את הבנות מהחינוך העצמאי משירות צבאי — לפי דעתי נקטו הליך נכון, כי בכל-אופן הבנות של החינוך העצמאי מייצגות את הורם הדתי הקיצוני ביותר שאליבא דכולנו הן לא צריכות לשרת בצה"ל. היום רוצים אתם להרחיב את התכולה ולומר שגם בנות שהתחנכו בחינוך דתי-רגיל, ואולי גם אי פעם בבית-הספר העממי, אולי גם בלחץ הבית והמשפחה, תהיינה משוחררות משירות בצה"ל.

שיקף את כל הצד המוסרי שעליו דיברתי ושיתן אותו- תיו בחיניו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת ברעם, ואחריו — לחברי- הכנסת ורטהיימר.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש, לפני שאכנס לעיצומם של הדברים, להעיר הערות מספר בשולי הדיון.

ראוי לרבותי מן הליכוד להכיר בעובדה שהם כבר מכהנים שנה בשלטון. לדעת חלק מהציבור זוהי תקופה ארוכה מדי, אבל כמי שמכבד את פסק-דינו של הציבור עלי לומר שאתם נמצאים בשלטון וכאשר אתם מותקפים על תופעה או על הליך אתם צריכים להתרגל להגן עליו לגבי השנה הזאת ולהפסיק את הטפת המוסר הרטרואק- טיבית.

אמרה חברי-הכנסת גאולה כהן בפתח דבריה שהמערך צריך להתבייש. אני אומר שלגבי הספסלים שלכם המערך חייב להתבייש בכל דרכו. כקורא עתונים נאמן קראתי בשבוע שעבר את כתבתו של דב גולדשטיין שעסקה בשר הבטחון — המדבר עתה באמצע דברי.

מנחם הכהן (המערך):

הוא עושה זאת גם בממשלה.

עוזי ברעם (המערך):

שר הבטחון אמר שם את הדברים כדלקמן, על-פי זכרוני. לראש הממשלה: מדוע אתה כל כך מדוכא? אני מציע לך, כפי שלקחתי אותך לתעשייה הצבאית, תפנה אל השר אריק שרון ותלך עמו לראות את החקל- אות, תפנה לשר יגאל הורביץ ותלך עמו לראות את התעשייה. באמת, אפשר לחשוב לרגע שהחקלאות והתע- שיה הן פועל-יצא של שנת ממשלת הליכוד או, חברת- הכנסת גאולה כהן, הן חלק מהמאזן השלילי שהמערך צריך להתבייש בו. לא תוכלו לאחוז את המקל בשתי קצותיו.

ההערה השנייה: היום היתה תופעה חמורה בדיון — דבריו וצורת דבריו של חברי-הכנסת מהליכוד פסח גרופר. אם הסגנון בכנסת יהיה הצלצול שהמציף של הליכוד יקבע אותו לא נוכל בכנסת לשמוע איש את רעהו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אני לא מדבר על רמה.

עוזי ברעם (המערך):

אני לא מדבר על רמה. רמה היא שאלה אישית. אני מדבר על כבוד לדוכן הכנסת. כאן, לפי הערכתי, היה כיוון דוכן הכנסת כלפי סיעה המייצגת ציבור גדול של אנשים. מי שפועל כך מבזה, קודם כול, את סיעתו שלו ולא את סיעת המערך.

אשר לאמון או אי-האמון — לא אסתיר שאי-האמון בממשלה לא נובע אצלי מגיוס הבנות בלבד. אבל גיוס הבנות הביא את דעת-הקהל לקאטאליזציה אשר עד עכשיו ראתה חלק גדול מהמעשים שלכם כמעשים של בונה-פידה, שנה בשלטון. את חברי-הכנסת לורינץ, פרוש וגרוס לא מעניינות הבנות ממאה-שערים, כי החוק עומד מאחוריהן. כמכיר הבנות מבתי-אונגורן והבנות מבני- ברק. הרי מה שהם דרשו בתחילת המשא-ומתן הוא ביטול

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (ברעם, אלמוזלינו, גרוס, כהנא, אלוני) —

סיפורים, מנצלות מצב שנוצר. אתם יוצרים דילמה. על מישור של יושר אתם יוצרים דילמה ביודעין. בחורות הולכות לשפת הים, אבל לצבא אינן הולכות.

אם אתם טוענים שהבנות שלכם לא רוצות שיחייבו אותן — והייתי מוכן לכבד זאת — הייתי שמח לשמוע ש-80% מהן מתנדבות. ואם רובן מתחנות עד גיל 18, אולי הבעיה אינה בעיה. לא ברור לי על מה אתם נלחמים — שבנות לא דתיות לא יתגייסו וינצלו את המלחמה שלכם?

ועוד דבר: ההצעה של חבר-הכנסת וירשובסקי, שלא לאפשר לבנות החייבות הגיוס, ושאינן מוכנות להתגייס, לעבוד במוסד צבאי או ללמוד במוסד אקדמי — יש לה בשבילי אספקט נוסף. ייתכן שהבנות בין כה וכה היו מיתוספות לשירותים. אם סגרו את השירותים הן לא ילכו לעבוד בצבא; ילכו לעבוד בתעשייה בהזדמנות זאת.

אני חושב שהנזק הכי-גדול הוא בכך שקבוצה קטנה מחייבת אותנו להתנהג בצורה לא כנה. אינני יודע מה להסביר לבת שלי בערב, למה היא הצטרף לשרת יותר?

שר-הבטחון ע. ויצמן:

תאמר לה להתגייס.

ואב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אתם עושים שירות-דוב להתקרבות היהדות הדתית אל היהדות החילונית ולשכירת החומות שאנחנו חייבים לשבור אותן כדי להתקיים במדינה הזאת. מעל הבמה הזאת אני מבקש מהמחנה הדתי להתחשב בגישות של הרוב ולמצוא פתרון שלא תהיה בו הרגשה של כפייה. לדעתי זה לא מה שהדת התכוונה לעשות.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אנחנו מקבלים את דבריך לתשומת-לב.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהנא, ואחריו — לחבר-הכנסת יעקבי.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, עולם הפוך הגני רואה. באה ממשלה ועושה דבר טוב, ועל דבר טוב זה רוצים להביע לה אי-אמון.

עד עתה הייתה, לדברייכם, זכות-ייתר לסקטור הדתי המובהק. באה ממשלה ואומרת: עלי להתחשב גם בשכבות אחרות של האוכלוסיה ולא לאכוף עליהם דברים שבעצם אין הם יכולים לעמוד בהם, אלא שאין מי שיהיה להם לפה. וכשנותנים להם זאת — אתם צועקים חמס, ואתם, שהינכם כה קפדנים לדבר שלא תהיה אפליה בין עשירים לעניים, היאך תסבירו שתעשיניים, סוחרים, עורכי-דין, רופאים וכו', אתם מאמינים להצהרותיהם בענייני מס וכאן לפתע אינכם מוכנים להאמין להצהרה?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

מדוע אתה לא מציע שזה יחול על כל הבנות?

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

חכי עד הסוף, אולי אציע זאת. ועוד דבר. לכל מי שעולה ארצה ומצהיר: שהיני יהודי, החוק מאמין, רושם אותו כיהודי, אינו-דורש שום הוכחה, וכך יכול. כל גוי

לפנינו שתי בעיות, הבעיה האחת — אני אומר זאת בכל רוח הידידות שלי לשר הבטחון — אינני יודע מה התועלת האמיתית שהבנות בצה"ל מביאות לצה"ל. אני מאמין שהתועלת רבה.

שר-הבטחון ע. ויצמן:

צודק.

עוזי ברעם (המערך):

מעבר לכל הוויכוחים הענייניים, הפראגמטיים — האם אינך חושב שבעצם ההצעה שלכם יש החלשת תודעת הבטחון בציבור בתקופה קשה? בכל-אופן עד היום אנחנו דרשנו מהבנים שלוש שנות שירות. בכל-אופן אנחנו משרתים במילואים לא פחות. מדוע בשעה כזאת יכולים אנחנו לבוא לחלק מן העם ולהביא לו בשורה כזאת שבעצם שיחרור מצה"ל יהיה כמעט שיחרור סיוני או הצהרתי?

הבעיה השנייה היא חינוך לגורמות של אי-אמנה והטעה ציבורית. על כך השיב חבר-הכנסת גרוס, בחלק היחידי הרלבנטי של דבריו, שהוא יצלם את הבנות בבקיני על שפת הים. אם סופו של הדיון יהיה שנוסף על ה"סיירת הירוקה" תקום גם "סיירת שזופה" בחוף הים — בזה תהיה הצלחתכם.

ח"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורטהיימר, ואחריו — לחבר-הכנסת כהנא.

ואב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהווי-כוח אם המערך אשם או אם הליכוד אשם — אולי עוד יהיה אם ד"ש אשם — אינו רלבנטי.

שדנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

ד"ש אשם בכך שנכנס לקואליציה כאשר ידע שיש סעף כזה בהסכם.

ואב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

מה שרלבנטי וחשוב הוא איוו מדינה אנו בונים כאשר אנחנו מחוקקים חוקים נפרדים לבנות שלנו וחוקים נפרדים לגברים. כמדינה מערבית אנחנו שייכים כבר באמת לאזור.

אנחנו צריכים לראות בהשתלבות של האשה מבחינה חברתית כלי חשוב ליצירת חברה חדשה. אני מתפלל על חברי הכנסת מאגודת ישראל אשר מצד אחד רוצים שיותר יהודים יהיו דתיים ומצד שני עושים פעולה כדי למצוא לעצמם דימוי של אנשים הדורשים באופן קבוע דברים בלתי-אפשריים, אם זה מהמערך ואם זה מהליכוד.

אני מתפלל גם על חבר-הכנסת לורינץ, שאמר ביהירות מעל הבמה הזאת לפני שעה — נדמה שזה היה חבר-הכנסת לורינץ: אנחנו כבר לא דואגים. הבנות שלנו בין כך וכך לא צריכות להתגייס. אנחנו רוצים שכל הבנות לא יצטרכו לעבור את האינקביזיציה. אם אתם דואגים לקבוצה שלכם — אני מבין. אבל אתם רוצים לכפות את הדעות שלכם על כולם.

ומה הם המספרים האמיתיים? המספרים האמיתיים אומרים שאתם 4% בכנסת. הקבוצה הדתית בכנסת מונה 10%—15%. החוק גרם לכך ש-30%—40% מהבנות אינן מתגייסות לצה"ל. זאת אומרת 20% משקרות, מספרות

חוברת לה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (כהנא, עשתי) —

תפסיד בזה ישראל אטראקציה לתיירים, אבל הגיע הזמן שייעשה חשבון רציני יותר בנושא זה — דווקא מנקודת הראות של חסכון לצבא עצמו. הוא ממשיך ומספר מהו ההפסד למשק הלאומי על-ידי גיוס חובה של נשים: "הפקידה המתחילה בישראל יודעת ש'עוד מעט' היא הולכת לצבא, ולכן לא חשוב איך שהיא תנהג בעבודה ולא כדאי לה להתאמץ וללמוד איך להצליח בה. בצבא עצמו — לא תמיד היא תרכוש הרגלי עבודה הטובים למשק האזרחי, וההרגלים שהיא תביא משם (כגון עישון) אינם מוסיפים לתכונותיה כפקידה טובה. אחרי השחרור מהצבא אנו מוצאים את הפקידה המצויה — כפי שהיא כיום: בורג עצבני קטן בבירוקראטיה — אחרי שנדמה לה שהפסידה שתיים חשובות בהורמנויות החברתיות שלה." עד כאן הציטוט, לא דברים שלי.

והשירות לא רצוי גם מבחינת החסיסה שהוא מכניס למסגרת הצבא כולו. ואינני רוצה להרחיב את הדיבור על כך, אבל מותר לי לרמוז. ולא היה אף אחד שבדק את הדברים בצורה יסודית יותר. נאחזתם במוסכמות שלוחמות פמיניסטיות, פחות או יותר, החדירו אצלנו ששירות נשים בצבא קדוש בעיניהן. תרפו פעם מן השגירה הזאת ותבדקו את הדבר ביסודיות.

אנו נתגדלו והפכנו נשים בצבא בכלל. הכרחתם אותנו להסכים שרק הדתיות תוכלנה להשתחרר ממנו. אבל לאמיתו-שלידבר אין זה נוגע רק לדתיות. שכן בציבור שלנו יש שתי שכבות חברתיות: אחת המשלימה עם המתירנות והשנייה הנאבקת עמה ומתנגדת לה, איננה מסכימה לחדירת המתירנות לחברה שלה. ואני משבח את ציבור עדות המזרח שאצלו עוד נשמרה באופן כללי הצניעות יותר מאשר בעדה האשכנזית. יכול להיות שזה נובע מהמסורתיות שלו, מהרגש הדתי שלו, שזה פרי חינוך, פרי תרבות עמוקה. והם כולם זכאים לבנות חייהם כך שהמתירנות לא תחדור אליהם.

מסגרת-חובה כצבא יוצרת חברה אחידה, והתלות בה רבה של איש ברעהו ואשר ברעותה. אתם באים ואומרים: אם כן, אל נפתח לפני בנות אלה גם שערי מוסדות השכלה, אל נפתח לפנין גם שערי מפעלים, גם שם חברה מעורבת. ואכן יש הנוהרים גם מחברה מתירנית במקומות אלה, אבל היאך אתם משווים: כאן חיים בצוותא יומם ולילה, מסעות וטיילות משותפים, נדורים למרחקים; וכאן — מסגרת ביתית קיימת. מול קשר של שעות עם חברה אחרת — בית אב ואם וחברה מקורית של בית.

אין זה אלא שיצר של נקמות מדבר מפיכם. אם אין אתן מתגייסות — נתנקם בכן. זה פירוש הדבר. ויש כבר מנהלי מפעלים ויש כבר פרופסורים באוניברסיטה המאיימים שיתנקמו בבנות אלה. באיזו זכות? מפני שהן נוהגות כחוק, אשר לא נראה למישהו. הרי זה אפארט-הייד ממש.

ברצוני לבקש מכם, רבותי, אל תערבבו מין בשאינו מינו. אנו מדברים על צה"ל — על צבא. ואחם נזכרים שיש עוד תפקידים במדינה. היילות מועסקת, בתור חובה, כמורות. היכן נשמע כדבר הזה? חיילות מועברות למשטרה. מדינה המשקיעה מיליונים על גבי מיליונים בהכשרת רופאים איננה יכולה להגיע לגיוס חובה של רופא לישוויספר ולעלירות-פיתוח, אבל חיילות מוע-סקות — כנראה מפני שאין להן תעסוקה אחרת — בכפייה כמורות, כשוטרות, כפקידות.

לעלות ארצה ולהירשם כיהודי. זה מקנה זכויות, ולא מעטות.

זיראן עמשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
השאלה מה זה גוי.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

כאן יש חוק שבות של יהודים, כאן מאמינים ומייד. אבל אשה יהודיה כדין וכחוק, אינם רוצים להאמין להצהרתה. מי נתן לכם רשות לפסול בסיטונות מאות או אלפי בנות צעירות? היאך אתם מטילים בהן פגם? ולגופו של עניין גיוס הבנות. אנחנו מתנגדים לכל גיוס חובה של בת ואשה בישראל. אנו רואים בזה עניין סופראג'יסטי גרידא, מלחמת אמאזונות המסלפות מושג של שוויון זכויות וחובות. בשוויון אמיתי כל אחד נותן ומחוייב לתת את המיטב שיכול הוא לתת. ואנו נזכרים היטב את השתפכויות הלב שהיו בעקבות הקרבות במלחמת ששת-הימים ובמלחמת יום-הכיפורים, כשנשים מעמיקות חשוב דיברו גלויות על העדר אפשרות להשוות את הנטל בין מין למין. והעיקר, עדיין לא נבדק בדיקה כל שהיא מה נותן באמת שירות נשים בצבא, עד כדי כמה הוא אפקטיבי כבר בגלל מוגבלות הזמן שהאשה יכולה לתרום בשירותה. גבר המשרת, המקבל אימון שההשקעה בו רבה, משרת, הוא שנים ואחרי כן כמה עשרות שנים הוא בשירות מילואים, ועל כל צרה שלא תבוא הוא מוכן ומאומן לשרת. אשה, שירותה על-פי רוב נפסק עם השנתיים של שירות חובה. למי-לואים היא נקראת מעט מאוד. האם באמת הדבר כדאי?

לפני שתי עדויות בעניין. האחת של זאב שיף, ב"הארץ" מהיום. תקראו על הביזבוז המשווע של כוח האדם הנשי בצה"ל. מסופר שם על חיילות המסתובבות במסדרונות, שרועות על מדשאות של משרד הבטחון, על עבודה בהובלת קפה ותה, על עבודתן כובניות. אני לא הייתי מעז לכתוב זאת. אבל הרי מי שקורא לבנות דתיות "משתמשות" הוא שכתב זאת. להערערו מדובר על כאלף חיילות המשרתות בדרך זו או אחרת מחוץ לצה"ל. אינני יכול לצטט את כל דבריו של זאב שיף, אבל רצוי שכל אחד יקרא את דבריו.

לפני גם החוברת של יוסף דוריאל: הבטחון הלאומי של ישראל, שיצאה לאור בשנת תשל"ה. תקראו שם בעמ' 244 על גיוס חובה לנשים. שוב אין זמני מרשה לי לקרוא את כל הדברים לפניכם, אבל אביא ציטוטים אחדים:

"הנה פרה קדושה שגם הזורים יכולים להתחבא ממנה: שיווי זכויות לנשים — פירוש גיוס חובה — כמו לגברים." זו היתה אומנות של עסקניות המפלגות שהצביעו בכנסת בעד חוק זה. והלאה: "אין צורך לחקור עמוק כדי להיווכח שבמצאות המעשית מוגבלים התפקידים המתאימים לנשים בצבא עד למאד." "העובדה שכל שנה מתייצב לגיוס מספר דומה של בנים ובנות מוסיפה רק עוד אירגוני נוסף על הצבא, שיש לו בעיות מספיקות גם בלא-הכי." והוא מציע שירות בהתנדבות, שירות בצבא-הקבע. הוא כותב: "הפרכת תפקידים מקצועיים של נשים למשרות של קבע בצבא תשאיר בשירות מספר קטן יותר של נשים, יחס ממוצע גבוה יותר, בדרגות התמחות גבוהה יותר ועם ניס רציני יותר לתפקיד. למיתקנים צבאיים רבים תהיה זו ברכה אם יד אשה בוגרת תחליף בהם את הבנות הצעירות. אולי

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (כהנא, י. שמיר, יעקבי, אלוני, ויצמן) —

שירות בנות בצה"ל: "הדרגה העליונה של שוויון היא שוויון החובות, והדרגה העליונה בסולם החובות היא חובת ההגנה. בישראל הצבא משמש כסמל העליון של החובה, וכל זמן שאין האשה שווה בחובה זו לגבר — אין לה שוויון מלא ואמיתי." וב-5 במרס 1951, בהביאו לכנסת את הצעת התיקון לחוק שירות הבטחון בעניין שירות הבנות, אמר בן-גוריון: "התיקון המוצע עתה בא לסלק תקלה בביצוע החוק — מעשי תרמית של בחורות משתמשות מחובתן הלאומית באמתלה דתית כזוהי. כל בחורה הרוצה להתחמק מהשירות טוענת שהיא דתית ומקבלת בנקל תעודה על כך." והוא הוסיף: "כללות החר"ב היא היסוד המוסרי שעליו בנוי הצבא, וכל הפליה שאין לה הצדקה עלולה לערער את המוראל של צבאנו."

חברי הכנסת, מעבר לשאלות החוקיות והפוליטיות, ואפילו הבטחוניות, עלינו לשאול את עצמנו במי יראה הדור הצעיר מופת במקיימי החובה או במפירי החר"ב? במנייה שוחט, בשרה אהרונסון, בחנה סנש, בחביבה רייק, בורדה פרידמן — או במצהירות הכוזב ומטילות את החובה על אחרות? שאלה מוסרית-חינוכית זו היא עיקרית, לפי דעתי זאת השאלה הגורלית שבפנינו.

כמה מן הטענות הופנו כאן לסיעת אגודת ישראל. אין לי כל טענה לאגודת ישראל. אנשיה נאמנים לתפיסתם, נאמנים לעקרונותיהם ונאמנים לראייתם, שאינה מקובלת עלי, אולם הם מיעוט קטן. לא עליהם צריך לצאת הקצף אלא על הרוב הנסחט, הנגרר, על כמה מחברי הכנסת הנאחזים בסיסמת "29 השנים" בצידוק למעשה שלא ייעשה, לתיקון המתמיר את המצב המפלה, הבלתי-מוסרי. אתם, שהתיימרתם לשפר, להיטיב עם העם — איזה מין נימוק אומלל הוא זה? כמה זמן עוד תשתמשו בזה? מתן האפשרות לצעירות רבות להשתמש מחובתן הלאומית והכוללת לגרם להפרת האחריות הלאומית, לעירעור הבסיס המוסרי שעליו מושתתת החברה הישראלית ויפגע בעקרון שוויון הנטל ובבטחון ישראל, וציבור שלם של אזרחיות המדינה מוכתם. על כל אלה לבד ראוייה הממשלה לאי-אמונה של הכנסת.

הי"ר. י. שמיר:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת וירשובסקי. הוא איננו באולם. רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה — לחברת-הכנסת שטרן-קטן.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בידי שני מסמך, כי, למעשה — שלוש, האחד הוא ההסכם הקואליציוני, השני — קווי-היסוד של הממשלה.

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
אני מת לשמוע אותך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אל תמות. אני אחיה את נפשך כדי שתשמע אותי. אני רוצה אותך חי.

אמרתי שבידי שלושה מסמכים: האחד הוא ההסכם הקואליציוני, השני — קווי-היסוד של הממשלה. כאשר נותנים אמון בממשלה, בוחרים ממשלה, המחויבות של הממשלה כלפי הציבור היא בקווי-היסוד שלה. בקווי-היסוד של הממשלה הנוכחית נאמר בסעיף 11: "שוויון זכויות כל האזרחים והתושבים, ללא הבדל דת, גזע, לאום, מין ועדה." שוויון זכויות משמע גם שוויון בחובות.

רבותי, הצעקה שלכם על כך שהווי דתי משפחתי יאפשר שיחרור מצה"ל שלא היה כמותו עד עתה — איננה מוצדקת בשום אופן. סעיף זה מצמצם את זכות השיחרור לעומת סעיפי החוק הקיים עד עתה. לפי החוק הקיים עד עתה אפשר להשתחרר גם מ"טעמים שבמצ"פון". כעת בא החוק החדש ומצמצם את אפשרות השיחרור להווי משפחתי דתי.

הצלתם, רבותי, לגרם לסערה בציבור, סערה בלתי-מוצדקת בהחלט. יצרתם איזורה של היסטוריה. ואם מדברים אתם על דמוראליזאציה, הרי אתם יוצרים אותה בצעקותיכם. עליכם מגיע לכם אי-אמון, ואין שום מקום להביע אי-אמון לממשלה על הצעת חוק שראיתם בה עילה להצעת אי-אמון.

הי"ר. י. שמיר:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת יעקבי, ואחריה — לחברת-הכנסת וירשובסקי.

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנושא שלפנינו איננו סתם עניין פארלאמנטארי-פוליטי. הוא נושא הח"יב לאחוז כל אחד מאתנו בציציות ראשו ובשרשי מצ"פוננו והכרתו. משמעויותיו מפליגות, והוא גוגע באשיות החברה והמשטר בישראל.

ראשית, האם יקיים עקרון שוויון הנטל במדינת ישראל, לפחות במידה שהוא הוגשם עד כה? להגשמת עקרון זה יש חשיבות גורלית במיוחד בישראל, שהיא חברה בהתהוות, הרגישה לצדק חברתי, שקיימת בה תחושת השותפות והשוויון ושקיימת בה מצוקת הבטחון. כיצד זה אנשים, חברי כנסת, משלימים עם התופעה שחלק מן הבנות ישרתו את בטחון ישראל וחלק ישתמש באמתלות-שווא?

שנית, ההשלמה בחצייה עם התפיסה המעוותת כי מחצית הבנות תהיינה משתמשות ומחצית תכוננה על-ידי איש-ציבור "מופקרות", היא חמורה ביותר לאח-דוות של העם בעתיד.

שלישית, אי-ביצועו של חוק הכנסת. חוק שירות הבטחון, שהוא עדיין בתוקף, מתיר שלא לגייס בנות לצה"ל אך ורק עם נעשה הדבר על-פי החלטת ועדת פטור. התיקון בחוק לא נתקבל עדיין, אך בפועל גוה"גים על-פיו. בכך מופר חוק המדינה ונפגע בסיסו של משטר תיקון. הממשלה במו"דיה מפירה את עקרון שלטון החוק והשוויון בפני החוק.

רביעית, העקרון של "לא תישא את שם ה' לשווא" מופר ומבוזה לגד עניינו. השתמשות מן החובה והזכות להשתתף בהגנת המדינה ולשרתה זוהי גשיאת שם ה' לשווא.

אתם, שצריכים לזכור את אשר אמר ברק בן-אב"י נועם לדבורה לאחר שהטילה עליו לפקד על הצבא ואת אשר השיבה לו, אינכם זוכרים זאת. הוא אמר: "אם תלכי עמי והלכתי, ואם לא תלכי עמי — לא אלך." והיא השיבה: "הלך אלך עמך."

רבים מבין חברי הכנסת, אולי רובם, ואני מקווה שכולם, מכבדים את דמותו ותפיסתו של דוד בן-גוריון. חלק מהם טוענים שהם תלמידיו. ראוי אולי להזכיר דווקא להם מה אמר דוד בן-גוריון בעניין זה. דוד בן-גוריון אמר ב"1 במרס 1951 את הדברים הבאים בעניין

המערך מעניין אותי כקליפת השום. אילו הייתם חכמים הייתם שותקים בעניין ועוברים לסדר-היום. מאחר שעזר ררתם את הבעיה, היום הציבור לא ישלים. מטעמים של אפליה באמונה ובדת להטיל נטל קשה וכבד על חלק מהציבור, בשל עניינים של אמונה — זה נוגד כל חוק.

בהודמנות זו אני רוצה לומר מעל במה זו, לאחר ששמעתי את שר החינוך והתרבות, שאני חושבת שהוא חייב להתפטר. שר החינוך אמר שכל התלמידות מבתי-הספר הכלליים חייבות ללכת לאותו מקום שעליו נאמר שאסור ללכת לשם, שזה ייהרג ובל יעבור, בשל גילוי עריות — — —

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):  
את זה הוא לא אמר, נא לדייק.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
הוא אמר שהן צריכות לשרת בצבא, ואילו תלמידות של בתי-הספר מהזרם הדתי אינן חייבות מפני שלמדו בבתי-ספר אלה. מי שבא ומטיל, כשר החינוך והתרבות, על חלק של הציבור, על חלק הארי של הציבור — — —

סגן שר הבטחון מ. צפורי:  
הבוקר שמענו אותו בראדיו, שמענו דברים הפוכים ממה שאת אומרת.

שר-הבטחון ע. יצמון:  
הבעיה היא מי משקר ומי לא.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
סלח לי, כל העתונים ישנם, וגם אני שמעתי ראדיו. אדוני שר הבטחון, אתה ואני איננו מדברים על אותו דבר. אתה, לבחורתי, מדבר על נוהל. אני מדברת על עקרון השוויון בפני החוק ועקרון השוויון באחריות ובחובות.

שר-הבטחון ע. יצמון:  
לא על נוחות אנו מדברים, אלא על דבר אמת ושקר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אינני מסכימה אתך. אני מדברת על נושא אחד, ואני רוצה להפנות את תשומת-לבך — — —

סגן שר הבטחון מ. צפורי:  
— — — מה פתאום עלית על נושא זה?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אתה אמנם בתפקיד בכיר, אבל חבר כנסת חדש.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:  
היות שאת ותיקה, ואת היית שותפת לחוק — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
לא היית שותפת לחוק.

ואתה אינך חדש בארץ. אתה יודע לקרוא עתון וספר.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:  
את היית שותפת לחוק הזה. לא דיברת נגדו.

מאז המהפכה הצרפתית, נדמה לי, לא מקובל עוד לחלק את החברה למעמד של זכאים ולמעמד של חייבים, למעמד של אנשים שיש להם כל הזכויות ולמעמד של אנשים שיש להם כל החובות. עקבתו במשך שנים רבות אחר הממשלה; ישבתי בוועדת החוקה, חוק ומשפט, יחד עם ראש הממשלה. במשך שנים הוא לחם על קבלת חוקה ועל עקרונות של שוויון בפני החוק. והנה לפנינו לא רק התעלמות מעקרון השוויון בפני החוק אלא כמיהה מוחלטת להחלטה האומרת שדינא דמלכותא אינו דין.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
גם את אומרת כך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
לא, אני לא אומרת כך.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
את קובעת חוקים, נישואין אזרחיים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
על-פי חוק, חברי-הכנסת גרוס, אני מציעה לך כחבר-רות רבה: שב בשקט. אומר לך למה. אני יכולה לנמק לך, בייתוד נוכח החובות שאתה ממלא כלפי המדינה הזאת, אתה, משפחתך, חבריך והאנשים שאתה מייצג.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
חובות כמו כל אזרח אחר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
לא נכון, איוו שטות אתה אומר. באמת, במי אתה מהתל' כאן? אל תהתל בנו.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
חובות בשבת. כמה ילדים יש, ברוך-השם?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
אהה.

היו"ר י. שמיר:  
אני מציע להפסיק את חילופי הדברים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
ובכן, "דעת תורה" אומרת: "נגנו מוצאים לחובה קדושה להודיע ולחיות את דעתנו — דעת תורתנו הקדושה — שאסור לגייס נשים לצבא. וכן אסור לגייס את בנות ישראל לעבודה חקלאית או עבודה אחרת, כי זה פוגע בכל קדושתו וטהרתו של בית ישראל והורס אותו. והאיסור חל גם על הבנות והאבות, ואין בזה משום דינא דמלכותא, כי חוק שהוא נגד דין התורה אינו מחייב אותנו כלל." חתומים על כך הרב איסר זלמן מלצר, הרב ישראל זאב מינצברג ואחרים, האומרים שדינא דמלכותא אינו דין. אתם, המפלגה הלווחת לקונסטיטוציה בארץ הוות, הרואה בבית הזה את המוסד הריבוני המייצג את העם, המוסד הריבוני של עם ישראל, אתם קיבלתם את ההלכה הקובעת שדין הכנסת אינו דין ושיש אנשים שאינם חייבים בדין המדינה, וחילקתם את המדינה הזאת לשני מעמדות — האחד הכפוף לחוק, והשני המשוחרר מהחוק; חילקתם את האוכלוסיה הזאת — בניגוד לקוויהיסוד של הממשלה — למי שעליהם מוטלות חובות ולמי שאינם חייבים אלא זכאים בלבד. זה דבר שהדעת אינה סובלת. כל חשבון שתעשו עם

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (אלוני, צפורי, רובינשטיין, קצב, אסעד) —

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

זה לא נכון. אפשר להאשים אותי בהרבה דברים, לא בזה.

האם אנשים המשרתים בצבא, אסור להם לקרוא עתון ולהקשיב לראדיו? האם הגעת לכנסת מנוכר מכל מה שהיה בכנסת? איש לא יוכל לומר שעד היום הייתי בעד — — —

**סגן שר הבטחון מ. צפורי:**

תראי לי איפה דיברת נגד?

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

תשאל את שר הבטחון דאן משה דיין. אני לא הכתיר בת שאתה יכול לטעון כלפיה שלא הביעה את דעתה, בוודאי לא בעניין זה.

ייתכן שמותר לכם לבוא ולומר — אני אתנגד לכך — שבצה"ל לא קיים מצב חירום וחתן אינו צריך לצאת מחדרו וכלה מחופתה? — — —

(קריאה: מה זאת אומרת?)

ההלכה קובעת שבשעת-חירום יצא חתן מחדרו וכלה מחופתה. אך לא כתוב כלה חילונית או כלה שלמדה בבית-ספר כללי.

אם אמנם המצב איננו מצב חירום תהפכו את שירות החובה לשירות בהתנדבות. אבל אם המצב הוא מצב חירום — תקבעו חוק אחד לכול — שהבנות משרות או בצבא או בשירות לאומי חליף באותה תקופה. ואז כל הנאומים הסוערים ששמענו כאן על בנות שהם פקדים אומרים להן כך והמפקדים אומרים להן כך, ועל הסכנה הנשקפת לבנות — לא יהיה להם מקום; כי אין סכנה נשקפת לבנות אלו לא מתניקות של בית רבן ולא מוקנים חולים בבתי-חולים. על-כל-פנים אי-אפשר במדינה כמדינת ישראל לבוא ולומר שחלק מהציבור חייב בכל החובות וחלק מהציבור אינו חייב בהן.

בדיון שהיה בהצעת חוק זו בחודש אפריל השנה שמענו מפי שר הבטחון שהצעת חוק זו באה משום ש"אנו נותנים אמון בבחורות" ואין צורך לחקור ולדון, כי אתה, שר הבטחון, מכבד את הבנות ונותן בהן אמון. מאז למדת שחוק שאין בצדו סאנקציות איננו חוק.

אדוני היושב-ראש, כאשר ראש עיריית תל-אביב הזמין מודיעין אזרחי לבדוק אם הפקידים החייבים לעבוד אמנם עובדים — יצא נגדו הקצת, ואמר שמעשה זה שלו הוא פגיעה בצניעות הפרט. היום אומרים לנו נציגים של מפלגה, שעדיין נושאת בטעות את השם "ליבראליזם", שהם יעשו מבדקים אחרי הבנות המצויות. רות. אולי ישחמשו במצלמות בעלות קרניים אולטרה-סגולות לבדוק איפה השתזפו הבנות, איזה בגדים לבשו, אם השתזפו על גג ביתן בבני-ברק או בחוף הים; והאם "גלבייה" היא לבוש צנוע או רק גרביים שחורים הם לבוש צנוע; ויכנסו למטבח ויבדקו האם הגעילו את הכלים ערב פסח.

חוק אחד יהיה לכולם — כך כתוב בהלכה, כך כתוב בחוק. וזהו העקרון של החוק.

**אמנון רובינשטיין** (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
ובמגילת-העצמאות.

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

כך כתוב במצע שלכם ובקווי-היסוד של הממשלה, שהבאתם להצבעה בכנסת.

לכן ההצעה להביע אי-אמון לממשלה היום איננה על השאלה כיצד בודקים איזו בת אומרת דבר אמת; הצעת אי-האמון היא על החוצפה שבהצעה הקובעת שמטעמים של הווי דתי ואמונה דתית יש שיש להן רק זכויות ויש החייבות לשאת במלוא הנטל, לרבות השיקוף והוצאת לשון הרע עליהן שהן הולכות למקום של פרי-צות.

(חברת הכנסת מ. קצב קורא קריאת ביניים)

בכנסת הקודמת, כאשר היה דיון על חוק-יסוד: הצבא — ופרוטוקול הדיון נמצא — הצעתי לקבוע גורמה אחת ויחידה, שכל אדם חייב לשרת או בצבא או בשירות לאומי כדין. ואם יש לנו חוק לימוד חובה החל על כל הילדים בישראל — ובין הדרושים, כמו בכל מקום אחר, יש אנשים המפגרים בהשכלתם, ויש בתי-חולים ובהם חולים הזקוקים לסייעוד — אני בעד זה שהבנות תבואנה כל יום מביתן ותשרתנה בסביבתן. הקרובה, לאחר שת-קבלנה הכשרה מתאימה בנושאי ההוראה והסיעוד. אינני חושבת שיש סיבה רבה להתפאר בכך שיש עדות במדינה שאנו שומרים אותן ואת נשותיהן — — —

**משה קצב** (הליכוד):

את בעד שירות של נשים דרוניות?

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):

אני בעד שירות חובה חליף לפי בחירתה-של כל בת. אינני בעד זה שהבנות תישלחנה לשירות לפי בחירתן. אלא שהשרות תהיה נתונה והבת תבחר בשירות שהיא רוצה לשרת בו. אני גם מחשיבה עניינים של מצפון, בריאות, לרבות בריאות הנפש, ודעות קדומות. אני חושבת שכל אחת חייבת לשרת אותו פרק זמן, אבל יש לתת לכל אחת את זכות ההחלטה העצמית. ואין לשלוח — כפי שהציע חברת-הכנסת הליבראל פסח גרין — אנשים שיבלשו אחרי הבנות בכל מיני אמצעים ויפלטו לצינעת הפרט ויבדקו מה מידת הדתיות של כל אחת מהן.

ומהי אחרי ככלות הכל, הכרה דתית? האם אלה הם סימנים פוליטיים חיצוניים? האם במדינת ישראל הוחלט שיש רק פולחן אחד של דת, זה של אגודת ישראל — — —

(סגן שר הבטחון מ. צפורי קורא קריאת-ביניים)

אתה אמרת לי שאתה החלטת שהרפורמים זה לא דת, והקונסרבטיבים זה לא דת, ולחילונים אין מוסר. יש רק דת אחת, של אגודת ישראל, שאתה זקוק להם לקואליציה.

**שפיא אסעד** (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

הדרושים לא יסכימו שבת דרונית תשרת.

**שולמית אלוני** (תנועה לזכויות האזרח):  
גם לא בבית-חולים ובגני-ילדים?

**שפיא אסעד** (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
לא.

חבורת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (אלוני, י. שמיר, שטרן-קטן, רובינשטיין, צפורי, רון) —

מורגשת בציבור, עם כל הלחץ החברתי שמנסים ליצור. חבל שנותנים לציבור שיעור גרוע כל כך באזרחות. אילו היתה לי אפשרות הייתי מביעה אי-אמון באופוזיציה. לצערי אין נוהג כזה.

על מה הצעקה? שמעתי כאן רבים מבין חברי כנסת שדיברו על השתמטות או משתמטות. לצערי אינני של-מה עם הצעקה הזאת. הרבה יותר כואבת לי מהותה של הצעקה, והא חוסר דיבור של אמת. זו הבעיה המדיאגה אותי, כאשר בנות מזהירות הצהרה שאיננה אמיתית; מדאג אותי שיכולים להגיע לידי כך שבת הגומרת עשר ושתיים-עשרה שנות לימוד והיא איננה אנאלפביתית, אינני יכולה לסמוך עליה שהיא תאמר אמת; מדאג אותי שהיא לא רכשה את הערך הבסיסי הזה של לומר את האמת אם היא דתית או איננה דתית. האם זה אינו צריך להדאג אותנו? נכון, ההשתמטות צריכה להדאג אותנו. אני בהחלט רואה אותה כבעיה חמורה. אבל מה שעומד מאחוריה הרבה יותר חמור, הרבה יותר משמעותי לגבי איכות החיים שלנו ואיכות החברה שלנו. זו הנקודה שצריכה להדאג אותנו, ואנחנו צריכים לפשפש במע-שינוי איפה נקודת התורפה, איפה נקודת החולשה — בנו או בדור הצעיר — ומה עלינו לעשות לגביה.

וכעת לעצם הנושא של שירות צבאי וחשיבותו. אני האחרונה שאמעט בערך ובחשיבות של השירות הצבאי. בשנות החיים הראשונה שלי במדינת ישראל, אם מותר לי להכניס נימה אישית לדברי, אחרי עבר קשה מאוד, גויסתי מיד ושירותי בירושלים. אני בהחלט לא מזל-זלת בנושא הזה, עם כל מה שעבר עלינו. אבל לא הייתי רוצה להחליף את האמצעי הזה הנקרא שירות צבאי במטרה. זהו אמצעי לשרת את העם, להגן על העם ולמלא עוד תפקידים רבים מצויינים למען העם, אבל הוא אינו מטרה בפני עצמה. כאן חשוב מאוד להבחין בין שני הדברים.

שמענו הרוב מספרים ואחוזים והתנצחויות על מס-פרים ואחוזים, כלי-התקשורת גם הם תרמו לזה, כל אחד עם האמת שלו על האחוזים כפי שקיבל אותם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
כולם משקרים.

פנן שר הבטחון מ. צפורי:  
לא כולם, רק חלק.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):  
השאלה הבסיסית היא מה הם הצרכים האמיתיים של הצבא. האם מותר לי, האם מותר לנבחרי העם, לדעת מה הם הצרכים האמיתיים של הצבא?

אמרי רון (המערך):  
הרמטכ"ל כבר ענה על זה.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):  
אני רוצה לדעת זאת לא, חלילה, כדי לשחרר אלא כדי לקבוע סולם עדיפויות, כדי לקבוע לאן להפנות את מאגרי כוח-האדם של הבנות בכלל, דתיות ושאינן דתיות. כולנו מודעים לצרכים בתחומי החינוך, הסיעוד, החברה, ילדים ומבוגרים שכונות העוני ובאזורי-פרי-תוח. אינני צריכה לפרט כאן. אני רוצה לדעת אם הם אינם ראויים להתייחסות, אם אנחנו לא צריכים לשקול מה עדיף ולאן יש להפנות את כוח-האדם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

יפה. אתם רוצים שנעזור לכם להישאר במאה ה-12. לכן, אני סבורה, אדוני שר החוץ, סליחה, אדוני שר הבטחון — — —

(קריאה: טעות פרואדיסטית.)

כאשר שר החוץ דהיום מילא תפקיד שר הבטחון היה לי ריב אתו על בחורי הישיבות.

אדוני שר הבטחון, אתה משלה את עצמך אם אתה חושב שציבור הבנות, ערב גיוסן, והבנות המשרות במילואים חושבות שהבעיה היא האם הבת אומרת אמת. הבעיה בעיניהן היא חלוקת הנטל ושוויון בפני החוק. ואתה, תקיים את המצע שלך ואת קווי-היסוד של הממ-שלה.

הד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שטרן-קטן, ואחריה — לחברת-הכנסת וירשובסקי.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. היתה לנו הזדמנות חיה להיווכח מה היא אמת. דורשים מבנות שתצהרנה הצהרת-אמת. שמענו מעל במת הכנסת דברי אמת שנאמרו על-ידי חברת כנסת כחזרה, כביכול, על דברים שאמר הבוקר שר החינוך. אבל זו רק הערת-ביניים.

ועכשיו אני רוצה להעיר עוד הערות מספר, וקודם-כול לחברת-הכנסת רון, שאמר שהוא מתעלם ממה שהיה ומדבר על מה שקיים היום. אני רוצה לומר לו שאי-אפשר להתעלם מרצף היסטורי מסויים. נכון שאתה לא היית אז, אבל הדברים נמשכים ומתרחשים ואין אפשרות למחוק אותם.

צר לי שאני צריכה לעמוד היום לפניכם, חברי הכנסת, ולדון בנושא שהיה יכול למצוא את פתרונו לפני יותר מעשרים שנה אילו חברי מפלגת הרוב של אז היו מקיימים את ההחלטה של שירות לאומי שאני, זו העומדת לפניכם, עמדתי לבצע אותו, תיכננתי אותו עם שרת-העכבה דא גולדה מאיר, הכנתי צוות לשלושה מחוזות. אלא מה שקרה הוא שכאשר הכנו את הכל ובאנו עם תכנית משותפת אמרו לנו: לא, יש לחץ וצריך לגנוז את ההחלטה. מאז לא ברצע הדבר במשך כך וכך שנים.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
אם כך, נעשה זאת היום.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):

רק רגע. אני לא הפרעתי לך, חברת-הכנסת רובינ-שטיין. אני רק מודיעה ומכריזה בצער שמה שאפשר היה לעשות אז ייתכן שאי-אפשר לעשות היום. החלטנו אז על שירות לאומי לבנות ככלל הסדר שיהרור חד-משמעי של בנות חרדיות. אז דיברנו על בנות ממאה-שערים. כעת, אחרי יותר מעשרים שנה של נוהג, נוהג שהושרש, ואינני צריכה לומר לחברי הכנסת מה זה, של התמעטות הנכונות ותחושת האחריות, באים בצעקה כלפי אחרים. האומנם זה יחס כן לנושא? האם במשך שתי עשרות שנים אי-אפשר היה לבדוק את הנושא? האם כעת פתאום נעשתה הבעיה בוערת כל כך? אני מרשה לעצמי להטיל ספק בדבר. יש בכך מגמתיות, ונדמה לי שהיא

זה ולא מהתיקונים שנרמזו כבר כי רוצים להכניס בו. התיקונים שעליהם מדברים הם הוצאת העו. כל מיני ניסוחים על הווי דתי שהיו קודם ושמוצעים עכשיו אינם משנים את התמונה.

התופעה השלילית בחוק היתה שבת יכולה על-פי הצהרה בלבד להשתחרר מהצבא, ודבר זה נשאר למרות הניסוחים ומשחקי המלים שרוצים לשחק אותם. טוב שנדע כולנו שמוסיפים לנו מסך מלים על חוק בלתי-מוסרי ועל חוק שאי-אפשר יהיה לחיות אתו בצורה שלמה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אני חושב שאנו נצטרך גם לשקול הצעת חוק שהגשתי כהצעת חוק פרטית, ואני תקווה שגם חברי כנסת רבים מכל חלקי הבית יצטרפו אלי בעניין זה. אני מתכוונן להציע לבית חוק אשר יקבע, שנערה אשר לא תהיה מוכנה לשרת בצבא וכן לא תהיה מוכנה לשרת בשירות לאומי — שהגיע הזמן להפחיל אותו — אם אינה מוכנה לעשות לא זה ולא זה, תיסגרנה ותניעלנה בפניה דלתות מסויי-מות. היא לא תוכל להתקבל לעבודה במוסד ציבורי, כלומר במשרד ממשלתי הממשלה או ברשויות מקומיות, וכן לא תוכל ללמוד במוסד להשכלה גבוהה. כאשר חברת-הכנסת גאולה כהן הוכירה הצעה זו נזרקה כאן קריאת-ביניים שזה לא מוסרי. אני אומר שזה בהחלט מוסרי, ובוודאי לא-ינערוך יותר מוסרי מהחוק הזה שבו אנו דנים היום. אם תבוא בת בישראל או אם יבוא אדם מישראל ויאמרו מראש שאינם מוכנים לקבל חובות אזרחיות מסויימות, הרי גם זכויות מסויימות צריכות להינעל בפניהן. אני חושב שבת אשר איננה מוכנה להיות טלפנית בצבא לא צריכה להיות טלפנית במשרד הבריאות או במשרד הדתות ולקבל גם משכורת על עב-דתה זו.

אני חושב שכולנו יכולים לאמץ את ההצעה הזאת. אינני רוצה שנגיע לידי כך, אני רוצה שכל השערים יהיו פתוחים. אבל יחד עם זאת אני רוצה גם שכל אזרחי מדינת ישראל יקיימו את החוק וימלאו גם חובות אזרחיות הנהוגות במדינה. לכן אציע את הצעת החוק הזאת, ואני תקווה שתבוא תמיכה מכל חלקי הבית. אם לא נאמץ לפחות חוק כזה ואם נאשר את הצעת החוק המונחת לפנינו כלשונה, או עם השינויים הקלים המוצ-עים כאן, אנו עושים בכייה לדורות, לעצמנו ולבנינו.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלגרבל, ואחריו — לחברת-הכנסת קורפו.

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בראשית דברי אני רוצה להביע אי-אמון באותם האנשים אשר הציעו אי-אמון לממשלה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
בכולם ?

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):  
לפי דעתי, לא היה צריך להציע היום אי-אמון לממ-שלה בקשר לנושא הגידון כאן. אני נגד החוק המוצע, אני נגד התיקונים בחוק, אבל לא על נושא כזה מצי-עים אי-אמון לממשלה. צריך לשמור על המוסד הזה, צריך לשקול ממשלה לא על-סמך נקודה אחת בלבד אלא

חברת-הכנסת נמיר אומרת בדו"ח הוועדה על מעמד האשה בישראל ש-50%-60% מקרב החיילות מועסקות בתפקידים פקידותיים, ולא תמיד בעומס תעסוקתי מלא. ובמקום אחר היא מוסיפה — כאן אני מצטטת בדיוק: "לעתים זכאי בעל דרגה מסויימת, על-פי החקן, לקבל פקידה, אולם לבד מעבודות חליות ומהגשת כיבוד קל, אין לפקידה תעסוקה מלאה." אינני רוצה להתייחס לקבי-עות אלה. אני גם יודעת שיש בנות רבות האומרות: ביז-ביתי זמן, הזמן שלי בצבא לא נוצל. שוב אני אומרת: זה לא בדוק ואינני רוצה להסתמך על שמועות. אני רוצה לקבל נתונים בדוקים.

מאידך גיסא אני רוצה לומר לחבר כנסת מהצד השני, לחברת-הכנסת לורינץ: הוא מדבר על בנות חלשות, מעדות המזרח, שהן צריכות את העזרה שלו. אני רוצה לומר לו: זה פוגע. אני רואה בזה פגיעה חמורה, כי אני יודעת שמאות בנות מעדות המזרח הולכות לשירות לאומי ולנח"ל דתי. ילך חברת-הכנסת לורינץ לבית-הספר התיכון "עמליה" בירושלים — כ-70% מהתלמידות בו, שהן כולן תלמידות דתיות, הולכות או לשירות לאומי ולנח"ל דתי. ילך חברת-הכנסת לורינץ לבית-אם לא מגיע להן חינוך והבעת הערכה, במקום לומר עליהן שהן חלשות.

בסיום דברי ברצוני לומר ולהדגיש כי התייחסות אמוציונלית לנושא יקר ורגיש כל כך כמו צה"ל, שמנצ-לים אותו לליבוי יצרים, לא תקדם אותנו. עלינו קודם-כול לקבל את המידע על הצרכים האמיתיים, ואז נחליט איפה החירום, איפה מצב החירום, באיזו מסגרת — אם קיים מצב חירום חברתי-חינוכי יותר מאשר מצב חירום בטחוני או להיפך, ובהתאם לכך נתכנן לאן תלכנה הבנות.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת וירשובסקי, ואחריו — לחברת-הכנסת אלגרבל.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש כנסת נכבדה. בתחילת דברי ברצוני לומר כי ברד"כלל כאשר קיימת ממשלה, היא — על-ידי התנהגותה ועל-ידי הנהגת גורמות — מחנכת את הציבור ומכוונת את דרכו הנכונה. אצלנו קרה דבר הפוך: הוגשה הצעת חוק, ואני עוד זוכר את הקריאה הראשונה ואת הדיון הסוער; לא היה אף אחד אשר תקף התקפה מוחצת את החוק הזה בגלל אי-מוסריותו. או דיברו פחות על הצד המוסרי ויותר על הצד הבטחוני. והנה, מי קם ותקף, מי קרא תגר על אי-המוסריות שבחוק הזה? — הציבור הרחב. אני מוכן להתנבא או לקבוע בקיעה שלולא הסערה הציבורית שקמה בכל חלקי הצי-בור — בין שזה נעשה על-ידי שמיניסטריות ובין על-ידי חוגים אחרים שזעקו נגד חוק זה — אינני יודע אם הוא היה מעורר כאן היום התרגשות כה גדולה או אם היתה מוגשת הצעה להביע אי-אמון לממשלה.

אני רואה זאת כדבר חיובי שהציבור קם על ממשל-תו ואמר: לא נבלע הצעת חוק גרועה זו. מצד שני אני רואה בצער רב שהממשלה לא מבינה שהיא מביאה חוק גרוע המזיק, אולי, לא רק מבחינה בטחונית אלא גם מבחינה ציבורית וחברתית. חוק — מטרתו להיות גורמה שלאורה נלך ולא נתבייש. אבל לגבי חוק זה כל הדי-בורים, השיחות, הוויכוחים וההתנגחויות על עבר, הווה ועתיד. מוכיחים דבר אחד: אף אחד איננו מאושר מחוק

לכן, בקיצור, הצעתי היא, שכל בת בישראל חייבת קודם כול לתת איזה-שהוא שירות לאומי. זה יכול להיות בצה"ל, זה יכול להיות בנח"ל, זה יכול להיות שירות לאומי כמו שהוא מופעל היום וזה יכול להיות גם שירות חינוכי או שירות בגן ילדים של אגודת ישראל. לא איכפת לי.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי): זה יכול להיות גם במוסדות דת.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי): זה יכול להיות גם שם, אני מסכים. זה יכול להיות בבתי חולים, במוסדות לקשישים, בבתי-אבות, בבתי-יתומים, אני גם מוכן שיהיה איזה-שהוא ועד, שמורכב על-ידי ועד הישיבות, ועד שיהיה מקובל עלינו ושיספנה את הבת שאינה יכולה לשרת בצה"ל מטעמי דת ומצפון לאיזה-שהוא שירות חינוכי. זו הנקודה שלדעתי כדאי לעבוד עליה בימים הקרובים, ואין להביא את החוק כמו שהוא מוצע לכנסת היום.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לתכר-הכנסת חיים קורפו, ואחריו — לחבר-הכנסת מנחם הכהן.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני מבין את תמיכתה של חברת-הכנסת גמיר על הכנסת גורם חיצוני לצה"ל בפרוצדורה של שיתורר הבנות המצהירות. האל-מנט חזר הזה קיים מאז 1949, גם בחוק שירות בטחון ובתקנות שנקבעו לפיו. שם נקבע: "יוצאת צבא, אשה שהצהירה לפי פקודת השבועות, 1936, בפני אדם מוסמך לקבל הצהרות בשבועה" האדם המוסמך לקבל הצהרות בשבועה הוא אדם מחוץ למערכת הבטחונית, זה עורך דין, שופט, בית דין. איפה "חשפת" את התגלית שהוכנס עכשיו אלמנט זה לתוך המערכת הזאת? הוא היה קיים כל הזמן, הוא היה קיים מאז חקיקת החוק. כל הזמן היתה קיימת "התערבות" של האדם שמקבל הצהרות, בזאת אין כל חידוש, בזאת אין כל אלמנט זה, אין בכך כל רבותה, זה קיים מאז חקיקת החוק.

אני רוצה להביא לפניכם דוגמה על מידת החומרה שחוק השיפוט הצבאי מייחס להצהרה כוזבת לצורך פטור משירות צבאי. סעיף 6 באותו חוק קובע: "חילי שהש-תחרר מהצבא ולא הוגש נגדו גליון אישום כעבור ששה חודשים, לא יוכלו להעמיד אותו לדין אלא אם כן עבר על סעיפים 43, 92, 98 או 99". עבירה לפי סעיף 43 היא בגידה; עבירה לפי סעיף 92 היא עריקה; עבירה לפי סעיף 98 היא שיתורר מהכוחות הסדירים של הצבא באמצעי הונאה; עבירה לפי סעיף 99 היא השגת פטור משירות בטחון באמצעי הונאה. אנו רואים באיזו מידה של חומרה רואה חוק השיפוט הצבאי את ההונאה כתצ-היר לצורך שיתורר מן השירות הצבאי. ועכשיו בא החוק המוצע ותיקן לחלוטין את ההסדר הקואליציוני, שהיה הסדר קשה אך לא חריג ולא יוצא דופן משאר ההסדרים שידעה אותם המדינה במשך שלושים שנה. היום באה הצעת-החוק לתקן את הפגמים שהיו בהסכם והיא משנה את האמור, שלא רק שאין אפשרות לבדוק הצהרה של גערה שהצהירה ואין מאחורי הצהרתה ולא כלום, ולמע-שה גם אין אפשרות לגייס אותה לאחר מכן, אלא יש סעיף עונשין הקובע שנערה שהשתחררה על פי תצהיר

על-סמך מכלול של דברים. לכן, חבל שהטריחו את הכנסת בדיון כל כך ארוך —

שולמית אלוגי (תנועה לזכויות האזרח): בין כה וכה אין לכנסת מה לעשות.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

היו צריכים לחכות עד שהצעת החוק תובא לדיון בכנסת ואז לדון בה לגופה.

לכן, אני אקצר ואגיד רק, שלדעתי צריך מצד אחד בימים הקרובים למצוא דרך כדי לגשר בין הציבור החי-לוגי בארץ לבין הציבור הדתי. ומצד שני, יש להפעיל שני עקרונות: הראשון, על כל בת בישראל ועל כל אדם בישראל לתת איזה-שהוא שירות חובה במשך שנ-תיים. השני, צריך לשמור על חופש המצפון. לא נראה לי שאנו יכולים לחייב בת, הטוענת שאינה יכולה לשרת בצה"ל, להתגייס בכל זאת. אלה הם שני העקרונות: מצד אחד שירות חובה למשך שנתיים ומצד שני חופש המצפון. על סמך זה נראה לי, שאם הולכים בצורה לא פוליטית, לא מפלגתית, אפשר למצוא את הדרך. לדעתי, הממשלה חייבת להציע חוק אשר יגיד, שכל בת בישראל חייבת לתת איזה-שהוא שירות בהתנדבות במשך שנתיים.

שולמית אלוגי (תנועה לזכויות האזרח):

"חייבת" או "בהתנדבות"? זה תרתי דסתרי.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

חייבת לתת שירות ללא תשלום.

שולמית אלוגי (תנועה לזכויות האזרח):

כלומר, חליף לצה"ל?

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

נכון.

וכאן אני בא להציע עקרון נוסף: בת חרדית דתית, שרוצה להישאר בביתה, כלומר ללון בביתה, אפשר לבוא לקראתה בעניין זה. לדוגמה, אפשר לומר שהשי-רות שהיא חתן יהיה במקום לא רחוק יותר מחמישה עד עשרה קילומטר מביתה. כלומר, בת המתגוררת במאה-שערים או בשכונת גאולה בירושלים יכולה לעבוד בבית-חולים "שערי-צדק" בהתנדבות במשך שנתיים וי-כולה לחזור וללון בביתה בכל יום.

אני חושב שדבר זה יתקיים, יהיה כל העם בישראלי מרוצה, כי לא תהיה אפליה שבת אחת מת-חילה לעבוד ולהשתכר מגיל 18 ולהכין בגיל זה את חייה ואת עתידה, ואילו בת שנייה מתנדבת למטרה מסוימת במשך שנתיים.

אני גם חושב שהבעיה איננה בטחונית, וצדק חבר-הכנסת לורינץ באמרו שהבעיה איננה בטחונית. אלא, שכל הציבור חייב לתת ולהתנדב ולשאת בעול באותה מידה.

שולמית אלוגי (תנועה לזכויות האזרח):

האם זה מה שאמר חבר-הכנסת לורינץ?

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

לא. הוא טען שהנושא שלנו אינו בטחוני ובזה אני מסכים. אלו. הנושא הוא אחר לגמרי, המדובר הוא בכך שכל בת בישראל חתן משוה, תתורם משוה לחברה.

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (קורפו, הכהן, סבידור, פעיל, י. שמיר) —

**ח"כ י. שמיר:**  
בבקשה להמשיך.

**חיים קורפו (הליכוד):**

אגודת ישראל — ואני מעיד עלי — אמרה מן הרגע הראשון שאין לה כל עניין לפטור נערה אחת שאיננה דתית מן השירות הצבאי בנימוקים דתיים. הבקשה הייתה שלהם היתה, שאותן בנות שזכאיות לפטור, ושאת זכאותן קיבלו במשך כל שנות קיומו של חוק שירות בטחון, תשגנה את הפטור הזה בצורה מכובדת. זו היתה הבקשה היחידה, ומי שגורס שהשינוי הוא תהומי כיוון שקודם היתה ועדת פטור ועכשיו מסתפקים בתצהיר בלבד, איננו כן. לא זו המשמעות של השינוי המוצע.

אומר יותר מזה: לדעתי זו הפעם הראשונה שקיימת סאנקציה בחוק. בעבר לא היה לנו עברה שהתייצבה מה הפסיד. היא התייצבה, נבחנה על-ידי הוועדה, אם הציגה — נפטרה מהגיוס, אם לא הצליחה — התייצבה. כיום, גם אם נפטרה מהגיוס, אפשר לגייס אותה מאוחר יותר וגם לדון אותה למאסר בשל מתן תצהיר כוזב. אני רוצה לקבוע יותר מזה: אני משוכנע, שכאשר ייכנס חוק זה לתקפו יעשו הבנות, שכבר נמצאות בתהליך התייצבות ונתנו הצהרותיהן, "חושבים" שנית והן ישקלו אם כדאי להן לעמוד על התצהיר הקודם שלהן. אני מזמין אותן וקורא להן לחשוב עכשיו, לפני שהחוק ייכנס לתקפו, כי לאחר שייכנס החוק לתקפו הן תהיינה כבר אשמות במתן תצהיר כוזב ותהיינה צפויות למאסר ולגיוס למלוא התקופה הקבועה בחוק.

אני מציע, כמובן, להסיר את הצעת אי-האמון כי אין בה רצינות ואין בה אחריות, היא נועדה רק לקנטר ואיננה משרתת כל עניין.

**ח"כ י. שמיר:**

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מנחם הכהן, ואחריו — לחבר-הכנסת יוסף רום.

**מנחם הכהן (המערך):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. בפתיחת הדברים רוצה אני להביע הוקרה ולמוצת גדולי התורה, אשר לפי ידיעה שנמסרה זה עתה החליטו לא להתפשר עם עקרונות ולא להסכים לשום תיקונים וטלאים להצעתם המקורית.

(קריאת ביניים: אתה תתאכזב.)

אם אתאכזב, זו תהיה אכזבה אמיתית וכנה. אני מקווה שלא אתאכזב.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה היום עשתה אגודת ישראל, נגילה וגשמחה בו. למעלה ממחצית יובל שנים היו בנות ישראל, אשר ביקשו להשתחרר משירות בצה"ל מטעמי דת ומצפון, מופיעות בפני ועדות פטור מורכבות מרבנים צבאיים, אישי ציבור דתיים וראשי לשכות הגיוס. אלה היו שואלים, חוקרים ובודקים את הצהרותיהן של בנות ישראל הכשרות שלא יימצאו כוזב, בות, חס וחלילה. עתה מבקשים להנהיג, כי דיה להצהרה בלבד ולא יהיה עוד צורך להופיע בפני ועדות הפטור, ובאשר לצורך באימות הצהרת הבת, מעתה תוטל המשימה על המשטרה הצבאית ועל המודיעין האזרחי, ואלה יטיילו בשבתות ובחגים וישוטטו בכריכות השחיית ועל שפת הים ויעניקו "הכשר" לבנות ישראל הכשרות. אכן,

והתצהיר נמצא כוזב תהיה צפויה לענשים הקבועים בחוק הפטור שלה יבוטל. פירוש הדבר שהצעת החוק שינתה לחלוטין את התנאים שהיו קיימים בהסכם. אינני רוצה להתווכח על התחשדות, על צביעות. כלנו יודעים מה הפירוש של מחיר קואליציוני. ראש הממשלה הראשון המנזח העלה את רעיון הבחירות האזוריות רק כתוצאה מכך שצריך היה לשלם מחיר יקר מדי בעד הסדר קואליציוני. האם זה הסעיף היחיד? יש עוד עשרה, עוד שנים-עשר סעיפים דתיים בהסכם הקואליציוני. אין בכך כל רבותה. ואני מניח שחבר-הכנסת השקולים והאחר-אים שאינם וורקים אמרות מן השרוול יודעים, שיש שרי אוצר ששילמו מחיר יקר בעד הצביעות ולא רק בעד הסכמים קואליציוניים.

המציאות היא שבין החיילים המשתחררים, לא בין הבנות, יש 10% מבין חייבי הגיוס שאינם מגויסים בגלל רמתם הנמוכה. מי נתן דעתו לבעיה זו, שלאחר שלוש שנים 10% מכלל המגויסים לצבא משוחררים בגלל רמה נמוכה? 10% מכלל החיילים, לא מכלל החיילות, וכולם בעלי כושר בריאות, אך משוחררים בגלל רמה נמוכה. מי הביא לכך? אלה שקיבלו את השלטון ב-17 במאי האחרון?

**מנחם הכהן (המערך):**  
הם כבר הפסידו אותו.

**חיים קורפו (הליכוד):**  
הוא הדין בבנות: 10% מן הבנות משתחררות בגלל רמה נמוכה.

**מנחם סבידור (הליכוד):**  
20%.

**חיים קורפו (הליכוד):**  
10%.

מי אשם במציאות הזאת? האם גם בזה אשמה הממשלה הנוכחית?  
אני רוצה לומר, שכל הטענות שהעלו הנואמים כאן כנגד אגודת ישראל הן טענות בלתי שקולות.

**מאיר פעיל (מחנה שלי):**  
הטענות אינן נגד אגודת ישראל אלא נגדכם. אגודת ישראל עושה מה שראוי לה לעשות לפי האידיאולוגיה שלה, ואילו אתם נכנעים לה.

**חיים קורפו (הליכוד):**  
חבר-הכנסת פעיל, כשאני אומר "נואמים", אינני מביא אותך בכלל חשבון. כל הנואמים האחרים כאן בכנסת תקפו את אגודת ישראל, ולמעשה אני מעיד עלי —

**מאיר פעיל (מחנה שלי):**  
אגודת ישראל כנה ואתם חוטאים למציאות.

**חיים קורפו (הליכוד):**  
חבר-הכנסת פעיל, חדל לצרוח.

**ח"כ י. שמיר:**  
חבר-הכנסת פעיל, חדל לרגע.

חבר-הכנסת קורפו, חזור כך מן המלה "לצרוח".

**חיים קורפו (הליכוד):**  
חזרתי בי מן המלה "לצרוח". אומר: לקרוא בקול רם.

חוברת ל"ה, ישיבה ככ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (הכהן, צפורי, נמיר, ויצמן, לורין, שרון, סבידור, גרוס) —

"האגודה" בגלל כך, נתחייב אנחנו שתקופה מסוימת לא נביע אי-אמון לממשלה הזאת. משום, שהשאלה העומדת כאן להכרעה —

שר-החקלאות א. שרון:  
כמה קאדנציות?

מנחם הכהן (המערך):  
אני מבטיח לך את "הסירית הירוקה" לאורך ימים.

מנחם סבידור (הליכוד):  
אמינותכם בטוחה.

מנחם הכהן (המערך):  
השאלה העומדת איננה לכמה בנות זקוק צה"ל, אם כי זו שאלה חשובה לכשעצמה. השאלה העומדת להכרעה איננה, האם צריכות הבנות של החינוך העצמאי להשתחרר. אני מסכים שבנות אלה לא תופענה בפני ועדת פטור ושהן תשתחררנה באופן אוטומאטי. אבל, מדובר כאן על אופיה הציוני-חלוצי של המדינה הזאת ועל תפישת עולמה של אגודת-ישראל, שהמדינה כערך יהודי איננה אומרת לגביה ולא כלום —

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):  
לא אמרתם זאת על הרבנות הראשית.

מנחם הכהן (המערך):  
בתו של הרב הראשי היתה קצינה מצטיינת בצה"ל, ואל תדבר בשמו. בתו של הרב הראשי בחיפה היתה קצינה מצטיינת בצה"ל. אל תזרו חול בעיניים.

אתם באים לפגוע באחד הדברים המקודשים לכל יהודי הרואה את עצמו יהודי וציוני. אינני מדבר על השקפותיכם. איש איננו רוצה לכפות על בנות אגודת-ישראל לשרת בניגוד למצפון, ואני מאמין שמצפון לא מרשה להן. אבל מה לכם להתערב ולהכתיב למדינה ולחברה הישראלית איך ימלאו בנותיה את חובותיהן. אנחנו לא זקוקים לכך. זו תהיה בושה למדינת ישראל, אם החוק הזה יתקבל. זו תהיה פגיעה בדת ישראל, אם שוטרים צבאיים ומודיעין אזרחי יבקשו לבדוק את כשרותן של בנות ישראל. אני עדיין אינני מבדיל בין יהודי דתי לבין יהודי לא-דתי. מי יבוא לומר, מה זאת שאלת מצפון לגבי שירות בצה"ל? בת שהיא דתית ושומרת כשרות ושבת, האם היא פסולה לשרת בצה"ל? הרי ברגע שאתם אומרים, שמי שמצהירה שהיא שומרת כשרות ושבת יכולה להשתחרר משירות בצה"ל, פירוש הדבר שכשרות ושבת הן עקרון ואמצעי להשתחרר מצה"ל.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:  
רק לפני דקה נתת אישור לאגודה להשתחרר.

מנחם הכהן (המערך):  
נכון, זו השקפת עולמה האידיאית של האגודה לגבי מהותה של מדינת ישראל. אדוני סגן שר הבטחון, אני מניח שעם ההשקפה שמדינת ישראל אינה אחתלאת דגאולה אתה אינך מזדהה. אך זה ההבדל ביני ובין האגודה, וזה ההבדל בינך לבין האגודה, וזה ההבדל שהושיב את האגודה במשך למעלה מעשרים שנה על ספסלי האופוזיציה, וכולנו יודעים שהאגודה אינה מפלגה שהיא לה כל-כך נעים לא להיות קרובה לשלטון ולמה שהשלטון מעניק. בתנועת העבודה היתה לי אמנם ביקורת רבה על כל מיני התפשרויות, אך היה גבול מסו-

הישג דתי משמעותי לאגודת ישראל. אכן, הישג אדיר של ההדר ה'ז'בוטנסקאי וממשלת הליכוד.

זה היום עשתה אגודת ישראל, נגילה ונשמחה בו. עד עתה, כאשר נערה היתה נישאת לאיש, היו נוהגים לגביה "נקיה תהיה לביתה". החוק שיחרר את הארוסות ואת הנשואות על-ידי חופה וקידושין מלשרת במסגרת הצבא. עתה, עם תיקון החוק כמוסכם עם ה"אגודה", תצא כלה מחופתה לשירות צבאי עד מלאות לה שלושים ושמונה שנים. אכן, הישג דתי מרשים של אגודת ישראל.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:  
איפה שמעת על כך? אתה מפריח דברים.

אורה נמיר (המערך):  
לפי מכתב של שר הבטחון, אשר מאשר גיוס עד גיל שלושים ושמונה.

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
אי-אפשר להאריך את הגיוס עד גיל שלושים ושמונה. אלה שקיבלו פטור, אם יהיה צורך, נגייס אותן. אלה שהגיעו לגיל עשרים ושש, קיבלו פטור. אולי אם נמשיך בקצב כזה, בעוד ארבע-עשרה שנה — — —

מנחם הכהן (המערך):  
מה שהממשלה הזאת יכולה לעשות, גם השכל איננו יכול. ראינו ונוכחנו.

שלמה לורין (אגודת ישראל):  
זה ברור עתונאי. אתה אפילו לא מתנצל כדי שתוכל להפיץ שקר. תגיד שאתה מצטער או מתנצל, שמעת את דבריו של שר הבטחון.

מנחם הכהן (המערך):  
שמעתי וקראתי את דבריו של הרמטכ"ל ודי לי. הרמטכ"ל, במיעוט הדברים שלו, נאמן עלי.

שלמה לורין (אגודת ישראל):  
מה אמר לך הרמטכ"ל?

מנחם הכהן (המערך):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. זה למעלה מיובל שנים נטושים בתוך עם ישראל ויכוח ומאבק בין שוללי הציונות לבין מחייביה ומגשימייה. קואליציה זו, שאימצה לה את השקפת עולמה של אגודת ישראל הלא-ציונית בכל הקשור לבעיות דת ישראל ומדינת ישראל, קואליציה זו מנצחת ביועצין על תהליך הסילוף, העיקום והעיוות של תדמית הדת ביחסה למדינה בעיני הדור הצעיר בישראל. כי מה לימדונו בשנים שעברו? יהדות דתית לאומית, ציונות דתית של שותפות לכל החובות והזכריות של הבטחון וההתיישבות בארץ הזאת. בנות "בני עקיבא", שאני גאה להיות חניך התנועה הזאת, שירתו את עמן ואת מולדתן בנאמנות. יושבת כאן בכנסת חברת הכנסת שרה שטרן-קטן, היא שירתה בצבא וזהגנה לישראל, כך הצהירה מעל במה זו. ואילו עתה, קואליציה זו גותנת יד להסכם שכולו חרפות וביזוי של מי שממלא את חובתו הבטחונית ואת נשות החיל המתנדבות בשירות הלאומי. צאו ושאלו אותם איזה פאמפלטם חתומים על-ידי מי שחתומים — על-ידי שותפי הקואליציה הזאת — ואיזה שמות גנאי הם מדביקים להן.

רבותי חברי הכנסת, הצעתי לסיעתי אתמול, שתציע לממשלה למשוך ידה מהחוק הזה, ואם, חלילה, תפרוש

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (הכהן, שינמן, י. שמיר, רום, אלוני, ויצמן) —

בסעיף 2: "מיועדת לשירות בטחון שהצהירה בכתב לפי סעיף 15 לפקודת הראיות בפני שופט או דיין בבית דין רבני באופן שייקבע בתקנות" — ואנחנו אומרים: תקנות שאושרו על-ידי ועדת החוק והבטחון — "כי טעמים שבהכרה דתית או בהווי משפחתה הדתי מונעים אותה" — ואני מדגיש: מונעים אותה — "מלשרת בשירות בטחון ומסרה לפקד שהוסמך לכך תצהיר באופן ובמועד שייקבעו באותן תקנות, פטורה לאחר מסירתו מחובת אותו שירות". ובסעיף 4 נאמר: "הורשעה מיועדת לשרות בטחון בפסק דין סופי של בית-משפט על עבירה לפי סעיף 35 או על עבירה על סעיף 120 לפקודת החוק הפלילי 1936, בשל תצהיר לפי סעיף 30א', בטל מעיקרו הפטור לפי סעיף זה". לפי סעיפים אלה דינו של העובר על סעיף 35(א) הוא קנס 3,000 לירות או מאסר עד שנתיים, והעובר על סעיף 35(ב), דינו מאסר עד חמש שנים.

ומה היה המצב עד עתה? הרי המצב עד עתה הוא, שבת אשר עברה את ועדת הפטור היתה משוחררת משרות. לא היה מעקב אחריה אם אמרה אמת. שואל אני את חברי הכנסת הנכבדים באופוזיציה: מה הקדושה בוועדות הפטור? הרי שמענו תלונות רבות על ועדות הפטור ועל בזיונות שהיו בוועדות הפטור; הן בזיון כבוד הבנות והן בזיון על-ידי כך שבנות לא דתיות הצליחו להערים עליהן. כרגע בעצם אנחנו מגישים הצעת חוק שתבטל את ועדות הפטור. התקנות יביאו לכך, שבנות תצהרנה במפורש על דרך חיים דתית אם תרצינה להש' תחרר. הצהרות אלה על פעולות ברורות הקשורות לדרך החיים הדתית יהיו כפופות בצורה הדוקה יותר למעקב החוק ויאפשרו תביעות בהתאם לחוק הכולל ענשי מאסר חמורים יותר מהחוק הנוכחי. על מה נועקו כאן החברים הנכבדים, המנסים להציג כאילו מטרת החוק הינה הפוכה ותביא דווקא להשמטות?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):  
כל מה שאמרו עכשיו ...

יוסף רום (הליכוד):

לפיכך חושב אני, שלמרות כל הדברים הבלתי-אחר-ראיים שנאמרו, החוק החדש והתקנות החדשות טובים יותר ומתאימים יותר מאשר החוק הקודם. ולדעתי ניתן לומר "מעו יצא מתוק". תודה רבה.

ד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לשר הבטחון, לתשובה.

שר-הבטחון ע. ויצמן:  
אין לי מה להוסיף.

ד"ר י. שמיר:

אני מבין שאינך מעוניין. חברי הכנסת, אנחנו עובדים להצבעה. אמנה שני מונים, חברי-הכנסת שילנסקי וחברי-הכנסת אמיר. אני מעמיד להצבעה את הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה.

ה צ ב ע

בעד הצעת סיעת המערך להביע

— 38

אי-אמון לממשלה

— 62

נגד

הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה

לא נתקבלה.

יים. דוד בן-גוריון חולל משברים על דברים מסוג זה, ואמר: עד כאן, ומכאן ואילך לא. בנות דתיות של אגודת ישראל תשוחררנה בזכות, ובזכות חופש המצפון והדת שעליו מושתתת מדינת ישראל. בנות אחרות לא תשתמשנה בכשרות ושבת כמסווה להתחמקות ממילוי חובות במסגרת השירות הלאומי או במסגרת צה"ל.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):  
רק לבנות אגודת ישראל יש מצפון?

מנחם הכהן (המערך):

לא, לא. בהחלט יש מצפון לכל בת בישראל, אבל בנות ישראל כמו כל אדם. מדוע דרוש בכלל חוק שירות חובה בצה"ל? הבה נצביע גם שהשירות בצה"ל יהיה בהתנדבות. אלא שיש יצרי לב האדם ויש פיתויים, ואין זה מחובתנו להעמיד לפתח את החטאת ולהעמיד ילדים בני 18 בפני הקונפליקט הזה. ויהודי דתי יודע שגדול המצווה ועושה, גדול שירות שהוא עושה מתוך חובה על שירות שאינו מתוך חובה.

לכן, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דומני שעדיין ניצב רוב העם במדינה שלנו על הבסיס הציוני, ויהיה זה כתם בל יימחה אם הכנסת של מדינת ישראל, שהיא ביטוי להתגשמותו של החזון הציוני, תיתן יד בשנת השלושים לקיומה לחקיקה אנטי-ציונית ואנטי-מוסרית. על כן טוב תעשה הממשלה אם תחזור בה כשעדיין יכולה היא לחזור בה.

ד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת יוסף רום, אחרון הנר-אמים.

יוסף רום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת הנכבדים, חבל שבמסגרת של הצעה קנטרנית לאי-אמון עלינו לדון בחוק, שהוא אחד מחוקי היסוד של החברה הישראלית. אנחנו דנים בחוק שירות צבאי שהוא בעל ערך עליון, ערך לאומי רב-משמעות, בעל ערך למוסר החברה ובעל ערך ליסודות המקיימים את המדינה. לחוק הזה, לשירות הצבאי של האשה, יש גם חשיבות רבה מבחינת מעמד האשה במדינת ישראל. יודעים אנו שבגלל הצרכים הגדלים והעומס הבטחוני הרב יש חשיבות רבה לשירות הנשים בצבא. יש חשיבות לשירות היעיל ולשימוש המתאים בכישורים של הבנות בשירות הצבאי. לכולנו ברור שאין כוונה לשנות גוון חוק הקיימים בעצם מאז הקמת המדינה, שלפיהם בנות דתיות זכותן להשתחרר משירות צבאי. את הזכות הזאת נתנה מדינת ישראל, ממשלת ישראל, עוד בשנת 1949 באחד החוקים הראשונים בנושא גיוס הבנות. אני פונה לאלה שהגישו את הצעת אי-האמון: הרי אתם הייתם האחראים לכך. אתם הבאתם לכך שקיים חוק אשר שחרר בנות דתיות משירות, חוק הקיים במשך כמעט שלושים שנה. מה פתאום נזעקתם היום נגד חוק בנוגע לשיחרור בנות דתיות?

החוק הנוכחי והתקנות החדשות — ואני אוכיח זאת — הוא בעצם חוק טוב יותר מהחוק שהחוקק בימי המערך. ברור לכולנו כי מטרת החוק החדש היא להבדיל בין המצהירות אמת ובין המצהירות שקר ולהביא לכך שבנות שאינן דתיות ישתמשו לרעה בזכות הזאת ולא ישתמשו משירות. דיברו כאן במשך שעות ארוכות, אבל כמה מאתנו קראו באמת את החוק שעליו אנחנו מדברים? הרשו לי לצטט מתוכו את הסעיפים העיקריים. החוק אומר

חוברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת המערך להביע אי-אמון לממשלה (קצב, י. שמיר, גרופר, הכהן, אמיר); הצעת סיעת מחנה שלי להביע אי-אמון לממשלה (י. שמיר, אליאב) —

משה קצב (הליכוד):

מבקשים ספירה חוזרת.

היו"ר י. שמיר:

הכרזתי על התוצאות, ואינני יכול לשנות.

ספח גרופר (הליכוד):

אדוני, היו 72 קולות נגד ולא 62.

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת אמיר, מה היו תוצאות ההצבעה?

מנחם הכהן (המערך):

לפחות לספור צריכה הממשלה הזאת לדעת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אמרתי: 71 לעומת 38.

היו"ר י. שמיר:

אני מודיע שוב על תוצאות ההצבעה: בעד הצעת

סיעת המערך להביע אי-אמון בממשלה — 38; נגד — 72.

## ג. הצעת סיעת מחנה שלי להביע אי-אמון לממשלה

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת סיעת מחנה שלי להביע אי-אמון לממשלה. רשות הדיבור לחברי הכנסת אליאב.

אריה אליאב (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. על שני מחדלי הממשלה נבקש את הכנסת להביע בה אי-אמון: על פגיעתה בבטחון ובמוראל באמצעות חוק השתמטות בנות מצה"ל ועל פגיעתה בתהליך השלום על-ידי תקיעת מקלות בגלגלי מרכבת המשא-ומתן באמצעות הקמת התנחלויות חדשות בעיצומו.

"אשרי, יתום אני" אמר הנער בסיפור הנפלא של שלום עליכם. "אשרי" שאני מדבר בשם סיעה בת שני חברים שהגישה ראשונה הצעת אי-אמון, אך נדחקה אחורה משום שסיעת המערך הגדולה הציעה גם היא אי-אמון ודרשה — לדעתי ללא צורך — הפרדה בדיון.

מה אוכל להוסיף ולומר לאחר כמה שעות של דיון מעייף ומייגע בעניין גיוס הבנות? לא הרבה. אני מצטרף לכל נימוקי חברת הכנסת אורה נמיר בהצגת דבריה, ולכל נימוקי אלה שקמו אחריה ושללו מכול וכול את החוק הזה והתופעה הזאת. אם יורשה לי, אוסיף כי ברצוני לדבר בנושא זה לא רק כחבר כנסת אלא גם כאב, אביה של עפרה, סמלת (מיל.) בחיל-האוויר, ששירתה כמו רבבות אחרות את עמה וארצה, ואני עד כמה חורה לה הנחש הזה. ממשלה זו, שרוממות הבטחון בגרונה ומעשי תככים קואליציוניים בידיה, יוצרת עתה ארבע קאסטות של בנות בישראל: "דתיות על אמת", שאינן משרתות בשום מסגרת, ואני יכול להבין זאת; "דתיות על שקר" שאינן משרתות בשום מסגרת; "דתיות על אמת", והן מיעוט קטן ויפה של בנות המשרתות מתוך הכרה; ו"חילוניות על אמת", והן הרוב, המשרתות בצה"ל ומגדילות את כוחו. שלושה מיליון היהודים היושבים בארצנו כבר רדופים דיים בחלוקות למיניהן: יוצאי עדות המזרח והאשכנזים, עירוניים וכפריים, עשירים ועניים, עולים וותיקים, סוציאליסטים וליברלים, ניצים ויונים. דבר אחד איחד אותנו בחיי המצור, שבו אנו נתונים זה כמה דורות, כשהגיע זמננו הלכנו לשרת את העם, מי המרבה שהתגבד ליחידות מיוחדות, ומי הממעיט שה"ל לאן שנדרש. וכשהגיע זמן בנינו ובנותינו להתגייס, הם הלכו בעקבותינו. חברי הכנסת, את המושג "כולנו בסירה אחת" חיינו במלואו, האמנו בו והוא היה לנו הנכס הגדול ביותר. האם היום כולנו עדיין בסירה אחת? את הכלי הזה, שחושל בארץ מאז ימי "השומר", ימי מניה וישראל שוחט, רחל ינאית ויצחק בן-צבי, ומאז

ימי ניל"י, ימי שדה ואהרן אהרנסון, את הכלי הזה מתכוננת עתה הממשלה לנתץ ולשבר לרסיסים. אנו מקווים כי מבוקשה זה לא יינתן לה.

חברי הכנסת, באותו יום בשבוע שעבר — לדעתי יום מיוחד במינו — שבו ביקשו חברי כנסת מכל עברי הבית וחברי ממשלה את אייבי נתן כי יחדל מצומו והוא נעתר לבקשתנו, באותו לילה נתפרסמה בכלי התקשורת הממלכתיים הידיעה כי הממשלה ניגשת לתיכנון ולביצוע תשתית לעיר חדשה, אפרת שמה, מזרחה לכביש בית-לחם וחברון, לא הרחק מבריכות שלמה. אני קושר את שני האירועים לא מפני שמישהו הבטיח לאייבי נתן כי תוך המשא-ומתן לשלום לא תוקמנה התנחלויות חדשות — והן זו היתה בקשתו ותחינתו בצומו — איש לא הבטיח לו זאת, לא בכנסת ולא בממשלה. אני קושר הדברים רק מפני שברצוני להדגיש כי בדרכו המיוחדת הלא-פוליטית אולי שם אייבי נתן את אצבעו על הבעיה הכאובה, הן הפוליטית והן הפסיכולוגית, של תהליך המשא-ומתן.

חברי הכנסת, האם לא למדה הממשלה לקח מתעלולי הבולדוזרים והתנחלויות הדמה ברפיח כחודשיים לאחר ביקור סאדאת? האם היא לא הבינה כי הפרובו-קאציה הזאת היתה גורם מכריע בשבר השיחות? האם לא נזכרה הממשלה הזאת לדעת את גודל הנזק, הפסיי-כולוגי והפוליטי, שנגרם לישראל מפרשת המחנה האר-כיאוולגי בשילה? האם לא שמעו אנשי הממשלה את זעקתם של כמה מטובי ידידינו בעולם, ובעיקר בארצות הברית, כי כך לא ייעשה, וכי הם אינם מסוגלים להבין ולהסביר את קביעת העובדות בשטחים תוך משא-ומתן? רבותי חברי הכנסת, את דעתי ודעת חברי על ההתנחלות לאחר מלחמת ששת הימים מעבר לקו הירוק אתם יודעים. דיברנו על כך, כתבנו על כך, התווכחנו על כך, ושילמנו על כך את מלוא המחיר הפוליטי. אך לא על זאת אנו מדברים היום, ולא זה הוא המחל שעלינו אנו באים להתריע. לא על כך הגשנו הצעה להביע אי-אמון לממשלה. מעבר לקו הירוק קמו עד התחלת המשא-ומתן לשלום עם מצרים כמה וכמה עשרות ישובים, ולא עליהם אני מתכוון לדבר, ברור לנו כי ישובים אלה מהווים בעיה הדורשת פתרון או פתרונות תוך המשא-ומתן עם שכנינו הערבים, בתחילה עם מצרים ואחר-כך עם אחרים. לא זוהי הבעיה. הבעיה היא, כי לאחר שפתחנו במשא-ומתן ונתנו המשא-ומתן עם הגדול שבשכנינו ולאחר שהממשלה תוקעת בכל שופר ומבקשת מעל כל במה כי גם ירדן וסוריה תצטרפנה למשא-ומתן, לאחר כל אלה ותוך המשא-ומתן אין הממשלה חדלה לרגע מלקבוע עובדות חדשות בשטח שעליו רוצים לדון.

— הצעת סיעת מחנה שלי להביע אי-אמון לממשלה (אליאב, שרון, עטשי, י. שמיר) —

**אריה אליאב** (מחנה שלי):

אם לא אמרת, אני לוקח את דברי בחזרה. אני קייבלתי את הציטוט מאיש שאני מוכן למסור את שמו אחר כך. הוא קרא לי מלה במלה מתוך בג"צ.

**שר-החקלאות א. שרון:**

מעולם לא אמרתי את המשפט הזה לאף אדם.

**אריה אליאב** (מחנה שלי):

מישהו כנראה טעה.

**שר-החקלאות א. שרון:**

מישהו טען ששמע מפי. אני מעולם לא אמרתי.

**אריה אליאב** (מחנה שלי):

אם לא אמרת, אני מוציא את העניין הזה. יש לי די חומר בלעדי.

על דעת מי אמר אתמול שר החקלאות — אני ממשיך לצטט את דברייך — כי בשנה הבאה יוקמו בשטחים עוד עשרות ישובים חדשים, כפריים ועירוניים? האם על דעת הממשלה, הטוענת כי היא מנסה בכל כוחותיה לנהל משא-ומתן?

**שר-החקלאות א. שרון:**

מניין אתה מצטט? אני הוזנתי על-ידי תא הכתבים לסיוור בשטח, ואני הצגתי בפניהם תכנית להקים במשך השנים 1977/78, 1978/79 כך וכך ישובים. מתוכם מדובר בעשרים ישובים בגליל, בשלושה ישובים בערבה ובשלושה ישובים ברמת הנגב. לא אמרתי בשטחים. בשאלתי האם יש תכנית להקים ישובים חדשים מעבר לקו הירוק, ולא עניתי בנושא הזה. אמרתי שהמאמץ שלנו היום הוא לחזק את הישובים הקיימים. ועוד ציינתי, שיש מגמה להכפיל את מספר המשפחות היושבות כי יש מאות משפחות שממתינות. אלה הדברים שאמרתי.

**זירא עטשי** (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

יש מאות משפחות שלא הגיעו לשם. הישובים שלך ריקים לגמרי, יש לך תשעת-אלפים איש בלבד.

**שר-החקלאות א. שרון:**

לא מתאים ולא הוגן, שתכניס בפי דברים שאני לא אמרתי.

**אריה אליאב** (מחנה שלי):

רק בשביל ההערה הזאת של שר החקלאות עכשיו היה כדאי מבחינתי לקיים את כל הדיון. שר החקלאות אמר, שאנחנו הולכים להקים עשרות ישובים בערבה, בגליל ובהר הנגב. אני מוכן לעזור לך ולשאת את כלל כדל להקים ישובים נוספים בגליל, בערבה וברמת הנגב. אני מוכן, אני מודיע לך.

**היו"ר י. שמיר:**

אני מבקש לסיים.

**אריה אליאב** (מחנה שלי):

רבתי חברי הכנסת, אני מסיים. אני אמרתי ואני חוזר ואומר: אני מבקשים היום את לבם, מוחותיהם וידיהם של כל אלה מחברי הכנסת החושבים כי הקמת התנחלויות חדשות תוך משא-ומתן הוא משגה נורא ומפגע קשה בדרך הקשה ורבת היסורים לשלום. לו יכולתי לשכנע בנושא זה בעזרת משפט אחד את הכנסת, הייתי

על כל אלה אנו מתריעים ומזעיקים ללא הרף. אמנם נראה לממשלה כאילו "הולך לנו": אנו גם אוכלים את העוגה וגם משאירים אותה שלמה. אך אין הדבר כך. כל עוד לא תודיע הממשלה את הדבר הפשוט והאלמנטי, שאני, כי כל עוד מתנהל משא-ומתן לא תיקבענה עובדות חדשות בשטחים, לא יהיו לה פארטנרים למשא-ומתן אמיתי ורציני לשלום. גם אם יצליחו האמריקאים לגרום כמעט בכוח אותנו ואת המצרים לפגישות מזדמנות, נעלה על המוקשי של ההתנחלויות תוך משא-ומתן מהרגע הראשון של הדיונים. כל יד יבין גם יבין את דרישורינו ולשטחיהם בטחון ולנצרות בטחון בשטחים עם השי לום ואחריהם. כל יד יקבל את טיעונינו על הצורך בפירושים, בפיקוחים ובאמצעי בקרה צבאיים. אך איש איננו מבין ואיש לא יבין את קביעת העובדות תוך משא-ומתן. אנו נגרש מעלינו את שארית ידידינו ואויבינו ונישאר עם תשתיות של התנחלויות רפאים.

למי שדואג ליהודי הרי חברון — ואדוני שר החקלאות, הייתי רוצה שתשמע מה שיש לי לומר עכשיו — אני מציע לרדת כמה קילומטרים מערבה למורדות הרי חברון ולבקר בישובי לכיש, שהיתה לי זכות להיות בין מקימיהם. שם הוא יראה, כי במרבית הישובים מתכירים עתה המתיישבים היהודים את נחלותיהם תמורת מטבע עובר לסוחר לאפנדים ועשירים ערבים מחברון, המעבידים על הקרקע הזאת פלטים ערבים מרצועת עזה, הבונים שם בחצרות המתיישבים היהודים את "חושות" שלהם, את "אהלי הדוד אחמד" שלהם. שם ובמקומות דומים קיימת הבעיה היהודית-ערבית הבערת והאוכלת כל חלקה טובה. על-ידי כך, שבאמצעות עמל כפיהם של פועלים ערבים-פלשתינאים נחל דרומה, צפונה ומזרחה מירושלים, ונקים שכונות וילות ליהודים, לא ניישם שום משימה ציונית. אם נעשה זאת, כפי שאנו עושים זאת עתה, תוך משא-ומתן לשלום, נגררם כמו ידינו להקפאתו, לגסיסתו ולמיתתו של המשא-ומתן.

רבתי חברי הכנסת, את מי מנסה הממשלה להונות בעניין ההתנחלויות החדשות תוך המשא-ומתן לשלום? האם את קורא "זר", שקרא אתמול את מאמרו של דני רובינשטיין על הזחילה מזרחה מעוריה ועד יריחו בעזרת השם "מעלה-אדומים", שתחת כנפיו מקימים ישרים בים חדשים לבקרים? — אני אומר וזוחלים, כי כה אמר שר החקלאות לאנשי גוש אמונים: "לממשלת ישראל יש אינטרס מובהק בהתיישבות יהודית בסביבת יריחו. ועל כן טוב תעשו אם תזחלו אט אט לכיוון יריחו". אני מצטט מבג"צ בעניין זה — האם מנסה הממשלה להונות את קורא "הארץ", שקרא היום את מאמרו של יהודה ליטני על הזחילה לכיוון אפרת בעזרת השם "גוש עציון", שתחת כנפיו מקימים ישובים מרוחקים קילומטרים רבים? האם מנסה הממשלה להונות את הערבים היהודים על כל יחד מדידה הנתקע בשטחים והערבים בחומר ובלבנים בהתנחלויות? או אולי את הלווי-נים האמריקנים המצלמים כל כלב משתין בקיר בישראל ובשטחים?

**שר-החקלאות א. שרון:**

אני מעולם לא אמרתי את המשפט הזה שאתה קראת. מעולם לא אמרתי את המשפט הזה בשום מקום לאף אחד. אתה אינך מצטט את דברי, אתה מצטט את דבריו של מאן דהוא שאמר בשמי.

חוברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— הצעת סיעת מחנה שלי להביע אי-אמון לממשלה (אליאב, י. שמיר, ויצמן); חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון (י. שמיר, ברמן); שאלות ותשובות (י. שמיר, שריד, ויצמן, שילנסקי, ארבל-אלמוזלינו) —

בהחלטות של ועדת השרים לענייני התיישבות, ואני מציע לכם להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, ועדת הכנסת קבעה שעה אחת לדיון, אבל נציגי הסיעות הודיעו שהם מוותרים על השתתפות בדיון. לכן אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת סיעת שלי להציע אי-אמון לממשלה?

ה צ ב ע

בעד הצעת סיעת מחנה שלי להביע

אי-אמון לממשלה 13 —

נגד 70 —

נמנעים 13 —

הצעת סיעת מחנה שלי להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלה.

היו"ר י. שמיר:

הצעת אי-האמון נדחתה.

#### ד. חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להודיע בשם ועדת הכנסת על חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון, מטעם סיעת אגודת ישראל. במקום חברי-הכנסת שלמה יעקב גרוס ייכנס חברי-הכנסת שלמה לוריצן.

היו"ר י. שמיר:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

#### ה. שאלות ותשובות

1622. קופת התגמולים של משרתי הקבע

חברי-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הבטחון ביום כ"ג באייר תשל"ח (30 במאי 1978):

תשומת לבי הופנתה לכך, שמכל משכורת של משרת בצבא הקבע מועבר אוטומאטית סכום לקרן תגמולים שבניהולו שלבנק הפועלים.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. האם ידיעה זו הנה נכונה?

2. האם יגרום כבודו לכך, שתיתן לכל אחד ממשרתי הקבע אפשרות לבחור בקופת התגמולים הרצויה לו?

שר-הבטחון ע. ויצמן:

לשאלה 1: קרן החיילים בע"מ הוקמה ופועלת בתוך קף פקודת מטכ"ל 36.0204. ההסדר עם בנק הפועלים הופעל לפני חמש עשרה שנה.

לשאלה 2: אם תוצע עליידי בנק אחר הצעה בת תחרות הכוללת תנאים טובים יותר מאלה הניתנים על-ידי בנק הפועלים, היא תיבדק לגופה.

1718. מחבלים ממעילים את נמל צור

חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבטחון ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

בעתון "הארץ" מיום 22 במאי 1978 פורסם שאירע גוני המחבלים והשמאל בלבנון החלו לאחרונה להפעיל את נמל צור, שהיה בסיסם העיקרי ואשר דרכו הם קיבלו אספקה. הפעלת הנמל התאפשרה לאחר שהצרפתים נסוגו מהעיר צור ומאזור הנמל.

אומר וחוזר ואומר: למען השם ולמען השלום אל תקימו התנחלויות נוספות תוך המשא-ומתן. למען השם ולמען השלום אל תקימו התנחלויות נוספות תוך המשא-ומתן. למען השם ולמען השלום אל תקימו התנחלויות נוספות תוך המשא-ומתן.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לשר הבטחון, לתשובה.

שר-הבטחון ע. ויצמן:

אני לא מתייחס לחלק מהדברים שאמר חברי-הכנסת אליאב בהזדמנות זו על גיוס הבנות. אנחנו כבר אחרי התוצאה של 72 נגד 38 בהצבעה. אני מתייחס רק להצעה לסדר-היום, כפי שאני קיבלתי אותה, בקשר לידיעות על הקמת העיר אפרת ביהודה ובשומרון.

ועדת השרים לענייני התיישבות החליטה בשעתה על הרחבה של גוש עציון, אך היא קיבלה החלטה על הקמת עיר. מאז נתקבלה ההחלטה האמורה לא נעשו כל פעולות נוספות. הידיעות על הקמת העיר אפרת אינן מעוגנות

היו"ר י. שמיר:

אבקש את שר הבטחון לעלות לדוכן ולהשיב לשאילתות.

1567. הזמנת אופנועים מגרמניה

חברי-הכנסת י. שריד שאל את שר הבטחון ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

היום נודע לי, כי לפני כשבועיים הוזמנו בדחיפות יותר מעשרים אופנועים גדולים של החברה הגרמנית הוותיקה ב.מ.וו. (עשרה כוחות סוס כל אחד). ההזמנה, שערכה הכספי נאמד ביותר משניים וחצי מיליון לירות, נעשתה על-ידי צה"ל. האופנועים הגרמנים, צבועים בצבעי מפגן, יגיעו ארצה דרך נמל חיפה בסוף שבוע זה. הסיבה לדחיפות שבהזמנה היא הצורך בליווי של ראש הממשלה ופמלייתו בבואם למסדר צה"ל לכבוד יום העצמאות השלושים, שזהו השימוש הראשון שייעשה באופנועים אלה. במסדר זה יקחו חלק, בין השאר, לוחמי מים בנאצים ולוחמי הגיטאות.

על סמך כל אלה אבקש את כבודו להשיב על שאלה אחת ויחידה: הייעשה כדבר הזה בישראל?

תשובת שר-הבטחון ע. ויצמן:

(לא הוסראה, במסדר לפרוטוקול)

קביעה כי הסיבה המיידית להזמנה היה הצורך בליווי אישיות או פמליה כלשהי במסדר צה"ל ביום העצמאות היא מוטעית ביסודה. האופנועים נרכשו במסגרת תכנית הצטיידות שנתינת לצורך השלמת תקנים והגברת הפיקוח בדרכים.

וזה לא קוים, אני לוקח את הדבר לתשומת לב. אם אתה רוצה להופיע בגלי צה"ל — בבקשה, אם זו היתה מטרת השאלתה.

### 1763. בקשת תשלומים של נכים

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הבטחון ביום ג' בסיון תשל"ח (8 ביוני 1978):

ביום 28 בספטמבר 1977 קבע שופט בית-המשפט העליון, כבוד השופט חיים כהן, ב"ע.א. 247/77 (פורסם בפד"י ל"א, חלק שלישי, חוברת מספר 28, עמ' 779) כלהלן: "קריאתנו החוזרת ונשנית אל המחוקק, שיתקן את החוק על-מנת להסמיך את קצין התגמולים או את ועדת הערעורים לעשות צדק עם נכים שהשגת הגשת תביעתם למעלה מהמידה החוקית, אך בכל זאת נמצאים זכאים וזקוקים לתגמולים, נפלו עד כה על אזניים אטור-מות. אין אנו מתייאשים מן התקווה, ועלי-כן חוזרים, אנו שוב ופוגים אל המחוקק שיעשה מעשה, ויפה שעה אחת קודם." לקביעתו זו של כבוד השופט כהן הצטרפו גם כבוד השופטים העליונים מאיר שמגר ומרים בן-פורת.

ברצוני לשאול:

האם ייזום כבוד השר את תיקון החוק כדי למנוע עשיית עוול לנכי צה"ל, וזאת כפי שיעץ בית-המשפט העליון: "ויפה שעה אחת קודם"?

שר-הבטחון ע. ויצמן:

בעקבות הערת בית המשפט העליון מונתה על ידי שר המשפטים ועדה לבחינת הנושא. ועדה זו הגישה את המלצותיה ופתה נעשית פעולה לשילוב התיקון המוצע בהצעת תיקון לחוק הנכים, הנידונה בימים אלה בוועדת העבודה והרווחה.

### 1891. קשרי שר הבטחון עם חברת "ציקלון"

חבר-הכנסת מ. עמאר שאל את שר הבטחון ביום ט"ו בסיון תשל"ח (20 ביוני 1978):

בעתון "מעריב" מתאריך 9 ביוני 1978 בעמוד 2 פורסמה כתבה, שבה הובאו פרטים המתייחסים אליך אישית בדבר קשריך עם מפעל למוצרי ושירותי תעופה "ציקלון". אין ספק כי קשרים אלו, כפי שסופר עליהם בכתבה, נוגדים את החלטות ועדת החוקה, חוק ומשפט, אשר הונחו על שולחן הכנסת בזמנו.

אבקשך להשיב לי:

1. האם יש לך עדיין קשרים עסקיים או טובות הנאה חמירות מיחסך עם המפעל הנ"ל?
2. אם לא, אימתי ניתקת וסיימת את קשריך העסקיים עם המפעל הנ"ל?
3. אילו יחסים משפטיים קיימים כיום, אם עדיין קיימים, בינך לבין המפעל הנ"ל וחברותיו העסקיות?

תשובת שר-הבטחון ע. ויצמן:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לפני שהצטרפתי לממשל פנתי ליועץ המשפטי לממשלה ומסרתי לו פרטים על התנתקותי מכל קשרי העסקיים לרבות חברת "ציקלון". חוות דעתי של פרו-פסור ברק היתה, שאין כל מניעה להצטרפותי לממשלה לאחר הפסקת הקשרים האמורים, ואשר לשאלות המצור-ינות בשאלתה:

לשאלה מס' 1: אין לי כל יחסים עם מפעל "ציקלון"

נוכח העובדה שנמל צור שימש לא פעם בעבר בסיס ליציאת מחבלים לפגיעה בישראל לנוכח הסכנה הקיימת לישובי הצפון מהפעלתו מחדש על-ידי המחבלים, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם תואם הפירסום בעתון-את המציאות?
2. האם נוגד הדבר את ההסדר שנבקע עם האו"ם?
3. אם כן, מה היתה תגובת ישראל על הפרת ההס-

כם ?

שר-הבטחון ע. ויצמן:

לשאלה 1: הפירסום אינו מדויק. נכון אמנם, שהפ-עלת נמל צור חודשה. עם זאת, אין בירדנו מידע שיוכל לאמת את הטענה כאילו גם נתחדשה אספקת נשק וציוד לחימה למחבלים בדרך זו.

לשאלות 2-3: שלילית.

### 1719. התבטאויות בגלי צה"ל

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום כ"ט באייר תשל"ח (5 ביוני 1978):

בתכנית ראדיו אשר שודרה בגלי צה"ל ביום שישי 26 במאי 1978 בין השעות 16:00-17:30 רואיין שר הבי-נוי והשיכון, גדעון פת. הוא אמר, בין השאר, כי צעקו-תיו של חבר-הכנסת מאיר פעיל בכנסת "גובלות כמעט באי-שפיות".

בקשר להתבטאות זו בתחנת השידור הממלכתית של גלי-צה"ל אבקשך להשיב לי על שאלות אלו:

א. האם השידור אשר הזכרתי לעיל היה שידור חי או שידור שהוקלט קודם לכן והוגש לשידור רק אחרי-כך?

ב. אם השידור לא היה שידור חי, מה הסבירך לכך שאנשי גלי צה"ל לא הפעילו את סמכותם כעורכים ולא מחקו משפט זה?

ג. אם החליטו אנשי גלי צה"ל לשדר את המשפט הנ"ל, מדוע לא טרחו לבדוק קודם לכן את תכנו, שמא הכלול בו אינו נכון?

ד. האם מוכן כבוד שר הבטחון להטיל את כובד מש-קלו ולהורות למפקד גלי צה"ל להזמין לראיון כדי לאזן, במידת מה, את הנוק שנגרם לשמי הטוב עקב ההתבטאויות של מר פת?

שר-הבטחון ע. ויצמן:

לשאלה א: השידור הוקלט מראש.

לשאלות ב-ג: המקלטים טעו בשיקול דעתם ונק-ראו לסדר.

לשאלה ד: אינני נוהג להורות לגלי צה"ל את מי להזמין לראיון. והנני סבור שלאחר שהנוגעים בדבר נקראו לסדר, יש לראות בכך סיום הפרשה.

הי"ר י. שמיר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת מאיר פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

האם כבוד שר הבטחון נוהג לפעמים להגיד לגלי צה"ל את מי לא להזמין?

שר-הבטחון ע. ויצמן:

לא, עד עכשיו לא עשיתי זאת. אני מקבל בדרך-כלל הודעה מי מוזמן. לגבי חלקי אני חייב לתת אישור ולגבי חלק — לא. אם היה מקרה שחבר-הכנסת פעיל הוזמן

תשובת שר-החינוך-התרבות ז. המר:  
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: כל שנאמר לי על-ידי רשות השי-  
דור הוא, שהשאלות מוסבת על דברי שר החוץ בממשלה  
ואין לרשות השידור שום דרך לבדוק מה אמר ומה לא  
אמר שר בישיבת הממשלה. מה שידוע לרשות הוא,  
שמר קרפין ריאין את שר החוץ הדני וכי הראיון לא  
היה מוצלח ועל-כן לא שודר.  
אראה להעביר את העניין לבדיקה ולדיון בוועד  
המנהל.

1645. התבטאויות בתכנית טלוויזיה

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר החינוך והתרבות ביום  
כ"ד באייר תשל"ח (31 במאי 1978):

בערב שבת 12 במאי 1978, בתכנית הטלוויזיה  
"השבוע — יומן אירועים", הוצגה לציבור להקה מוסי-  
קאלית ישראלית, הנושאת את השם "רב היוקרה":  
"סמערק".

בקשר להצגה זו, אבקש את כבוד השר להשיב לי:  
א. מה הוא נוסח הדברים המדויק אשר אמר אחד  
מצעירי ה"סמערק" נגד חבר-הכנסת מאיר וילנר?

ב. מדוע לא הושמט קטע חמור זה, הפוגע בחוק  
והמסית לפגוע באורח אלים בחבר-הכנסת, מן השידור  
במסגרת העריכה העיתונאית-אמנותית של החומר לשי-  
דור?

ג. האם הוגשה תביעה משפטית על-ידי גורם כלשהו  
נגד רשות השידור בגין הסתה זו?

שר-החינוך-התרבות ז. המר:

לשאלה א: הנוסח המדויק של הדברים שאמר אחד  
המראיינים הוא: "הנושאים לשירתי הם מחאה נגד תנו-  
עות נארי-נאציות ונגד וילנר, קומוניסט שצריך להרוג".  
שאלה ב: הקטע לא הושמט כי הוא מתעד בדיקנות  
את התופעה השלילית שתוארה בכתבה. כך הוסבר לי,  
ואיני יודע אם שיקול הדעת היה נכון. כלומר, זה עניין  
של שיקול דעת, שהתכוון בעצם להוקיע את התופעה.  
לשאלה ג: לא.

1845. פקירת אירוע ככלי התקשורת הממלכתיים

חבר-הכנסת א. אליאב שאל את שר החינוך והתרבות  
ביום ט"ו בסיון תשל"ח (20 ביוני 1978):

כל העתונות מיום 14 ביוני 1978 דיווחו בהרחבה  
על כנס הרבבות למען השלום, שאייבי נתן הצליח לרכז  
בכיכר מלכי ישראל בערב שלפני כן.

בהקשר זה אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. מדוע לא נסקר הכנס על-ידי הטלוויזיה היש-  
ראלית והממלכתית?

2. מדוע לא נסקר הכנס על-ידי הראדיו הממלכתי  
הישראלי?

שר-החינוך-התרבות ז. המר:

לשאלה 1: הכנס לא נסקר בטלוויזיה באותו יום  
מחוסר צוות פנוי בתל-אביב. קטעים מצולמים ממנו הוש-  
גו כעבור ימים אחדים ממקור אחר, והם שודרו. מלבד  
זה נסקרה בטלוויזיה בהרחבה כל פרשת שביית הרעב  
של אייבי נתן ובכלל זה, כפי שאמרנו, ראיון ארוך  
עמו באחד מימי שישי.

וממילא אין לי כל קשרים-עסקיים או טובות הנאה ממנו.  
לשאלה מס' 2: הקשרים העסקיים נותקו לפני הצ-  
טרפות לממשלה.

לשאלה מס' 3: מאחר וכאמור אין כל יחסים, אין  
מקום לענות על השאלה.

ברצוני להוסיף, שהפירסום בעתון מעריב הועלה  
ביום 27 ביוני 1978 בישיבת הוועדה לביקורת המדינה,  
ובישיבה זו הודיע ממלא-מקום מבקר המדינה שהנושא  
נבדק ושהכול תקין.

1927. התבטאויות שר הבטחון

חבר-הכנסת ע. ברעם שאל את שר הבטחון ביום כ"ב  
בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):

בעתון "דבר" מיום 20 ביוני 1978 נאמר כאילו  
אמרת ש"שניים אלה משקרים את כולם". העתון פירש,  
שהכוונה היא לראש הממשלה ולשר החוץ.

שאלותי הן:

1. האומנם אמרת דברים אלה לסופר "דבר"?

2. האם נכונה הפרשנות של סופר "דבר" על דבר  
זהותם של השניים?

תשובת שר-הבטחון ע. ויצמן:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1—2: אין לי מה להוסיף להודעת מזכיר  
הממשלה מיום 22 ביוני 1978.

הד"ר י. שמיר:

אני מודה לשר הבטחון, ומומין את שר החינוך  
והתרבות להשיב על שאילחות.

1612. התבטאויות של שדרנים

חבר-הכנסת מ. דקל שאל את שר החינוך והתרבות ביום  
כ"ג באייר תשל"ח (30 במאי 1978):

בעתון "הארץ" מיום 22 במאי 1978 הופיעה ידיעה  
כי-בסקירתו של שר החוץ, מר משה דיין, לפני הממשלה  
על מסעו בסקאנדינאביה הוא מסר כי "השדרנים מר  
אליהו וזבי ומר מיכאל קרפין גוקטים גישה עויינת  
למדיניות הממשלה בעבודתם בסקאנדינאביה". שר החוץ  
מסר, כי שר החוץ של דנמארק קבל באוזניו על כי מר  
קרפין הציג לו שאלות שבהן ביצבצה מגמה להוציא  
ממנו הצהרה עויינת כלפי ישראל, לדברי שר החוץ,  
השדר מר וזבי אינו מהסס לבטא התנגדות לעמדת  
הממשלה במסגרת עבודתו מטעם רשות השידור בסקאנ-  
דינאביה.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

א. האם נכונות הידיעות הללו?

ב. האם פעלת לבדיקת האשמות הללו ומה הן  
תוצאות הבדיקה?

ג. אם התשובה לשאלה א' היא חיובית, אילו  
אמצעים נקטו נגד השדרנים המייצגים את רשות השידור  
בסקאנדינאביה?

ד. אילו פעולות נקט הוועד המנהל של רשות  
השידור כדי למנוע תופעות כאלו, דהיינו, כדי למנוע  
את שדרני רשות השידור מלנצל את המכשיר הממלכתי  
שהופקד בידיהם לצרכיהם הפוליטיים והאישיים?

3. מה הן אמות המידה לתמיכה ממלכתית באגודות תרבות שונות?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר:  
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בטרם אשיב על השאלות עלי לציין, כי משרדנו הקציב לאגודות הציירים והפסלים בשנת התקציב 1977/78 סכום של מאתיים ארבעים ושבע אלף לירות ולא מאה ושישים אלף לירות, כפי שצויין בשאלתה. סכום זה כולל את ההקצבה לסניפי האגודה בירושלים ובחיפה. השנה היו ההכנסות מדמי חבר (אלף ושמונה מאות במספר), משלושת סניפי האגודה, כתשעים אלף לירות בלבד.

לשאלה 1: משרדנו מודע לכך שאגודות הציירים והפסלים פועלת בתקציב גרעני, הנובע בעיקר מההוצאות הגדולות של הוצאת החוברת "ציור ופיסול".

לשאלה 2: אגודת הציירים והפסלים לא העמידה את המשרד, אף לא פעם אחת, על כך שהיא חבה חוב לאיגודון הבין-לאומי שלידי אונסק"ו. על כך נודע לנו לראשונה מהשאלתה. בימים אלה תחייב פגישה בנושא בין משרדנו ואגודת הציירים והפסלים. יחד עם זאת נראה למשרדנו, כי האגודה יכולה לערוך מגבית בין חבריה ולסלק חוב זה או לפחות חלק ממנו.

לשאלה 3: אמות המידה לתמיכה באגודות תרבות ואמנות הן: א. על פי הפעילות; ב. על פי היכולת של חברי אותה אגודה לשלם דמי חבר, שהם הם הביטוי לעניין שיש לחברים באגודה.

1904. בעלות על שטחים בכפר ערבי

חברי הכנסת ת. טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):

תכנית לבניית בית-ספר בכפר טורעאן שבאזור נצרת קיימת זה שנים מספר. לתכנית גם הוקצבו הסכומים הדרושים, אך המועצה אינה יכולה לבצע מאחר שוועדת התיכונן והבנייה המקומית מתנה את אישור התכנית באישורו של מינהל מקרקעי ישראל. חלקת האדמה שבה מדובר היא חלקה 34 בבלוק 16635 ושטחה הוא 30,8 דונאם. שטח זה ושטחים אחרים היו רשומים בתקופת המאנדאט על שם הנציב העליון כנאמן הכפר, בהעדרה של מועצה מקומית. מינהל מקרקעי ישראל תובע את הקרקע לבעלותו ודורש מהמועצה להסכים לשכירות ולבטל את תביעותיה לבעלות בחלקות אחרות. דבר זה פוגע בזכויות המועצה המקומית ובתושבי הכפר. עמי' דתו זו של מינהל מקרקעי ישראל מונעת את בניית בית-הספר.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם ידועה לו עמדת מינהל מקרקעי ישראל?
2. האם מוכן כבוד השר לפעול למען שינוי עמדת מינהל מקרקעי ישראל למען בניית בית-הספר, שתושבי הכפר זקוקים לו מאוד?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר:  
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: חלקת הקרקע המיועדת להקמת בית-ספר יסודי חדש בטורעאן רשומה בספרי האחוזה על שם הנציב העליון בשם תושבי הכפר. מינהל מקרקעי ישראל מפרש זאת, שהקרקע היא בבעלות המדינה ועל

לשאלה 2: גם הראדיו סיקר בהרחבה את שביתת הרעב של אייבי נתן. ההקלטה מן העצרת נכשלה מסיבות טכניות ואירגוניות.

1848. גביית אגרת הראדיו והטלוויזיה

חברי הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בסיון תשל"ח (20 ביוני 1978):

לאחרונה פורסם בעתונות, כי יש כוונה לגבות את אגרות הטלוויזיה והראדיו באמצעות היטל באחוז מסויים משיעור התשלום בעד צריכת החשמל הביתית. שאלות הן:

1. האם נערך מחקר מקיף על הכדאיות של התכנית ועל החסכון בכוח-אדם ובכסף שיהיו כתוצאה ממנה?

2. אם לא נערך מחקר כזה, האם אין בתכנית אלא משאלה, שיש בה כדי להראות על הצלחה של איחוד מנגנון גבייה בלבד?

3. האם אין באפשרות של גביית היטל מצרכני חשמל ביתיים הנצחה של מצב שבו יש שתי מערכות גבייה במקום אחת, כאשר האחת גובה את ההיטל והשנייה עוסקת בהחזרת התשלום ובאיחור מצהירים שאין ברשותם מקלטי טלוויזיה?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הפרסומים בעתונות מקורם בהצעת חוק פרטית בעניין זה ולא בפעולות רשות השידור. אשר לעמדת רשות השידור:

לשאלות 1—2: מנגנון הגבייה של רשות השידור מונה כיום כמאה וחמישים איש. אין צורך במחקר כדי להוכיח שביטולו של מנגנון זה הוא חסכון.

לשאלה 3: לשם בדיקות מדגמיות של אמינות ההצרות של מצהירים שהם חסרי מקלטים די בכמה אנשים בלבד.

1852. התמיכה הממשלתית באגודת הציירים

חברי הכנסת א. שפייר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בסיון תשל"ח (20 ביוני 1978):

אגודת הציירים והפסלים מקבלת מדי שנה תמיכה כספית ממשלתית בסכום של כמאה ושישים אלף לירות. זהו עיקר הסכום, שממנו על האגודה לקיים את כל פעילותיה לציבור של אלף ושמונה מאות חברים, רבבות חובבי ציור וקהל רב של שוחרי אמנות. התמיכה הכספית היא אפוא אפסית בהתחשב בהיקף הפעולות של האגודה ובמספר שוחריה. ההקצבה לאגודת הציירים היא מן הגמיכות שבתמיכות שאגודות תרבות אחרות מקבלות ממשרד החינוך. למשל, תמיכה זו היא רק 26 אחוזים מסך ההקצבות לאגודות הסופרים. הגיעו דברים לכך, שהאגודה איבדה את זכות ההצבעה באיגודון הבין-לאומי שלידי אונסק"ו משום שלא שילמה את דמי החברות. חר"ב המצטבר לאיגודון הבין-לאומי הוא כיום מאתיים אלף לירות, וכל כשנותיה ממשרדי הממשלה השונים לתשלום החוב נדחו.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם מודע השר למצב הכספי החמור של אגודת הציירים?

2. האם בדעת השר לפעול למניעת סילוקה הסופי של אגודת הציירים מאיגודון הגג הבין-לאומי?

ירושלים טקס הסיום למחזור השישים-וארבעה של כ"י תות המורים והגננות. במעמד זה קיבלו תעודות גם חמישה-עשר בוגרים בחינוך ערבי, תופעה שהיא כשל-עצמה בהחלט מבורכת. הטקס עמד להסתיים בשירת ההמנון הלאומי "התקווה". והנה, ממש לפני כן קמו כל הבוגרים הערבים כאיש אחד ועזבו באופן הפגנתי את האולם. עניין זה נראה חמור, כשהוא נעשה על-ידי מחנכים בעתיד במגזר הערבי. לא פחות חמורה התופעה, שאיש מבין המשתתפים בטקס, ובכלל זה נציגים בכירים של משרד החינוך והתרבות, לא הגיב על המעשה.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם הידיעות שנמסרו לי על-ידי אחד המשתתפים בטקס הן נכונות?
2. אם כן, מה יש בדעתך לעשות כדי למנוע ה"שנותן של תופעות מעין אלו?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:  
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: מנהל המכללה לחינוך על-שם דוד ילון מסר לי, כי בטקס השתתפו כשש-מאות מוזמנים (שבתוכם כמאה ערבים, הבוגרים ובני משפחותיהם). הטקס היה מורכב משני חלקים, ובסופו הושר ההמנון הלאומי "התקווה". איש מבין המוזמנים לא עזב את האולם בזמן שירת "התקווה". בפרק הזמן בן עשר הדקות, שחלף למן סיום הענקת התעודות לבוגרים ועד שירת "התקווה", יצאו מן האולם כעשרים-וחמישה אורחים, אך יציאתם לא נשאה כל אופי הפגנתי.

1909. פעילות חבר הנאמנים של "הבימה"

חברת-הכנסת א. נמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):  
אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה היא התערבותו של חבר הנאמנים של תיאטרון "הבימה" בקביעת הרפרטואר, בניהול האדמיניסטרטיבי ובניהול הכספי?
2. האם קיים תקנון הקובע את השטחים, שבהם יכול חבר הנאמנים לפעול, להתערב ולאכוף את סמכותו בניהול עבודתו האמנותית והמנהלית של התיאטרון?
3. אם כן, מה קובע אותו תקנון?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: בסעיף 6 של שטר ההקדש נאמר, שיש לקבוע לתיאטרון "הבימה" חבר נאמנים והנהלה מצומצמת. מינוי הנהלה כרוך באישור שר החינוך והתרבות. בפרק ג' של התקנון נאמר, בין היתר, על תפקידי ההנהלה: 1. לדון ולהחליט בענייני הרפרטואר בתיאום עם המנהל האמנותי; 2. לדון ולהחליט בענייני ניהול שוטף של התיאטרון בכפוף להנחיות המועצה; 3. לדון ולהחליט על שינויים בהרכב התקציב השנתי שאושר על-ידי חבר הנאמנות. מועצת הנאמנות והנהלה פועלות על-פי הוראות שטר ההקדש והתקנון. על-פי התקנון, סעיף 1, יהיו תפקידי המועצה לנהל את הנאמנות ולעשות את כל הפעולות הדרושות לקידום התיאטרון ומבלי לגרוע מהאמור לעיל. מחובתה יהיה בין היתר: 1. להתוות את קווי הפעולה של התיאטרון; 2. להנחות את ההנהלה אשר דרך מינויה וסמכויותיה יהיו כאמור להלן במילוי תפקידה; 3. לאשר את התקציב השנתי.

המועצה המקומית לחכור את הקרקע מהמינהל בתנאי החכירה המקובלים למוסדות ציבור. המועצה המקומית סבורה, שהקרקע היא בבעלות המועצה, ואינה מוכנה לחתום על חוזה חכירה. על פי בקשת משרדנו, מוכן מינהל מקרקעי ישראל לבוא לקראת המועצה בכך שהוא מוכן לתת למועצה אישור בעת חתימת חוזה החכירה, שאם ייקבע על ידי בית דין מוסמך אף על פי דין אחר, שהקרקע תהיה בבעלות הכפר, יבטל המינהל את חוזה החכירה ויעביר את הקרקע על שם המועצה המקומית. מאחר שיש צורך דחוף בהקמת בית הספר לשם הקלת מצוקת הדיור של בית הספר בכפר, סבורני שהמועצה תיטיב לעשות אם תקבל הצעה זו ותחתום על חוזה החכירה.

1907. בית-הספר "הרי יהודה"

חברת-הכנסת י. זכאי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):

פורסם בעתונות כי איחוד הקבוצות והקיבוצים הגיש צו על תנאי נגד מגמת משרד החינוך להמשיך אינטגרציה בבית הספר "הרי יהודה" שבו לומדים ילדי מרשבים וקיבוצים כחמש-עשרה שנה. טענת התנועה הקיבוצית היא, כי האינטגרציה פוגעת בחינוך המיוחד של בית הספר ובמיוחד בחינוך הקיבוצי המוענק בו.

אבקש לענות לי:

1. מתי נוסד בית-הספר?
2. מי מימן את הקמתו והחזקתו?
3. ילדי אילו ישובים למדו בבית הספר בחמש השנים האחרונות?
4. מה מספר הילדים שלמדו בבית הספר בשנה הקודמת?
5. מה מספר הילדים של הורים מעדות המזרח ומה מספר הילדים של הורים מעדות אשכנז שלמדו בבית הספר בשנה האחרונה?
6. האם נכונה הטענה, כי כל ילדי בית הספר שהוריהם מעדות המזרח הם טעוני טיפוח וכל היתר הם ילדים מטופחים?
7. מה בדעת השר לעשות בעניין בית ספר זה לקראת שנת הלימודים וילדי אילו ישובים ילמדו בו?
8. האם בדקו מומחי המשרד את המצב, ואם כן, מה היא מסקנתם?
9. האם חושב השר ליישם את חוות הדעת של מומחי משרדו בנידון, ואם לא יינתן הדבר, מה בדעת השר לעשות?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:  
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: שאלת בתי הספר הממלכתיים האזוריים בהרי יהודה תלויה ועומדת כידוע בבית המשפט העליון בתק"ב בג"צ 315/78 ובתיק בג"צ 342/78, ולפיכך אני מציע לשואל כי נמתין להכרעת בית-המשפט בתיקים הנ"ל.

1908. התנהגות ערבים מקבלי תעודות

חברת-הכנסת ד. גלס שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):

ביום שלישי, ט"ו בסיון תשל"ח (20 ביוני 1978) התקיים במכללה לחינוך על-שם דוד ילון בבית הכרם

מאחר שהם חלק בלתי-נפרד מתהליכי ההתחדשות הממלכית. הוועדה גם המליצה כי בתי הספר לא ידרשו מההורים לממן קניית חמרי מלאכה, וכן היא המליצה להורות למנהלי בתי-הספר לפזר את הוצאות ההורים על פני כל חודשי שנת הלימודים ולא לרכזן בתחילתה.

אודה לשר, אם ישיב לי:

1. האם אימץ משרד החינוך והתרבות המלצות אלו?
2. אם כן, מתי וכיצד?
3. אם לא, מדוע?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: משרד החינוך והתרבות אישר את מרבית המלצות של הוועדה. לא אושרה ההמלצה של אי גביית כספים בעד טיולי בתי-ספר, שכן מאז ומתמיד נגבו תשלומים מן ההורים בעד ההוצאות הנוספות הכרוכות ביציאה לטיולים, ואין להעלות על הדעת עתה, כאשר אנו מצויים על-קיצוצים רציניים בתקציב, אפשרות של מימון תשלומים אלו מתקציב המשרד. אגב, אומרים לי שסדר גודל של הוצאה כזאת הוא 100 מיליון לירות. חמרי מלאכה נמצאים עדיין במסגרת השירותים הנוספים שבגינם מותרת גבייה מטעם בעלויות בתי הספר. משרדנו ממקח על הסכומים המאקסימאליים המותרים לגבייה בנושא זה, ובשנת הלימודים תשל"ט הסכום הוא 82 לירות ותשעים אנגרות. הוצאות ההורים נגבות בחלקן בעת תהליך הרישום והחלק האחר מחולק במהלך שנת הלימודים.

היו"ר י. שמיר:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני שר החינוך, כיצד יימצא הפתרון לגבי ילדים טעוני-טיפוח?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

ייתכן שיימצא פתרון חלקי במסגרת העדפים של חינוך תיכון חינוך, אנו הבטחנו שעדפים אלה יישמשו לכל הנושאים הנלווים של טעוני-טיפוח. בדבר זה, כאשר יבוצע, אני רואה פתרון חלקי של העניין.

1912. אלימות כלפי סגל הוראה

חברת-הכנסת מ. פעיל שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):

בעקבות המידע, אשר חלקו גם פורסם באמצעי התקשורת, על כך שבני הזוג ימפולסקי נעלו את מנהלת בית הספר "מעלות דפנה" בצפון ירושלים שתי פעמים ואף חבטו בה, אבקש את שר החינוך להשיב לי:

א. האם המידע הנ"ל אכן נכון?

ב. האם מתכוון כבוד השר ליום הליכים משפטיים כנגד בני הזוג ימפולסקי כדי למצות את הדין עם המתעללים בסגל ההוראה וכדי להגן על סגל ההוראה בעתיד?

ג. מה הם הצעדים האירגוניים והחינוכיים אשר נקט ונקט משרד כדי שמקרי אלימות חמורים כאלה לא יישנו?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלה א: כן.

היו"ר י. שמיר:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני שר החינוך, האם יש איזו קביעה בתקנון לגבי משך התקופה של כהונת חבר הזמנים?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

זה דבר שהפנו תשומת לבי אליו. נאמר שאין משך תקופה. אני רוצה לשנות את העניין.

אורה נמיר (המערך):

אפשר לקבל תשובה מדויקת?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אין קביעה של משך זמן. ואני חושב שאין זה נכון.

1910. הברחות בידו שחקני ספורט

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):

בעתון "הארץ" מיום 18 ביוני 1978 פורסם כי שניים מכדורסלני נבחרת ישראל נתפסו ביום שישי בשוכם מאיסטאנבול בנסיון להברית מוצרי חשמל ולהתחמק מתשלום מכס וכי הם נאלצו לשלם כופר גבוה.

נוכח העובדה שמעשים מעין זה מכתימים את שמן של נבחרות הספורט של ישראל ומשמים דוגמה רעה לספורטאים היוצאים לחוץ-לארץ, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם מטילות התאחדויות הספורט ענשים על שחקני נבחרות הנתפסים בהברחות?

2. אם כן, מה הוא העונש שהוטל על שחקני נבחרת הכדורסל שנתפסו בהברחת מוצרי חשמל?

3. אילו אמצעים עומד לנקוט משרד החינוך כדי למנוע תופעות כאלה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לשאלות 1-2: רשות הספורט במשרדנו עומדת בקשר עם איגוד הכדורסל, ולפי מיטב הבנתנו רואה הנהלת האיגוד בחומרה את ההתנהגות החריגה של שני השחקנים שלא הצהירו על מוצריהם שקנו בחוץ-לארץ. הנושא עומד לעלות לדיון בישיבה הקרובה של הנהלת האיגוד, שם יוחלט על דרך הטיפול בנושא ועל האפשרות להעמיד את השחקנים לדיון.

לשאלה 3: משרדנו יחזור ויביא לידיעת כל ההתאחדויות את החומרה היתירה שאנו מייחסים למעשים מסוג זה ואת הצורך לחזור ולהסביר לפני יציאתה של משלחת לחוץ-לארץ מה היא ההתנהגות המוכתרת המצויה מהם כנציגי הספורט של המדינה.

1911. המלצות הוועדה לבדיקת הדרכים להקטנת נטל ההוצאות על ההורים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):

בחודש פברואר הוגש למנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות מסמך המסכם את עבודת הוועדה לבדיקת הדרכים להקטנת נטל ההוצאות על ההורים. בין היתר קבעה הוועדה, כי אין לגבות מההורים תשלום בעד טיולי בית הספר. הטיולים ימומנו על ידי משרד החינוך

חוברת ל"ה, ישיבה קכ"ט

— שאילתות ותשובות (המר, דקל, י. שמיר, לבני); חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון (י. שמיר, ברמן); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך) (י. שמיר) —

4. תפקידו של מרכז ההסברה הוא להסביר את מדיניות הממשלה. האם זו מדיניות ממשלת ישראל?

5. כשר החינוך והתרבות מה הנך מוכן לעשות כדי שההיסטוריה הקרובה של תקופת הקמת המדינה תוצג בהתאם לעובדות?

ה'ר"ר י. שמיר:

שר החינוך והתרבות ישיב לשאלתה 1913 של חבר-הכנסת דקל.

חבר-הכנסת דקל איננו באולם.

איתן לבני (הליכוד):

אני מבקש להשיב על השאלתה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: לאחר עיון בחוברת הגעתי למסקנה שהניסוח בקטע "אופי המאבק" אינו מדויק. לא היה צורך לכתוב שיש הגזמה והפרזה בחשיבות המאבק הצבאי בבריטים. לעומת זאת, בהבהרה שבסעיף "הישוב העברי בארץ-ישראל" אין משום סילוף.

יש בדעתי להעיר למרכז ההסברה על ניסוחם בפרק ההנחיות למסביר, ואראה כיצד לתקן את הדבר.

ה'ר"ר י. שמיר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת לבני.

איתן לבני (הליכוד):

אדוני השר, זו איננה השגיאה היחידה של מרכז ההסברה בנושא זה. זהו קו מנחה. האם מוכן כבוד השר לתת הוראות מתאימות בעניין?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אני הייתי מבקש לראות את המקרים לגופם כדי לבדוק אם זהו קו מנחה. בפעם הקודמת הוכנה לי תשובה לשאלתה, ואני הלכתי לבדוק את הדבר. היה רצון, במקום לומר באופן כללי שזהו קו מנחה, להצביע על מראי מקומות.

ה'ר"ר י. שמיר:

תודה לשר החינוך והתרבות.

## ו. חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון

יצחק ברמן (י"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להביא הודעה מטעם ועדת הכנסת בענין חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון מטעם סיעת הליכוד: במקום חבר-הכנסת כץ יהיה חבר בוועדה חבר-הכנסת אברהם שריר.

## ז. חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך).

תשל"ח—1978 \*

(קריאה ראשונה)

מוסדות חינוך, תשל"ח—1978, קריאה ראשונה. את הצעת החוק יביא שר החינוך והתרבות.

ה'ר"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק להארכת התוקף של תקנות שעת חירום (אבטחת

\* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1347).

לשאלה ב: הטיפול נמצא בידי משטרת ישראל והיא תפעל על-פי הדרוש.

לשאלה ג: המקרה הנידון הוא חריג ואינו מלמד על מצב של אלימות כלפי מורים. זאת ועוד, קיימים נוהלים של טיפול בהורים מתפרעים ואנו נוהגים על פיהם, כמו הנוהל הקובע שבית-הספר רשאי לקבוע הערתו של תלמיד לבית-ספר אחר.

1913. פירסום של מרכז ההסברה

חבר-הכנסת מ. דקל שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בסיון תשל"ח (27 ביוני 1978):

בפירסום של מרכז ההסברה הנושא את השם "דע את עמך — הרקע להקמת מדינת ישראל" נאמר בקטע "אופי המאבק" בפרק הנחיות למסביר: "אחד החסרונות בתיאורים הקיימים של המאבק להקמת המדינה הוא הנטייה להגזים ולהפריז בחשיבותם של המיבצעים הצבאיים של תנועות המחתרת ובכך לתת לו צביון של 'מאבק צבאי לגירוש הכובש הור'". למעשה ברור היה לכל הגופים אשר נטלו חלק במאבק כי לא היה בכוחו של הישוב לגרש בכוח את בריטאניה מארץ ישראל וכי הפעילות הצבאית שימשה כלי עזר למאבק המדיני, כלי עזר חשוב אך לא מרכיב מרכזי במאבק להשגת העצמאות. וכדי שלא יישארו ספקות לגבי כוונת מרכז ההסברה בקטע "אופי המאבק", באה הבהרה בסעיף הראשון של הקטע "מרכיבי המאבק", סעיף הנושא את השם "הישוב העברי בארץ-ישראל": "אין צורך להרחיב את הדיבור על חשיבות הישוב העברי בארץ כגרעין למדינה בדרך. שנות מלחמת העולם השנייה היו שנות התארגנות וגיבוש מסגרות, אשר הפכו את הישוב לכוח מאורגן למאבק העתידי".

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם אין בצורה זו של פרשנות משום נסיון "לשכתב" את ההיסטוריה כדי להמעיט ולגמד את השפעת המאבק המזוין נגד הבריטים על ההחלטות הבריטיות לפנות את ארץ-ישראל?

2. איזה מטרות חינוכיות צריכה לשמש גישה זו?

3. מה הם השיקולים של מרכז ההסברה בהצגה זו של הדברים?

שר החינוך והתרבות ז. המר:  
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. תקפן של תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), תשל"ח-1978 יפוג עם סיום שנת הלימודים. אני מבקש מחברי הכנסת לסייע לנו ולהבטיח את המשך השתתפותם הפעילה של הורים ותלמידים באבטחת מוסדות החינוך. בשנה האחרונה חל גידול מסוים באירועי פח"ע (פגיעה חבלנית עוינת), דבר המחייב, לדעתם של גורמי הבטחון המוסמכים, להמשיך ולאבטח את מוסדות החינוך.

כידוע, מינה המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות ועדה ציבורית בראשותו של ד"ר א. דויד (אל"מ מיל.), בוועדה שותפו נציגי כוחות הבטחון השוטף, אי"ר גוני המורים וההורים, הרשויות המקומיות ואנשי משרד החינוך. על הוועדה הוטל לבדוק את נושא האבטחה במוסדות החינוך על מרכיביו. הוועדה הגישה היום את המלצותיה למנהל הכללי. המשרד, לאחר שיבחן את המלצות ויאשרן, יביא הצעה שאולי יהיה בה שוני מהנוהג הנוכחי. מבלי להיכנס לפרטי הדין-וחשבון, שחלקו חסוי ואין לפרסמו עדיין בפומבי, עלי להדגיש, שהוועדה ממליצה להשאיר בתקפן את תקנות האבטחה הקיימות. עם זאת המליצה הוועדה לקבוע שיטה חדשה, שתקל במידה ניכרת את העומס המוטל כיום על ההורים ובכל זאת תשפר את רמת האבטחה.

אני מציע לחברי הכנסת להאריך את תוקף התקנות לשנה נוספת ולהעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות, אשר תכין את החוק לקריאה שנייה ושלישית. כאמור, אני אביא לפני הוועדה את פרטי ההצעה החדשה הקשורים בנושא, אבל את התקנות אנו מבקשים להאריך.

ח"ר י. שמיר:

אנו פותחים בדיון. הדיון הוא אישי, במסגרת של עשר דקות לנואם. רשות הדיבור לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אני ויתרת.

ח"ר י. שמיר:

סליחה, לא נאמר לי. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ידלין, ואחרי — לחברת-הכנסת מרון.

אחר ידלין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עליתי לדוכן הכנסת לומר דברים אחדים בנושא זה, לא משום שאני מתנגד להצעת החוק, להיפך, אצביע בשבילה ואסייע לסיים מהיר של הנושא בוועדה לקראת פתיחת שנת-הלימודים הבאה, אלא משום שאני יודע שמאוד פופולארית היא התביעה להטיל חלופות את שמירת ההורים בבתי הספר, הן מתוך הבטלה שהיא איננה יעילה והן מפני שיש לחץ ציבורי חזק לבטלה.

מערכת החינוך בעבר נאלצה ליטול על עצמה משימה, שאולי היא בלתי רלבאנטית למערכת החינוך, משום שגורמי הבטחון — המשטרה וצה"ל — לא הסכימו לקבל על עצמם את האחריות לאבטחת מוסדות החינוך ומשום שהמשמר האזרחי איננו פעיל במשך שעות היום.

שר-הבטחון ע. ויצמן:

שר הבטחון לא הסכים?

אחר ידלין (המערך):

אינני מדבר על שר הבטחון הנוכחי, אני מדבר על

שרשנה ארבל-אלמזולינו (המערך):  
 נשים יושבות ליד השער וסורגות.

אחר ידלין (המערך):

עצם הישיבה של מישוה ליד השער, יש בה הרחעה פסיכולוגית, אם כי אינני ממליץ שישבו ויסרגו. אמרתי שיש שקיעה טבעית לתנאי שיגרה. יחד עם זה אשמח, אם המלצות ועדת דויד יקבעו, שהעומס יוטל על גורמי מים אחרים, בטחוניים, ומערכת החינוך תשחרר. אם העומס לא יוטל על גורמים אחרים, אני מציע לשקול את העניין בכל הרצינות, ואני מציע לשר לא ללכת אחרי לחצים ציבוריים ואחרי סיסמאות פופולאריות. אפשר לשפר את סידורי השמירה, אפשר לקבוע שיטות אחרות לגבי גני ילדים כי אלה מוסדות מפורזים וקטנים ואפשר להגביר את האבטחה על-ידי אימון המורים וציודם בנשק. רצוי לאמן את התלמידים בנשק. יש אפילו שירות להתקין מיתקני אזעקה ומיתקנים אלקטרוניים אחרים כדי ליעל את השמירה. כל האמצעים הללו נראים לי חשובים, ואינני ממליץ על כניעה ללחצים ציבוריים. על כן אתמוך בלב שלם בהעברת הצעת החוק לוועדה.

אורה נמיר (המערך):

חברת-הכנסת ידלין, האם אתה מודע לעובדה שבשכונות תל-אביב, למשל, ההורים בדרך קבע מסיבות שונות אינם שומרים בבתי-הספר? האם אינך חושב שזה מחייב איזו התייחסות, ולא לומר שזה רק בגלל לחצים פוליטיים כאלה או אחרים?

קיס בסיסי שמירה לילית בתוך בתי-הספר. אולי כדאי לדאוג לכך ולתמוך בפנייה זו של המשמר האזרחי.

העדר מיתקני בטחון וכלי נשק בין כתיב בתי-הספר מקשה על עצם פעולת האבטחה. אני רוצה לציין שוועדת הבטחון של עיריית רמת-גן העלתה רעיון להקים בכל בית-ספר כיתת אבטחה, שתורכב ממורים שיעברו אי-מונים ויקבלו הדרכה ונשק. גם הבעיה התקציבית יכולה למצוא את פתרונה. על כל פנים, לפחות לגבי רמת-גן היא מצאה את פתרונה: בסוף שנת 1975 כבר היו ברמת-גן שבע-עשרה כיתות שפעלו לפי מתכונת זו. אולם הנסיון להחיל מתכונת זו על כל בתי-הספר עלה על שרטון עקב קשיי תיאום עם המשמר האזרחי. המשמר האזרחי התנגד לאפשרות, שמורים העוסקים בשמירה בבתי-הספר במת-כונת זו יהיו פטורים מחובת השמירה באזור מגוריהם במסגרת המשמר האזרחי. נוסף לכך, המשמר האזרחי התנה את מתן הנשק בחברות פעילה במשמר האזרחי. לדעתי כדאי להתעניין בנקודה זו, כאשר יועבר העניין לדיון בוועדת החינוך והתרבות, וכדאי שהוועדה תיתן דעתה עליה לאור המסקנות ולאור ההערות שהושמעו על-ידי קודמי ועלי-ידי כדי שאפשר יהיה לא רק לאשר את החוק אלא גם לראות שהוא יהיה יעיל ובעל שיניים במקרה חירום.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. הבעיה שעמדה לפני ועדת דויד לא היתה אחרת מאשר אבטחה טובה יותר של בתי-ספר ומוסדות חינוך. לא היה שום נימוק אחר. הדברים הם כה אחראיים, שכל החלטה על תזווה בהם צריכה להתקבל על-ידי הממשלה, כמו שההחלטה הקודמת נתקבלה על-ידי הממשלה ולא על-ידי השר לבדו. בכל אופן, כך או כך, גם לפי ההצעות שאני יודע שתובאנה, נודק להמשך התקנות כדי להבטיח את אבטחת המוסדות.

לכן אני לוקח לתשומת-לב גם את דברי החברים שדיברו מה וגם את קריאות הביניים, ובסופו של דבר אני מקווה, שהכנסת תאשר את החוק להארכת חוקה התקנות ושנוכל להפעיל תכנית כזו או אחרת במסגרתן, שהיא מסגרת לביצוע טוב של השמירה.

הי"ר י. שמיר:

תודה לשר החינוך והתרבות.

אנו עוברים להצעה על העברת הצעת החוק להארכת החוקה של תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), תשל"ח—1978, בקריאה ראשונה, לוועדת החינוך והתרבות.

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הצעת החוק להארכת החוקה של תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), תשל"ח—1978, לוועדת החינוך והתרבות. נתקבלה.

הי"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

אהרן ידליו (המערך):

אינני מכיר את המצב היום, אבל אני יודע שהיה תהליך מתמיד של שיפור בסידורי השמירה. אני חושב שצריך להקפיד שהשמירה תהיה מוטלת על כל ההורים. אני מציע לאמן את המורים, אני מציע לאמן את החל-מידים כחיוק לשמירת ההורים. אני מוכן שגם המשטרה וגם צה"ל יקבלו על עצמם את האחריות. אני בכל אופן רואה לחובתי מה שראיתי לחובתי בעבר, לא להיכנע בנושא זה ללחצים פופולאריים כי אחר כך נצטער.

אבל הצעת החוק מדברת על הארכת חוקה התקנות, ואצביע בעדה.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה מרון, אחרון המשתתפים בדיון.

משה ל. מרון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כמובן, גם אני אצביע בעד העברת הצעת החוק. לוועדה, אבל נדמה לי שיש נקודות מספר שאנחנו חייבים לדון בהן. חבל שאנחנו דנים על חוק חשוב זה, אבטחת מוסדות חינוך, בשעה כל כך מאוחרת, לאחר דיון ממצה במשך כל שעות אחר-צהריים והערב.

העובדות בשטח מצביעות על מציאות בלתי-חינוכית של חקיקת חוק שאין אפשרות ממשית לאכוף אותו. מן-היום רבים בבתי-ספר, בגני ילדים ובמוסדות חינוך אחרים אינם מוכנים כלל להפעיל את שוט הסאנקציות על ההורים המשתמטים מחובת השמירה. על-פירוב הם מסתפקים בהגשת תלונה לאחראי על הבטחון, ותחת-ליך מסתיים לכל היותר בנויפה. אין מקרים של הטלת קנס מאקסימאלי, ואפילו לא מינימאלי. נוסף לכך יש להעיר, שיש גם ליקויים בעצם האבטחה. אני מקווה שדו"ח דויד, שתכנון טרם ידוע לנו, יביא לשיפור המצב.

לעצם העניין, ברור לנו שאבטחת מוסדות חינוך, מגני ילדים ועד האוניברסיטה, אינה מתבצעת ביעילות כאשר הבסיס לה הוא שמירת הורים ותלמידים. וזאת מהסיבות האלו: א. ההורים אינם מקבלים כל תידורך לגבי כללי האבטחה, דרכי הסריקה, אופני ההתערבה והקשר עם גורמי הבטחון; ב. הורים למשפחות מרובות ילדים סובלים יותר מאחרים מתסיפות גבוהה של חובת שמירה, ולכן הם אינם מסוגלים למלא חובה זו; ג. כפי שכבר הוזכר, הישיבה בשער, בדרך כלל של סבתא, של מטפלת, של אשה בהריון, של אם סורגת או מטופלת בילד או של "שכירי חרב" — אם כי המושג "שכירי חרב" כאן אינו במקומו, כוונתי לפנסיונרים המוכנים תמורת תשלום לשבת בשער במקום הורה היוצא לעבודה — אינה מהווה אמצעי בטיחות או אמצעי סריקה יעיל. שכן, הפצים חשודים יכולים להסתגל לשטח המוסד בדר-כים אחרות, אם מחוסר גידור נאות ואם בגלל חוסר שמירה מסביב לחצר בית-הספר או המוסד. לכן החוק היבש, כפי שהוא מופיע כאן, אינו מבוצע כלל ועיקר. העובדה של ריבוי הפריצות לחדרי בתי-ספר בשעות הלילה בלבד, מוכיחה כי הישיבה בשער בשעות היום אינה מהווה כיסוי נאות לנושא האבטחה.

אני רוצה לציין שהמשמר האזרחי הביע נכונות לה-